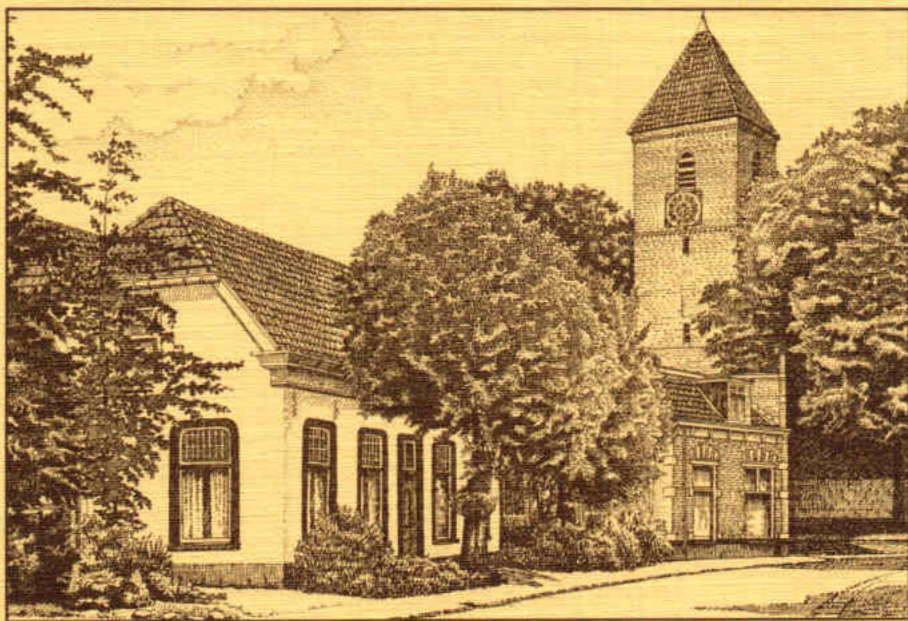

themanummer
ZO ONGEVEER RONDOM 1900

Omheining

CONTACTBLAD VAN DE VERENIGING VOOR HEEMKUNDE "OMHEINING" TE HEINO

20e JAARGANG - NUMMER 1 - MAART 2000

"OMHEINING"

Met deze naam tracht de Vereniging voor Heemkunde tot uitdrukking te brengen een vereniging te zijn, die Heino in al zijn facetten "omheint". Volgens sommigen is de naam afgeleid van dit begrip, symboliserend een heg of haag, die een bepaald terrein "omheint", in ons geval van de Strenkhaar tot de Aalvanger en van de Dollenhoek tot de Ganzepan.

Vereniging voor Heemkunde "Omheining" te Heino

Canadastraat 6, 8141 AC Heino

Tel. 0572-394562

Secr.: Acacia 25, 8141 TL Heino

Tel. 0572-391986

Postrekeningnr.: 2517412

Rabobank Heino: rek.nr. 3271.12.271

Gironummer van de bank: 800093

Kontributies:

Leden f 30,00 per jaar (elk volgend gezinslid
f 15,00 per jaar)

Donateurs f 25,00 per jaar, porto f 5,00 per jaar

Losse nummers f 7,50 (max. 24 pagina's)

Themanummers f 10,00

Bestuur

J.M. Seine,

Molenweg 2, 8141 NS Heino - voorzitter

J.K. Pruim-Reinders,

Acacia 25, 8141 TL Heino - secretaresse

H.J. Wessels,

De Horst 18, 8141 BA Heino - penningmeester

G.H.M. ten Berge-Elferink,

Delmterweg 8, 8141 PJ Heino

M.S.H. Donath-Hoppen,

Plataan 13, 8141 SM Heino

G.J. Hageman,

Vlamincchorstweg 28, 8141 GG Heino

G.W.M. Hollak,

Herenbrinksweg 3A, 8144 RC Lierderholthuis

W. Schuring,

De Cingel 5, 8141 BV Heino

L. Slurink,

Schoolbosweg 1, 8141 PX Heino

Werkgroepen

1. Beeld en Geluid

Contactpersoon: W. Schuring,

De Cingel 5, 8141 BV Heino

2. Boerderij- en Veldnamen

Contactpersoon: W. Schuring,

De Cingel 5, 8141 BV Heino

3. Folklore

Vacant

4. Genealogie - Documentatie

Contactpersoon: J.K. Pruim-Reinders,

Acacia 25, 8141 TL Heino

5. Geschiedenis

Contactpersoon: M.S.H. Donath-Hoppen,

Plataan 13, 8141 SM Heino

6. Historische Gebruiksvoorwerpen

Contactpersoon: G.W.M. Hollak,

Herenbrinksweg 3A, 8144 RC Lierderholthuis

7. Kruidentuin "Allegardje"

Contactpersoon: G.H.M. ten Berge-Elferink,

Delmterweg 8, 8141 PJ Heino

8. Streektaal

Contactpersoon: H. van der Veen,

Munnikenhof 17, 8141 GL Heino

Tijdschrift "Omheining"

Redactie-adres:

Plataan 13, 8141 SM, Heino

tel. 0572-392998

Redactie

M.S.H. Donath-Hoppen, Plataan 13,
8141 SM Heino

H.J.J. Hoppen, Marktstraat 14,
8141 GC Heino

D. van de Klippe, Kruzebrink 6
8141 WD Heino

M.H. Stavornus, De Haarstraat 25,
8141 EW Heino

H. van der Veen, Munnikenhof 17,
8141 GL Heino

H.J. Wessels, De Horst 18,
8141 BA Heino

A. van de Wetering, De Haarstraat 33,
8141 EW Heino - vormgeving

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het bestuur van de vereniging voor Heemkunde "Omheining".

Druk: Veldhuis Raalte

Vereniging voor Heemkunde 'Omheining' te Heino
20e jaargang - nummer 1 - maart 2000

INHOUDSOPGAVE

blz. 2	Van de veurzitter
blz. 3	De vlagge uut - Henk van der Veen sr.
blz. 4	Sprekende foto's (45) - J.K. Pruim-Reinders
blz. 5	Van de werkgroep Kruidentuin 'Allegardje'
blz. 6	Uut de Olde Deuze - L. Berends
blz. 8	Uit de school geklapt (5) - J.K. Pruim-Reinders
blz. 10	Fototentoonstellingen 2000
blz. 12	De Nieuwe Lenthaler Molen ofwel de molen van Hooglugt - J.K. Pruim-Reinders
blz. 17	Boerderij- en Veldnamen (12) - Jan Peters
blz. 18	Wule zekt det zo (22) - Henk van der Veen sr.
blz. 19	Van de werkgroep Historische Voorwerpen - Jan Weerts
blz. 20	Wie is wie? - M.H. Stavorinus
blz. 21	Wie was wie? - M.H. Stavorinus
blz. 22	Van de bestuurstafel
blz. 23	Schenkingen

Van de veurzitter

Beste luu,

In 't eerste nummer van Omheining in disse nieje eeuw wu'k ule ollemoal völle gezondheid en geluk toewensen ok naemens mien medebestuursleden.

Het is niet gebruikelijk det de veurzitter in de Omheining wat schrif, maer disse keer wu'k det wel doen. Wie hebt n.l dringend verstärking neudig veur verschillende onderdelen van ònze vereniging. Veur de redactie van Omheining zuke wie schrievers (m/vr) die een goed verhaal könt schrijven. De afdeling Folklore kan dames gebruiken um de collectie kleding uut te zuken.

Veur de broodmaoltied tiedens de pompdagen wulle wie ok graeg meer deelnemers die in olderwetse kleren mee goat doen. (De afdeling Folklore hef petronen töt haer beschikking.) Niet alleen grote mensen maer ok veural kinder. Want ie kent het gezegde: 'Wie de jeugd hef, hef de toekomst' En juist die toekomst is veur ònze vereniging zo belangriek. Want wie mut NOE zörge det ze zich laeter nog veur könt stellen hoe ze vrogger lèèven en proatten.

Ok veur de afdeling 'Boerderij en veldnamen' könne wie nog wat mèensen gebruiken. Oònze computerologen bint bezig met het fotograferen en op de schieve zetten van veurwerpen en foto's en ok een eigen web-site is in de maek.

As laeste zo'k wullen vroagen kennissen, buren en familie die nog gien lid bint van de Heemkunde vereniging lid te maeken. Want noast de Omheining, die veer keer per joar verschieft könt ze veur niks de verenigingsoamden bezuken, woar altied interessante onderwårpen bespröcken wördt. Zowel de anbrenger as de angebrachte maagt een leuk kado uutzuk.

Wie bestoat gauw 20 joar en veur die tied wulle wie graeg 't duzendste lid verwelkomen. Wie rèkent op ule.

Jannes Seine

*De kopij voor het juninummer moet uiterlijk 1 mei
(liefst eerder) in ons bezit zijn.*

De vlagge uut

Vandaege wil ik blieje wèèn,
de zörgen schoef ik deur,
want noe wil ik de zonne zien
bòòm een laand vol veurjoarskleuren.
't Zachte licht, det 't poars, 't gel
en 't gruun zal òverspulen.
En dan wi'k ok de zoele wind
veur 't eerste weer es vulen.

Noe trek ik Sallands heuvels in,
zien bossen en zien velden,
doar loat ik mie deur de natuur
fluust'rend het niejs vertellen:
al hef ze an de winterkòöld'
ok vòlle offers 'bracht
toch pronkt ze in de jonge mei
vanniejs in volle pracht!

Van 't hele joar bint dit veur mie
De aldermooiste wekken!
Ie zollen der hoast toe òver goan
Um de vlagge uut te stekken.

Uut: 's Stiegel Riemsels nr. 1
door H. van der Veen sr.

Sprekende foto's (45)

De familie Hooglugt, een molenaarsgeslacht, woonde ruim 150 jaar lang in Heino. De molen van Hooglugt was gezichtsbepalend, maar is helaas verdwenen. Tijdens de bevrijding in april 1945 schoten de Canadezen de molen in brand omdat men dacht er Duitse militairen aan te treffen.

Raadplegen we het eerste bevolkingsregister van de gemeente Heino van 1840-1845, dan vinden we daarin Petrus en Wilhelmus Hooglugt, twee broers met hun gezinnen. Beiden zijn in Zwolle geboren. Hun vader Hendrik is afkomstig uit Haarlem en koopman van beroep. De naam schrijft men in die tijd als Hoogelucht of Hoogelugt en is later Hooglugt geworden.

Petrus Hooglugt woont met zijn echtgenote Maria Groot Kamphuis en kinderen aan de Bredenhorstweg, naast de molen van Lindeboom. Hij is korenmolenaar en bakker van beroep. In mei 1845 gaat hij met zijn gezin terug naar Zwolle.

Wilhelmus (Willem) Hooglugt is koren-, pel- en oliemolenaar op de molen in Heino aan de Zwolseweg 4, waar hij omstreeks 1838 met zijn echtgenote Antonia Catharina van der Kolk gaat wonen.

De familie Hooglugt zal tot het eind van de twintigste eeuw in Heino blijven en verdwijnt daarna. Behalve molenaar is Willem Hooglugt ook wethouder, lid van de gemeenteraad en kerkmeester van de parochie van O.L. Vrouwe ten Hemelopneming. Van zijn zes kinderen neemt zijn zoon Hermannus Antonius het molenaarsvak in Heino over. Vervolgens is het zijn kleinzoon Wilhelmus Hermannes, die molenaar is op de molen. Van hem laten we een genealogisch fragment volgen.

Wilhelmus Hermannes Hooglugt.

Geboren: Heino, 13 juni 1875.

Overleden: Heino, 17 juni 1941.

Begraven: Heino, R.K. kerkhof, 21 juni 1941.

Zoon van: Hermannus Antonius Hooglugt en

Een foto van Wilhelmus Hermannes Hooglugt, molenaar op de molen aan de Zwolseweg 4.

Antonia Helena Schuttelaar.

Beroep: molenaar.

Nevenfuncties: armmeester van de parochie van O.L. Vrouwe ten Hemelopneming en directeur van het zangkoor.

Adres: Zwolseweg 4.

Huwelijk: 22 september 1906 met **Maria Lambertina Oosterwijk**, geboren Wijhe, 15 mei 1882, overleden Zwolle in het O.L. Vrouwe Pension 16 februari 1965, begraven Heino, R.K. Kerkhof, 19 februari 1965.

Kinderen:

1. Herman Johan Antonius (Herman), geboren Heino, 5 december 1907, overleden Heino, 21 september 1928; theoloogant van het Groot Seminarie Rijsenburg, lid van de derde orde van St. Franciscus.

2. Lambertus Wilhelmus Joseph (Bart), geboren Heino, 19 december 1908; woonde in België en was gehuwd met Hermanna Johanna Tulp, overleden 5 november 1999.
3. Wilhelmus Antonius Maria (Willy), geboren Heino, 9 maart 1910, overleden 21 februari 1992, molenaar, woonde Zwolseweg 4 en was gehuwd met Hendrika Gerarda Aa, overleden 6 oktober 1993.
4. Maria Cornelia Bernardina (Mieke), geboren Heino, 4 augustus 1911, woonde in Amersfoort en was gehuwd met H. Klomp.
5. Antonia Helena Maria (Annie), geboren Heino, 27 december 1912, woonde in Zwolle en was gehuwd met J.G.A. Ras.
6. Gertruida Maria Bernardine (Truus), geboren Heino, 14 juni 1914, woonde in Amersfoort.
7. Gerard Hendrik (Henk), geboren Heino, 22 januari 1916, woonde in Opmeer en was gehuwd met T. Konijn.
8. Josephine Maria Wilhelmina, geboren Heino, 12 april 1917, overleden Heino, 6 december 1918.

Met het overlijden van Wilhelmus Antonius Maria Hooglugt en zijn echtgenote Hendrika Gerarda Aa verdwijnt de naam Hooglugt uit Heino.

J.K. Pruim-Reinders.

Geraadpleegde bronnen.

- Gemeente-archief Heino en Zwolle: bevolkingsregisters en registers van de burgerlijke stand.
- Archief Vereniging voor Heemkunde: collectie familie-advertenties, krantenknipsels en bidprentjes.

Wil vroom in Uw gebeden gedenken
de Ziel van Zaliger

Wilhelmus Hermannes Hooglugt Echtgenoot van Maria Lambertia Oosterwijk

Geboren te Heino 13 Juni 1875. Overleden te Heino 17 Juni 1941, voorzien van de H.H. Sacramenten der stervenden, en 21 Juni d. a. v. op het R.K. Kerkhof begraven.

Hij was een verdienstelijk armmeester van de parochie van O. L. Vrouw ten Hemelopneming en gedurende 35 jaren een volijverige Directeur van het Zangkoor.

En de Heer zeide: „wat gij aan den minste der mijnen gedaan hebt, dat hebt gij mij gedaan“.

Mattheus 25, 40

Die in armoede waren, kwamen bij hem te samen.

I Kon. 20, 2

O God, Gij weet, hoe ik steeds met onvermoeide tong den Lof van Uw Naam bezong en 's Priesters offerbede met mijn zang begeleidde. Thans geen Alleluja meer, noch het blij Hosanna, maar 't „ontferm U mijner, Heer“. Hoe dikwerf zong ik met droeve stem, het treurig Requiem.

Vrienden, vergeet thans mijner niet. Ach, vraag voor mij van God, dat eens mijn lied het drierwef „Sanctus“ zij.

Dierbare echtgenote en kinderen, gaarne had ik nog eenige jaren mijn liefde en zorgen aan U gewijd, maar wat God doet, is welgedaan. Kinderen, mijn nagedachtenis eert gij door een vroom en godsdienstig leven. Legt U den plicht op voor de rust mijner ziel te bidden en uw Moeder volzaamheid en eerbied te betoonen. Mijn lieve Zoon, Herman, ons zoo vroeg ontnomen, ik kom weer bij U, thans voor eeuwig.

Van de werkgroep Kruidentuin Allegaardje

Appeltaart met munt

Maak een appeltaart zoals u gewend bent maar meng 3 eetlepels fijngehakte munt door de appelblokjes (van 1 kg appels).

Bak de taart verder zoals u gewend bent.

Herinneringen aan Heino

Als kind heb ik er gewoond, nu zo'n zeventig jaar geleden. Om precies te zijn, in de periode van 1924 tot 1934.

Geboren ben ik in 1922 in één van de woningen aan de Zwolseweg. Het zal omstreeks 1924 geweest zijn dat we kwamen te wonen aan de Stationsweg, eerst in de woning op nummer 30. Als mijn ouders spraken over dit huis, dan hadden ze het over 'het huis van Tijssen'. Tijssen was de vorige bewoner geweest. Hij was destijds veldwachter in Heino en was met zijn gezin vertrokken naar Zwolle. In 1926 betrokken wij een nieuwe woning, schuin tegenover 'het huis van Tijssen', toen genummerd B 207, nu Stationsweg 13.

Als ik nu als 77-jarige de Stationsweg over kom, de weg waaraan ik heb gewoond en mijn kinderjaren heb beleefd (misschien kan ik beter zeggen: heb genoten), dan verbaas ik mezelf dikwijls over de enorme stroom van herinneringen die deze omgeving bij mij oproept. Alles lijkt nu wat kleiner en minder ruim dan toen ik alles nog met kinderogen aanschouwde, maar het totaalbeeld van de weg, omzoomd met de oude eikenbomen, is niet zoveel veranderd. Ook 'ons' huis, Stationsweg 13, staat er nog steeds vrijwel onveranderd bij. Alleen de vensters voor de ramen zijn weggehaald en de gemetselde schoorsteen op het dak is afgebroken.

Al met al, zoals ik het zie, geen verfraaiingen, maar het zal wel zijn praktische redenen gehad hebben.

In de twintiger jaren waren onze naaste burens de familie Hengeveld. Later is op het braakliggende stuk grond tussen Hengeveld en ons door de familie Hartholt een woonhuis met kruidenierswinkel gebouwd.

De Stationsweg zelf was in de twintiger jaren nog een miserabel klinkerweggetje, maar het was toch wel ongeveer in die tijd dat deze

bestrating werd vervangen door kasseien (kinderkopjes). Ik herinner me nog goed dat dit karwei werd uitgevoerd door stratenmaker Oordijk uit Zwolle, samen met zijn twee zonen.

Vooral in de jaren vóór ik naar school ging, was mijn vaste speelkameraadje Derk Hengeveld. In en rond de boerderij van zijn ouders, Berend Hengeveld en Margje Pothof, was volop gelegenheid om ons als jonge kindertjes uitstekend te vermaken. Dankbare herinneringen bewaar ik aan deze mensen.

Als ik de voormalige boerderij nu zie, dan denk ik: er is opnieuw een heel leuk geheel van gemaakt, maar persoonlijk mis ik toch het zicht op de oude schuur achter het huis, de hooiberg en de bongerd met appel- en perenbomen naast het toen brede toegangshek.

Later zocht ik mijn vertier veelal met een aantal jongens van mijn leeftijd in de buurt van de overweg. Voetballen was daar onze belangrijkste bezigheid.

Ook bewaar ik aan die plek nog een herinnering van geheel andere aard. Het zal eind jaren twintig geweest zijn, dat ik weleens met mijn vader mee mocht als hij 's avonds als belastingambtenaar enkele spoorwegwagons moest verzegelen, die stonden op de aftakking van de spoorlijn ter hoogte van de slachterij van Van Dijk. Die wagons waren dan geladen met geslachte varkens, bestemd voor de export, ik dacht naar Engeland.

Ik ga nog even verder met een paar specifieke herinneringen:

- De winkel/bakkerij van Th. Broeks aan de kruising Stationsweg-Bendijksweg, waar ik voor mijn moeder zo vaak een 'stoete' moest halen.
- De toen nog dunne stammetjes van de Amerikaanse eiken aan de Bendijksweg, waar we in het voorjaar aan stonden te schudden in de hoop dat er meikevers uit zouden vallen. Ik zag onlangs dat er aan

De woning Stationsweg 13, gefotografeerd in 1927, nog compleet met vensters en schoorsteen. Op de voorgrond de twee buurjongetjes van die tijd. In matrozenpakje Derk Hengeveld.

de nu zeventig-jaar-dikkere stammen al lang niets meer te schudden valt.

- De sloot voor het huis van burgemeester Van Sonsbeeck, waar we 's morgens op weg naar school met een grote groep jongens fanatiek slootje sprongen. Menigmaal ben ik als gevolg daarvan met natte voeten en kleren op school gekomen.
- Wat we noemden 'het ondergelopen land van Kamphof', waar mijn vader mij in de winter van 1928 probeerde de eerste beginselen van het schaatsen bij te brengen.
- De slagerswinkel van Kamphof vanwaar ik bij de winterdag, als ik uit school kwam, voor mijn moeder weleens een rookworst mee moest brengen omdat Kamphof naar haar smaak de lekkerste rookworst maakte.

Dit waren zo maar enkele herinneringen, zo maar een paar oprispingen uit mijn geheugen. Tenslotte nog dit:

Als ik nu, anno 1999, de Stationsweg afloop, dan zie ik geen bekenden meer. Niet ver-

wonderlijk, want de volwassen bewoners van toen, die ik mij bijna allen nog haarscherp voor de geest kan halen, zullen al lang overleden zijn en de jongere generaties zullen zijn uitgevlogen, of voor een deel er ook al niet meer zijn.

De huizen waarin zij destijds woonden spreken mij nog aan, maar de huidige bewoners zijn vreemden voor me.

Kortom, het is voor mij een beetje zoals Wim Sonneveld eens zong:

*'Dat dorp van toen het is voorbij,
dit is al wat er bleef voor mij, een ansicht
en herinneringen....'*

L. Berends

Uit de school geklapt (5)

In 'Omheining' van juni 1999 plaatsten wij foto's van de openbare lagere school uit omstreeks 1902. Nu foto's van ongeveer drie jaar later. Ze werden gemaakt door M. Duveen, fotograaf te Groningen. Het is een serie van vijf foto's, waarvan bij onze vereniging de nummers 1, 3 en 5 aanwezig zijn. Mocht u foto 2 of 4 in uw bezit hebben, dan ontvangen wij gaarne een reactie of van deze foto een kopie mag worden gemaakt.

Van het onderwijzend personeel zijn de namen bekend.

Van links naar rechts: juffrouw Maria Wind, onderwijzeres in de periode 1894-1926, meester Jan Langenberg, onderwijzer in de periode 1903-1906, meester Gerrit Jan Roeberson, hoofdonderwijzer in de periode 1902-1928 en meester Gerrit Jan Arends, onderwijzer in de periode 1882-1917. Op foto nr. 3 staat geheel links iemand die wij niet thuis kunnen brengen. Het kan zijn, dat het de fotograaf is.

Van de kinderen, die op foto 1 voorkomen, kennen wij op de voorste rij geheel links Willem Mulder, later veldwachter in Heino en vierde van rechts met wit overhemd Rein van Olst. In de middelste rij geheel rechts staat Johan Hartholt en op de achterste rij zesde en zevende van rechts de zusjes Dijsselhof, die woonden op het boerderijtje 'De Zee' aan de Centsweg.

Op foto 3, achterste rij geheel rechts Maria Jolink van de Dalmsholterweg. Verder vier kinderen Schoorlemmer, Anna en Riek in de middelste rij vierde en vijfde van rechts, Frits en Jan op de voorste rij vierde en vijfde van rechts. Voor meester Arends staat Wim Roeberson, zoon van de hoofdonderwijzer.

Foto 5 is onduidelijk. De namen van de leerlingen zijn bij ons niet bekend.

Mocht u kinderen herkennen op de foto's, dan horen wij dat graag van u.

Foto No 1

Foto No 3

Foto No 5

Werkgroep documentatie.

Manna Stavorinus, de Haarstraat 25, 8141 EW Heino, telefoon 0572-392586.

Jennie Pruim, Acacia 25, 8141 TL Heino, telefoon 0572-391986.

De werkgroep is elke maandagavond in de verenigingsruimte aanwezig van 20.00 tot 22.00 uur en daar te bereiken op het telefoonnummer 0572-394562.

Fototentoonstellingen 2000

Vanaf de oprichting van onze vereniging op 25 maart 1981 zijn er door de leden veel foto's geschonken. In ons contactblad 'Omheining' en de fotoboeken 'Kiek toch es! I' en 'Kiek toch es! II' zijn al veel foto's gepubliceerd. Echter, het tentoonstellen van foto's werd voorlopig uitgesteld. Nu we in een nieuwe eeuw zijn beland, is besloten om op 14, 15 en 16 april een tentoonstelling te houden over Heino en haar inwoners en op 16 t/m 20 augustus een tentoonstelling over de pompdagen.

Fototentoonstelling 'Heino en haar inwoners'

in de verenigingsruimte "De Maelderieje", Canadastraat 6

14 april van 14.00 - 21.00 uur

15 april van 10.00 - 17.00 uur

16 april van 10.00 - 17.00 uur

Fototentoonstelling 'Pompdagen'

In de verenigingsruimte "De Maelderieje", Canadastraat 6

16 t/m 20 augustus van 14.00 - 18.00 uur

Vrijwilligers gevraagd

Voor de fototentoonstellingen zoeken wij vrijwilligers, die tijdens de openingsuren ons willen helpen bij het houden van toezicht. Heeft u enkele uren beschikbaar op één van de genoemde dagen, neemt u dan contact op met Jan Hageman, tel. 391332 of Jennie Pruijm tel. 391986.

Dorpsgezicht, Heino.

De Nieuwe Lenther Molen ofwel de molen van Hooglugt

Deze molen werd in 1795 gebouwd door molenaar K. van den Berg. Op de provinciale inventarislijst van de korenmolens uit 1805 staat vermeld dat de molen te Lenthe, verhuurd voor 250 gulden, maalde voor Heino en een gedeelte van Lenthe. De benaming 'Nieuwe Heinose Molen' zou dan ook juist zijn geweest. De oude Heinose molen stond aan de Nieuwe Wetering. Dit was voor de bewoners van Heino minstens 20 minuten gaans. De nieuwe molen stond dicht bij het dorp en wel aan de grens van de Lenther marke met die van Heino, op de hoek Zwolseweg-Dalfserweg. Door een grenswijziging tussen de gemeenten Dalfsen en Heino op 1 juli 1818 werd de grens verlegd naar de Twentseweg, waardoor de molen in de gemeente Heino kwam te staan.

De molen was een achtkantige stellingmolen van het type bovenkruier met rietgedekte flanken en een stenen onderbouw.

Na het vertrek van molenaar K. van den Berg, komt Wilhelmus (Willem) Hooglugt omstreeks 1838 als molenaar op de Nieuwe Lenther Molen. Hij is geboren in Zwolle op 17 december 1811 als zoon van Hendrikus Hoogelucht en Hendrica Lamberts. Op 18 januari 1838 trouwt hij te Zwolle met Anna Catharina van der Kolk, geboren Zwolle, 27 oktober 1815.

Er zijn dan twee molens in Heino. Eén aan de Bredenhorstweg van de familie Lindeboom, welke molen uitvoerig is beschreven door de heer G.A. Hutten in 'Omheining' van december 1996 en de molen van Hooglugt in het dorp Heino.

In 1850 zal er een derde molen bijkomen. Landbouwer H. Maat heeft een verzoek bij de gemeente Heino ingediend om hem toestemming te verlenen tot het bouwen van een wind-, koren- en pelmolen op de Molenbelt.

De heer W. Hooglugt maakt hiertegen bij diverse instanties bezwaar, zelfs bij Hare Majesteit, omdat volgens hem er geen behoefte is aan een derde molen. Zijn bezwaren worden ongegrond verklaard en op 20 september 1850 krijgt de heer Maat vergunning tot het bouwen van de molen. Deze derde molen wordt enkele jaren later door H. Maat verkocht aan G.W. Kloosterman.

Vandaar de naam Kloostermansmolen, die heeft gestaan schuin achter het huidige Groene-Kruisgebouw.

Het is niet alleen de concurrentie waarmee de familie Hooglugt te maken krijgt.

Hermannus Antonius, die zijn vader als molenaar is opgevolgd, leeft in een periode waarin malen op de wind niet langer rendabel is, omdat mechanisch aangedreven maalstoeien steeds belangrijker worden. Daarom dient hij op 28 juli 1896 een verzoek in bij burgemeester en wethouders van de gemeente Heino om hem vergunning te verlenen tot het oprichten van een machinale korenmolen in de bestaande windmolen. Deze maalinrichting zal bestaan uit het plaatsen van een petroleummotor van twaalf paardenkrachten onderin de bestaande windmolen, welke motor zal dienen tot het in beweging brengen van de stenen van de molen, tot het malen van granen, enz. Hij laat zijn verzoek vergezeld gaan van een bouwkundig ontwerp, getekend door F. ten Zijthoffzoon uit Deventer. In de vergadering van burgemeester en wethouders van 28 augustus 1896 wordt het verzoek besproken en wordt goedkeuring verleend onder de verplichting, dat de inrichting binnen zes maanden na heden in werking moet zijn gebracht. In september 1896 richt de heer Hooglugt nogmaals een verzoek aan burgemeester en wethouders, deze keer om toestemming tot het leggen van een andere buisleiding door de gemeenteweg nabij zijn

De molen in 1910.

Heino, Gezicht op de Molen

De Dorpsstraat in de dertiger jaren.

molen, lopende vanaf het dorp naar de Kluiinhaar, tot afvoer van water van zijn petroleummotor. Hiermee wordt akkoord gegaan.

In 1898 is de Kloostermansmolen te koop. De erfgenamen van Gerrit Warners Kloosterman verkopen de molen aan Gerhardus Johannes Holthuis, bakker van beroep. Hij koopt de molen voor een bedrag van f 6605,00, echter in opdracht van Hermannus Antonius Hooglugt. Na het overlijden van H.A. Hooglugt op 3 januari 1903 worden zijn weduwe Antonia Helena Schuttelaar en consorten eigenaar. Zij verkopen de molen in 1910 aan Gerrit Rakhorst. Daarna raakt de Kloostermansmolen langzamerhand in verval.

Op 2 september 1909 is Wilhelmus Hermannus Hooglugt, een zoon van Hermannus Antonius, molenaar. Hij denkt aan uitbreiding en verzoekt de gemeente Heino toestemming tot het bouwen van een graanpakhuis op 3 meter afstand van de molen en op 5 meter afstand van het midden van de weg Heino-Dalfsen. Het gebouw zal 16 meter lang worden, 8 meter breed en 4 meter hoog. Het wordt opgetrokken met dubbele muren en overdekt met een dakbedekking van mastiek. De gevraagde vergunning wordt hem op 4 september verleend.

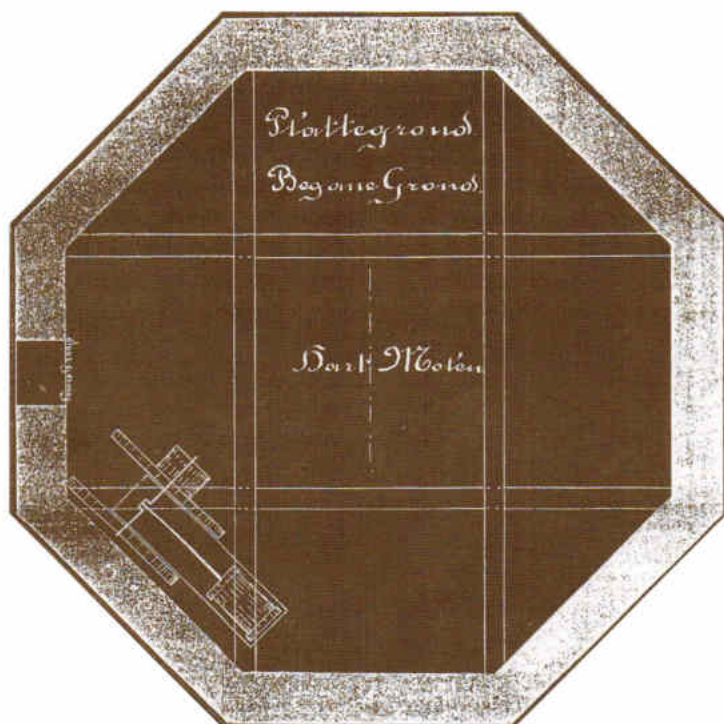
Inmiddels komen er meerdere maalderijen in Heino: de maalderij van de landbouwvereniging 'Heino', de maalderij van Hassink aan de Canadastraat, de coöperatieve maalderij 'De Voorzorg' tegenover de brug naar de Hubertsallee, de maalderij annex bakkerij en kruidenierswinkel van J. Kappert te Lierderholthuis en de maalderij van Eshuis aan de Ganzepan. De concurrentie neemt toe.

Ook het onderhoud van de molen is niet goedkoop. De heer Hooglugt denkt de kosten van onderhoud te kunnen verlagen door de molen van zijn wieken te ontdoen.

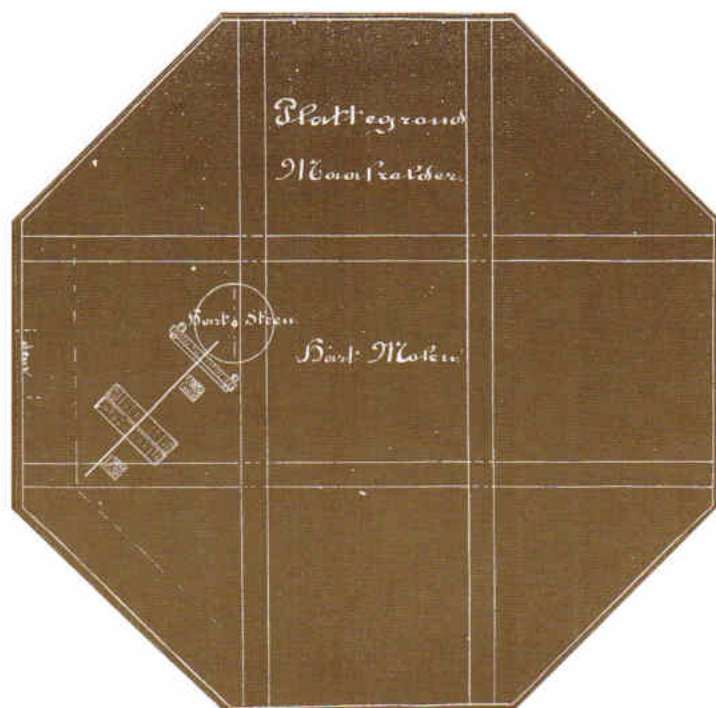
Op 29 december 1925 schrijft de burgemeester van Heino een brief aan de minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen in verband met het feit, dat de heer W.H.

Hooglugt het plan heeft opgevat zijn windkorenmolen te ontdoen van de wieken en de kop, en de molen te veranderen in een stoomkorenmolen. Dit plan vindt geen doorgang, want op 18 september 1936 lezen we in het Algemeen Handelsblad het volgende: 'Het aantal molens, dat dankzij de motor de wieken heeft verloren, is legio en helaas stijgt dat getal nog voortdurend. Thans schijnt weer een prachtige oude molen in de gemeente Heino de dupe te worden van de voortschrijdende techniek. De eigenaar was reeds lang geleden overgegaan de molen door middel van motorische kracht te drijven, maar tot nog toe bleven de wieken op hun plaats. Thans schijnt de molenaar van plan te zijn, de molen van zijn wieken te ontdoen. Waarschijnlijk kost het onderhoud de molenaar te veel. Reeds heeft de vereniging 'De Hollandsche molen' zich met deze aangelegenheid bemoeid en onderhandelingen aangeknoopt met de eigenaar en de gemeente Heino.' In het tijdschrift 'De Molenaar' van 17 maart 1937 wordt vermeld, dat de firma Hooglugt in Heino afbraakplannen koestert, omdat sedert 1926 de molen reeds door huizen en bomen gedupeerd wordt in zijn werkzaamheid. In de notulen van B. en W. van de gemeente Heino d.d. 19 februari 1941 lezen we, dat aan de heer W.H. Hooglugt zal worden bericht, dat gedeeltelijk slopen, als veranderen moet worden beschouwd, zodat in verband met het bepaalde in artikel 2 vierde lid der bouwverordening vergunning moet worden aangevraagd. Evenwel zal hem worden gevraagd zich een kostenberekening te laten voorleggen door de gemeentearchitect, waaruit dient te blijken welke gelden gevoteerd moeten worden om de molen ongerept in stand te houden. Over dit te ramen bedrag is dan overleg te plegen en mogelijk dat alsdan een oplossing kan worden gevonden.

'De Molenaar' meldt in 1941 in haar tijdschrift nr. 20, dat de mooie oude molen te Heino, een sieraad voor het dorp, gevaar loopt te verdwijnen als er niet spoedig hulp komt opdagen. De molenaar kan de herstelkosten niet alleen dragen en de gemeente Heino, die zich voor het behoud zeer beijverd heeft, kan

Ontwerp van F. ten Zijthoffzoon d.d. 27-07-1896 tot het plaatsen van een petroleummotor in de bestaande windmolen.

April 1996 - garage annex showroom van R. Lindeboom en Zn in aanbouw.

evenmin bijspringen in de mate als haar is gevraagd. Hier zullen andere instanties hulp moeten verlenen.

Op 27 augustus 1941 schrijft 'De Molenaar', dat de molen van de firma Hooglugt zal worden afgebroken. Het personeel voor de uitvoering van de sloop is reeds aangenomen. Te elfder ure komt echter het verbod af om de molen af te breken. De molen die bouwvallig is, behoeft nodig herstelling.

Het kan zijn, dat de Duitse bezetters tegen afbraak waren omdat zij vonden, dat de molen van strategisch belang was. Het blijkt echter slechts uitstel van executie. Bij de bevrijding van Heino in april 1945 schieten de Canadezen, ook vanwege het strategisch belang, op alles wat hoog is en dus geschikt voor uitzichtpost. De molen van Hooglugt gaat in vlammen op.

Wilhelmus Hermannes Hooglugt overlijdt te Heino op 17 juni 1941. Hij maakt de aftakeling van de molen niet meer mee. Zijn zoon

Wilhelmus Antonius Maria (Willy) woont vervolgens met zijn gezin aan de Zwolseweg 4. Na zijn overlijden op 21 februari 1992 en van zijn echtgenote Hendrika Gerarda Aa op 6 oktober 1993 wordt door de erfgenamen de woning met bijgebouwen verkocht aan het autobedrijf R. Lindeboom en Zn. In het voorjaar van 1996 begint men met de afbraak van de bestaande gebouwen en op 29 maart 1997 opent de familie Lindeboom haar nieuwe garage annex showroom op deze oude historische plek.

J.K. Pruim-Reinders

Geraadpleegde bronnen:

- Rijksarchief Zwolle: notarieel archief 1898, notaris W. Nieboer te Dalfsen.
- Gemeente-archief Heino en Zwolle: bevolkingsregisters en registers van de burgerlijke stand.
- Gemeente-archief Heino: in- en uitgaande stukken 1850, 1896, 1925; notulen van B en W 1896, 1909, 1941.
- Vereniging voor Heemkunde bibliotheek: 'Uit de geschiedenis van Dalfsen', bladz. 333.

Boerderij- en Veldnamen (12)

'Jan, je kunt het artikeltje in Omheining nr. 2, juni 1996 aanvullen hoor.'

Dat was de mededeling enige tijd geleden van Joop Fidder. Het betreft hier de vondst van een gagelstruikje in Heino. Aan de rand van een stukje grond bij de familie Snel stond een struikje en als bewijs was een takje meegenomen. En inderdaad, het was het geurig riekende struikje. Er staat hier dan wel: de familie Snel, maar er wonen verspreid in Heino een redelijk aantal families met die naam. Om de omgeving en het struikje niet plat te laten lopen door allemaal snuffelende Heinoërs, laten we u in het ongewisse om welke familie Snel het hier gaat.

Duidelijkheid in ieder geval over het feit dat - alhoewel zeldzaam - gagel in Heino voorkomt.

Onduidelijkheid is er echter wanneer ik bij de

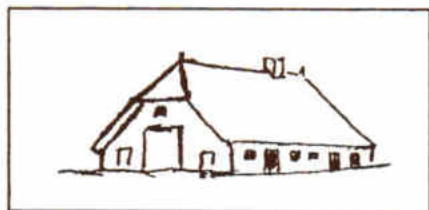
veldnamen tegenkom: 'het kleisie'. Wie verschaft hier opheldering?

Er is nog een onduidelijkheid. Tijdens het onderzoek naar boerderij- en veldnamen, ging het vooral om de namen van stukjes grond. Echte aandacht voor boerderijen was gering. Er werd niet gekeken naar een hallehuis (tek. A) of een dakspiegel (tek. B) met riet en pannen. Ook niet naar andere bijzondere kenmerken. Mijn vraag is in dit verband:

Staat er in Heino een boerderij die voorzien is van een donderbezem in de muur? (tek. C)

De donderbezem diende als veiligheidssymbool tegen blikseminslag en brand.

Jan Peters

A. Hallehuis

B. Dakspiegel (riet en pannen)

C. Donderbezem

Wule zekt det zo (22)

In en uut

Een aantal woorden en uitdrukkingen uut de veuroad van de wärgroep Streektaal:

In:

- Wat hef det in? (Wat betekent dat; wat voor zin heeft dat?)
- Wat bin 'k oe in schuld? (schuldig)
- Hee was aait zo stärk van inboezem (lichamelijk sterk)
- Hee is de laeste paer joar oarig inlakseerd (in gewicht, in bezit)
- Zie schuunt em wat in (opstoken, influisteren, aanzetten tot)
- Ik komme oe wel integen (tegemoet)
- Goa ie mär noa de schoenmaeker, dan loop ik intied wel effen noa de banke (ondertussen)

Uut:

- Hee is uut de tied (overleden)
De klokke wödden stil-ezet.
- De muren bint helemaal uuteboek (uitgezakt)
- Ik heb em de weg uuteduud (aangeduid)
- Det soort dinge fiegiert e wel uut (uitdokteren, uitzoeken)
- Hoar uutreien met 'n reikamme, takken uutreien met 'n hiep (uitdunnen, van kleine takjes ontdoen)
- Noe mu'j uutscheiden met ploagen (ophouden)
- Wat he'j op schoele noe weer uutestukt (kattekwaad uitgehaald)
- Ik zal em wel es effen de broek uutstukken! (de kast uitvegen)

Henk van der Veen sr.

Fototentoonstelling "Heino en haar inwoners"

in de verenigingsruimte 'De Maelderieje', Canadastraat 6

14 april van 14.00 - 21.00 uur

15 april van 10.00 - 17.00 uur

16 april van 10.00 - 17.00 uur

Van de werkgroep Historische Voorwerpen

Zoals in één van de vorige uitgaven is vermeld, zal een begin worden gemaakt met de beschrijvingen van de voorwerpen, die zijn tentoongesteld in de ruimtes van 'de Maelderieje'. Voorwerpen die betrekking hebben op het leven van het boerengezin en de arbeid op het land van de koters, kleine boeren, ook wel keuterboeren genoemd, zoals we die vroeger in Overijssel en Drente op de arme zandgronden kenden.

De voorwerpen zijn dienovereenkomstig klein en er is duidelijk waar te nemen dat we hier niet te doen hebben met de grote boerenbedrijven zoals we die tegenkomen op de zware kleigronden in de provincie Groningen, b.v. in het Oldambt in Noordoost-Groningen. Daar zien we landbouwbedrijven met een oppervlakte van 200 ha akkerbouwgrond.

De ploegen en het materieel zijn daar namelijk groter uitgevallen dan de materialen bij die diverse kleine boeren. We denken hierbij alleen nog maar aan de vier-scharenploegen op de vette kleigronden. De verzameling die we in deze rubriek zullen beschrijven en waarvan zomogelijk ook een afbeelding zal worden geplaatst, geeft ons wel een beeld van de werkzaamheid van de keuterboer in Overijssel. Voorwerpen, van een sikkkel en een hamer tot een bietenrooimachine, die bij velen van u herinneringen zullen oproepen uit de tijd van voor de alsmaar voortschrijdende mechanisatie in landbouw en veeteelt. Herinneringen aan de zware Belzen, die de ploeg trokken en dan zo enorm konden pissen, of zijn heen en weer gaande staartje, als het hoofd van een mevrouw die van boven uit het raam 'nee' schudt naar iemand beneden. En de winden die zo'n Bels kon laten ... bij iedere stap één!

En als hij hard moest werken bij fris weer, leek hij net een locomotief met van die grote snuifwolken...

Allemaal herinneringen uit een nabij verleden.

Jan Weerts

Wie is wie?

Een oude foto van een versierde wagen die deelnam aan de optocht tijdens de bevrijdingsfeesten in 1945.

De foto is beschikbaar gesteld door mevrouw Laanbroek-v.d. Cozijne.

Wie herkent de personen op deze foto?

Waar is deze foto gemaakt?

We hopen deze keer op meerdere reacties.

M.H. Stavorinus, De Haarstraat 25, 8141 EW Heino, tel. 0572-392586.

Wie was wie?

Op de foto, geplaatst in het septembernummer 1999 is slechts één reactie binnengekomen en wel van Bart Oud Ammerveld. Het is een foto van een bedevaart in Kevelaar. Bart dacht de volgende personen te herkennen:

Voorste rij van voor naar achter:

nr. 2 Jan Jorink, nr. 3 Willem Oud Ammerveld (de vader van Bart).

Rechts:

nr. 1 Jans Hoppen, nr. 2 Clemens Offenbergh.

De rest is niet bekend.

Bart, bedankt voor je reactie.

Omdat tijdens de pompdagen 1999 de kopie al was ingeleverd voor het septembernummer, volgt hierbij de oplossing van 'Raad de voorwerpen'.

Voorwerp 1: een tangetje om de tanden van biggen te knippen.

Voorwerp 2: een nootmuskaatmolentje.

Voorwerp 3: een varkenshaarkrabber.

Aangezien er meerdere goede oplossingen waren, is er geloot en werd de heer Eektimmerman, Wolthaarsdijk WZ 5, Raalte winnaar.

Op 11 en 18 september was er gelegenheid om de tuinen van het landgoed 'Den Aalshorst' te bezichtigen. Dertig leden namen hieraan deel. Op beide zaterdagen werd om 9 uur per fiets vertrokken vanaf 'De Maelderieje'. De heer Veldhuis, hovenier op 'Den Aalshorst', verzorgde de rondleidingen en deed dit op een deskundige en interessante wijze.

De 28e september was de eerste ledenavond van het winterseizoen. Drie dames uit Harfsen verzorgden de avond met sketches, liedjes en gedichten in de streektaal. Er waren 135 leden aanwezig. Helaas heeft niet iedereen de dames goed kunnen zien. Het probleem hierbij was, dat zij niet op een podium konden optreden omdat één van hen gehandicapt was.

Op deze avond werd tot ieders verrassing door het hoveniersbedrijf Van der Vechte een

assortiment tuingereedschap aangeboden aan de dames van de kruidentuinwerkgroep 'Allegaardje'.

De 16e november hield de heer Van Pijkeren een boeiende lezing aan de hand van dia's over de rivier de IJssel. Hierbij waren eveneens 135 leden aanwezig.

Met de zusterverenigingen in de omgeving wordt contact onderhouden door middel van uitwisseling van de contactbladen. In verband hiermee bracht het bestuur van de oudheidkundige vereniging uit Bathmen op 27 november een bezoek aan onze verenigingsruimte, waarbij allerlei onderwerpen aan de orde kwamen. Een waardevol bezoek.

De werkgroep 'Kruidentuin Allegaardje' heeft een nieuw kruidentuinboekje samengesteld, dat werd gepresenteerd op de nieuwjaarsbijeenkomst van de vrijwilligers. Het is losbladig, zodat altijd nieuwe informatie kan worden ingevoegd. De prijs van het boekje bedraagt f 6,50.

Voor de algemene ledenvergadering op 28 maart treft u de vergaderstukken bij deze 'Omheining' aan.

Schenkeningen

- Van de heer W. Arends, Kruzebrink 102, een beschilderde melkbus nr. 86 Heino 1399.
- Van de heer J.H. Baarslag te Meppel, negatieven van foto's uit de jaren dertig.
- Van de heer W.J.D. Blom, Bannierstraat 20, een broekenpers en een wagenkrik.
- Van de heer A. Boertjes, 't Zeegsveld 1, een aantal leien om op te schrijven.
- Van de familie Bos uit Haren, een aanaardploeg, een zaaimachine en een vacuümpomp.
- Van de gemeente Heino, 34 boeken voor de bibliotheek.
- Van de heer H. Heetkamp, Kruzebrink 4, twee plankjes voor een inmaakpot.
- Van de heer A.J. ten Hoopen, Kastanje 12, in bruikleen twee koffie voorraadbussen en een olieopslagvat.
- Van de heer H.J. Hullen, de Cingel 6, een politie-uniform.
- Van de heer W.H. Baron van Ittersum, Rozendaelseweg 3, een videoband over rietdekken en roggeoogst 1981.
- Van de heer M.J. Jansman, de Cingel 34, een aangeklede pop en een boerenwagentje op schaal gemaakt.
- Van mevrouw J.G. Laanbroek - v.d. Cozijne, Dorpsstraat 77, twee foto's.
- Van de heer G. Lindeboom, Duisterendijk 5, een geheel opgeknapte melkbus nr. 516 Heino 9838.
- Van de heer F.J. van Lenthe, Vogelzang 30, een hoofdstel en een paardentuig.
- Van de heer G.A. Middelkamp, Kerkslagen 24, twee koperen kandelaren, een geijkte litermaat en een vleesmolen.
- Van de heer W. Muller, Lemelerveldseweg 32, oude verzekeringspapieren.
- Van de heer en mevrouw C. Sinnige, Kloostermanshof 6, een spinnewiel, drie zagen en twee doosjes Gouda theelichten.
- Van de heer J. Schutte, Gravenweg 1, tweespan leidsel, éénschan leidsel, een paardentuig (zeel), een paardentuig (broek) en een staatriem.
- Van de heer J.H. Schutte, Meibergsdijk 1, een ploeg.
- Van de heer J. Stegeman, Zuthemerweg 30, negen weckflessen met inhoud.
- Van de heer H.J.A. Overkamp, Tulpenboom 36, een spaartrommel van Brabantia en een sigarendoosje Prince de Monaco.
- Van hoveniersbedrijf Van der Vechte, een groot assortiment tuingereedschap voor de werkgr. kruidentuin 'Allegaardje'.

- Van mevrouw H.J. Veltmaat, Marktstraat 15, een boekje, getiteld 'Onze Gemeenschap Heino', jaargang 1956 nummer 1.
- Van de heer C.H.L.M. Wellenberg, Lierderholthuisweg 24, een dienstmunitiekistje en een schaar.
- Van de heer B. Wessels, Linde 44, twee brandblussers, een blokschaaf, een booromslag, zes houtbeitels, een slijpstaal, een verstekhaak, twee trekmesen, een trapnaaimachine en een handnaaimachine.
- Van mevrouw T. v.d. Worp- van Rijssen, Paalweg 10, een vleesmolen en een krantenartikel.
- Van de heer H.J. Zweverink, Paalweg 20, de eerste steen van het huis Marktplaats 2, en een weckketel met thermostaat.

Alle schenkers hartelijk bedankt.

*Wij kennen ze niet meer de mudzakken dragende boeren
komend van achter de stofbrakende dorsmachine draaiend op volle toeren.
Nu komt over het land de lasergestuurde egaliseermachine,
maar ligt het agrarisch landschap met Brussel in de contramine.*

Met deze nostalgische opening wordt in een in Heino verschijnend periodiek in korte trekken het 50-jarig bestaan van de Coöperatieve Werktuigenvereniging te Heino beschreven. Aan dat jubileum werd op vrijdag 28 januari en op zaterdag 29 januari 2000 uitvoerig aandacht geschonken. Zowel de receptie voor leden, genodigden, collega's en gebruikers op vrijdag en de open dag voor iedereen op zaterdag trok veel belangstellenden.

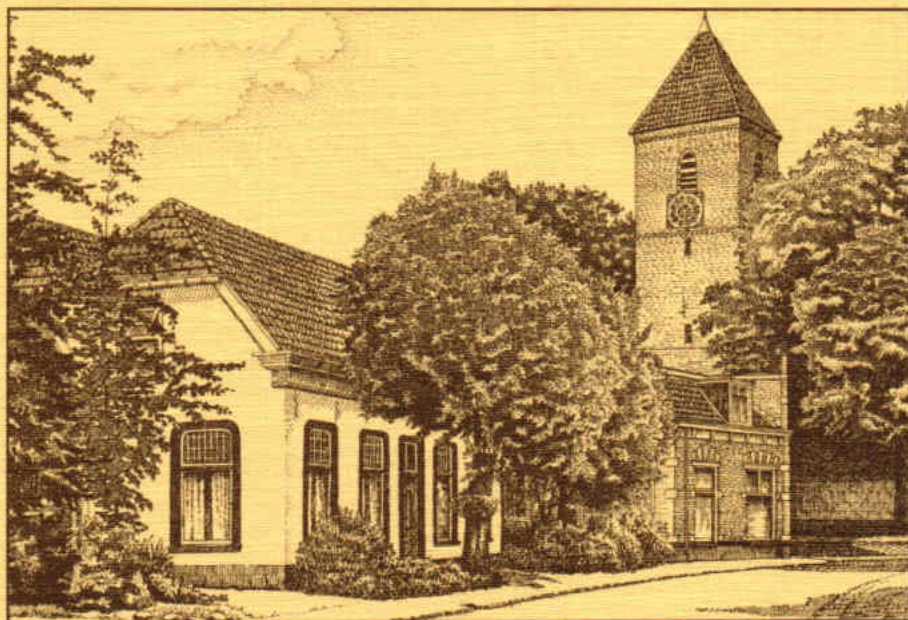
Het was voor het bestuur van de vereniging voor Heemkunde 'Omheining' dan ook een bijzondere verrassing dat in de bestuursvergadering van dinsdag 8 februari ter gelegenheid van dat jubileum door de voorzitter van de Coöperatieve Werktuigenvereniging, de heer H. Brilman, een cheque ter waarde van **f 4301,00** werd overhandigd.

De Coöperatieve Werktuigenvereniging heeft het bedrag beschikbaar gesteld voor het project 'Boerderij en Veldnamen'. Een project dat tot doel heeft het uitgeven van een boek waarin ongeveer een vijftigtal boerderijen rondom Heino zal worden beschreven.

Het bestuur spreekt haar erkentelijkheid uit jegens de Coöperatieve Werktuigenvereniging voor deze bijzonder mooie geste.

Omheining

CONTACTBLAD VAN DE VERENIGING VOOR HEEMKUNDE "OMHEINING" TE HEINO

20e JAARGANG - NUMMER 2 - JUNI 2000

'OMHEINING'

Met deze naam tracht de Vereniging voor Heemkunde tot uitdrukking te brengen een vereniging te zijn, die Heino in al zijn facetten 'omheint'. Volgens sommigen is de naam afgeleid van dit begrip, symboliserend een heg of haag, die een bepaald terrein 'omheint', in ons geval van de Strenkhaar tot de Aalvanger en van de Dollenhoek tot de Ganzepan.

Vereniging voor Heemkunde 'Omheining' te Heino

Canadastraat 6, 8141 AC Heino

Tel. 0572-394562

E-mail: omheining@planet.nl

Secr.: Acacia 25, 8141 TL Heino

Tel. 0572-391986

Postrekeningnr.: 2517412

Rabobank Heino: rek.nr. 3271.12.271

Gironummer van de bank: 800093

Kontributies:

Leden f 30,00 per jaar (elk volgend gezinslid f 15,00 per jaar)

Donateurs f 30,00 per jaar

Losse nummers f 7,50 (max. 24 pagina's)

Themamummers f 10,00

Bestuur

J.M. Seine, Molenweg 2, *voorzitter*,
8141 NS Heino, tel. 391310

J.K. Pruim-Reinders, *secretaresse*,
Acacia 25, 8141 TL Heino, tel. 391986

H.J. Wessels, *penningmeester*,
De Horst 18, 8141 BA Heino, tel. 393495

M.S.H. Donath-Hoppen, *Plataan 13*,
8141 SM Heino, tel. 392998

T. de Graaf-Brouwer, *Van Sonsbeekstraat 18*,
8141 VB Heino, tel. 392007

G.J. Hageman, *Vlaminckhorstweg 28*,
8141 GG Heino, tel. 391332

G.W.M. Hollak, *Herenbrinksweg 3A*,
8144 RC Lierderholthuis, tel. 391529

H.J. Timmers, *Bendijksweg 36*,
8141 RP Heino, tel. 392899

E.M.A. van Spanje-v.d. Lande, *Stationsweg 30B*,
8141 SL Heino, tel. 392187

Werkgroepen

1. Beeld en Geluid

Contactpersoon: H.J. Timmers,
Bendijksweg 36, 8141 RP Heino, tel. 392899

2. Boerderij- en Veldnamen

Contactpersoon: J. Peters, *Woolthuisweg 39*,
8141 RX Heino, tel. 391914

3. Folklore

Vacant

4. Genealogie - Documentatie

Contactpersoon: J.K. Pruim-Reinders,
Acacia 25, 8141 TL Heino, tel. 391986

5. Geschiedenis

Contactpersoon: M.S.H. Donath-Hoppen,
Plataan 13, 8141 SM Heino, tel. 392998

6. Historische Gebruiksvoorwerpen

Contactpersoon: G.J. Hageman,
Vlaminckhorstweg 28, 8141 GG Heino,
tel. 391332

7. Kruidentuin 'Allegardje'

Contactpersoon: E.M.A. van Spanje-v.d. Lande,
Stationsweg 30B, 8141 SL Heino, tel. 392187

8. Streektaal

Contactpersoon: H. van der Veen,
Kloostermanshof 40, 8141 AN Heino,
tel. 391505

Tijdschrift 'Omheining'

Redactie-adres:

Canadastraat 6, 8141 AC Heino
tel. 0572-394562

Redactie

M.S.H. Donath-Hoppen, *Plataan 13*,
8141 SM Heino, tel. 392998

T. de Graaf-Brouwer, *Van Sonsbeekstraat 18*,
8141 VB Heino, tel. 392007, *eindredactrice*

D. van de Klippe, *Kruzebrink 6*,
8141 WD Heino, tel. 391517

J. Peters, *Woolthuisweg 39*,
8141 RX Heino, tel. 391914

M.H. Stavorinus, *De Haarstraat 25*,
8141 EW Heino, tel. 392586

H.J. Wessels, *De Horst 18*,
8141 BA Heino, tel. 393495

A. van de Wetering, *De Haarstraat 33*,
8141 EW Heino, tel. 392330, *vormgeving*

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het bestuur van de vereniging voor Heemkunde 'Omheining'.

Druk: Veldhuis Raalte

Vereniging voor Heemkunde 'Omheining' te Heino
20e jaargang - nummer 2 - juni 2000

INHOUDSOPGAVE

blz. 26	Van de redactie
blz. 27	Noa een mooie dag - Henk van der Veen sr.
blz. 28	De katerstede 'De Leeuw' aan de Bornweg onder Heino - G.A. Hutten, Kesteren
blz. 35	Van de werkgroep Historische Voorwerpen - Jan Weerts
blz. 36	Sprekende foto's (46) - J.K. Pruim-Reinders
blz. 38	De Vlaminckhorst - Riet Jorna-Hansman
blz. 41	Van de werkgroep Kruidentuin 'Allegardje'
blz. 42	Persbericht
blz. 43	Fototentoonstelling 'Pompdagen'
blz. 44	Wule zekt det zo (23) - Henk van der Veen sr.
blz. 45	Reacties van lezers
blz. 46	Uit de school geklapt (6) - J.K. Pruim-Reinders
blz. 48	Wie is wie? - M.H. Stavorinus
blz. 49	Wie was wie? - M.H. Stavorinus
blz. 50	Heino en zijn geschiedenis (1)
blz. 51	Van de bestuurstafel
blz. 52	Schenkingen

Van de redactie

Het tweede nummer van het jaar 2000 van ons tijdschrift 'Omheining' ligt weer voor u. Naast de vaste bijdragen is er een artikel over de katerstede 'De Leeuw' aan de Bornweg van de hand van de heer Hutten. Zoals gebruikelijk schenkt de auteur ruim aandacht aan de mensen die op 'De Leeuw' hebben gewoond.

Velen onder u zullen zich weleens hebben afgevraagd wat de geschiedenis is van dat grote grijze huis achter de boerderij aan de Vlaminckhorstweg. Mevrouw Jorna-Hansman heeft dit haarfijn voor ons uitgezocht.

De heer G. ter Haar heeft aangeboden om in voorkomende gevallen de illustraties te verzorgen.

In het redactieteam hebben zich enkele wijzigingen voorgedaan.

De heer J. Peters gaat het team versterken en mevrouw T. de Graaf-Brouwer wordt de nieuwe eindredactrice.

Mevrouw M. Donath-Hoppen blijft nog wel het typewerk verrichten.

Wij zijn nog steeds blij met uw bijdragen voor ons tijdschrift.

Wij wensen u veel leesplezier en een mooie zomer.

*De kopij voor het septembernummer moet uiterlijk 1 augustus
(liefst eerder) in ons bezit zijn.*

Noa een mooie dag

Wat is het stil ewödden
noe de nacht zich elegd hef òver 't laand...
In 't westen stund de oavendhemel
in volle braand.
Een zwatte zwoare wolkenbaanke
hef die braand eblust,
noe krig de wärme zomerzonne
een steugie rust.
De bomen goat noe fluust'rend sloopen
en de wind giet lingen.
De vogels zwiegt,
alleen de nachtegaal
heur ik uutbundig zingen.
Ik zie em niet,
mår heur:
hee giet met jubelklanken
uut het diepste van zien vogelhättie
veur de mooie dag bedanken.

*Uut: 'n Stiegel Riemsels nr. 1
door Henk van der Veen sr.*

De katerstede 'De Leeuw' aan de Bornweg onder Heino

Vanwege de grote cultuurhistorische waarde heeft De Leeuw enkele jaren geleden de status van beschermd Rijksmonument gekregen. (Foto: Liesbeth Klunder)

Inleiding

Enkele maanden voordat het jaar 2000 zich aandeede, verscheen er een wandelgids over het 'landgoed 't Rozendaal-'t Nijenhuis', gelegen in Heino/Wijhe. Het fraai uitgegeven boekje, verlucht met foto's, kaarten en uitgestippelde wandelroutes, geeft beknopt veel interessante informatie over de geschiedenis van dit landgoed en wat er zoal is te zien.¹⁾ Het is een belangrijke aanwinst voor de geschiedenis van Heino en naaste omgeving. Zo wordt er o.a. aandacht besteed aan de eeuwenoude Bornweg als postweg naar Zwolle en Raalte en aan de daaraan gelegen katerstede 'De Leeuw', thans Bornweg nr. 3. Achter dit plaatsje ligt nog een perceel weiland, een oase van groen, ingeklemd tussen de bosrand van het Rosendaal en de spoor-

lijn, dat duidelijk laat zien hoe hier woeste grond in cultuur is gebracht. Wie hier gewoond en gewerkt hebben wordt nu nader beschreven. De geschiedenis van dit plaatsje gaat terug naar 1815.

Ontstaan

In de Markevergadering van 13 november 1815 werd ter vergadering aan de Erfgenamen van de Marke Heino voorgedragen om 'Willem Schipper op zijn verzoek een halve morgen veldgrond aan te wijzen bij de Raalterweg achter de Drulmer'. De meerderheid van de aanwezige erfgenamen stemde ermee in 'om er zijn huis op te mogen timmeren en gemelde stuk grond gedurende de eerstvolgende 10 jaar zonder enige pacht te mogen gebruiken en bewonen'.²⁾

Willem Schipper was een ondernemend man. Hij was 29 mei 1763 geboren op de katerstede het Schipper Engberts, ook de kleine Schiphorst genaamd, aan de Oude Wetering als zoon van Engbert Everts en Leida Gerrits. Omdat zijn vader van beroep schipper was, wordt Willem in diverse akten meestal Schipper genoemd.

Willem Engberts trouwde te Heino 11 augustus 1799 (ondertrouw 26 juli) met Willemina Derks, dochter van Derk Jan Egberts en Geertien Jansen, geboren te Hellendoorn 23 februari 1782, 'thans wonende bij de Meule te Heino'. Na zijn trouwdag verlaat Willem het ouderlijk huis en bouwt een nieuw huis aan de Nieuwe Wetering onder Heino dicht bij de molen.

Bij de doop van hun kinderen vermeldt het Hervormde doopboek van Heino uitdrukkelijk, dat zij 'in 't Nieuwehuis dicht bij de molen an de Nieuwe Wetering onder Heino' wonen. Bij de molen woonde toen molenaar Jan Hartgers en later Lindeboom, waar nu mejuffrouw Hemels woont. Een weinig verder stroomopwaarts had daar in 1796 Harm Jan Snel een huis met een bakkerij gebouwd en dat pand 'de Witte Leeuw' genoemd. Dat blijkt toen hij dat pand in 1808 aan Frederik Meijman verkocht.

Naamgeving

Willem Engberts heeft het waarschijnlijk belangrijk gevonden om in 1815 weer een nieuw huis te bouwen, dit keer 'op het veld in de Rosendaelsehoek'. Ook dat huis zal hij zelf hebben gebouwd en hij heeft de naam van het huis van Meijman aan de Nieuwe Wetering meegenomen naar zijn nieuwe woning. In één akte is zijn huis de Witte Leeuw genoemd maar verder altijd als 'de Leeuw' vermeld.

Een toewijzing

In de Markevergadering van 3 november 1827 werd meegedeeld 'dat bij onderzoek was gebleken, dat 15 katersteden waren aangelegd en betimmerd'; ook de bewoners zijn daarbij vermeld, onder wie Willem Schipper. Ieder van hen kreeg 1½ ha. land toegewezen,

waarvoor 30 gulden moest worden betaald.³⁾ Met deze uitgifte behoorden de gemeenschappelijke markegronden in Heino tot het verleden en heeft het particulier eigendom zijn volledige intrede in Heino gedaan. Dat had tot gevolg dat met de bouw van deze katersteden het woningbestand werd uitgebreid en dat meerdere daghuurders nu een gezin konden stichten, waardoor de bevolking toenam.

Uit het huwelijk van Willem Engberts en Willemina Derks waren vier kinderen geboren toen zij nog aan de Nieuwe Wetering woonden:

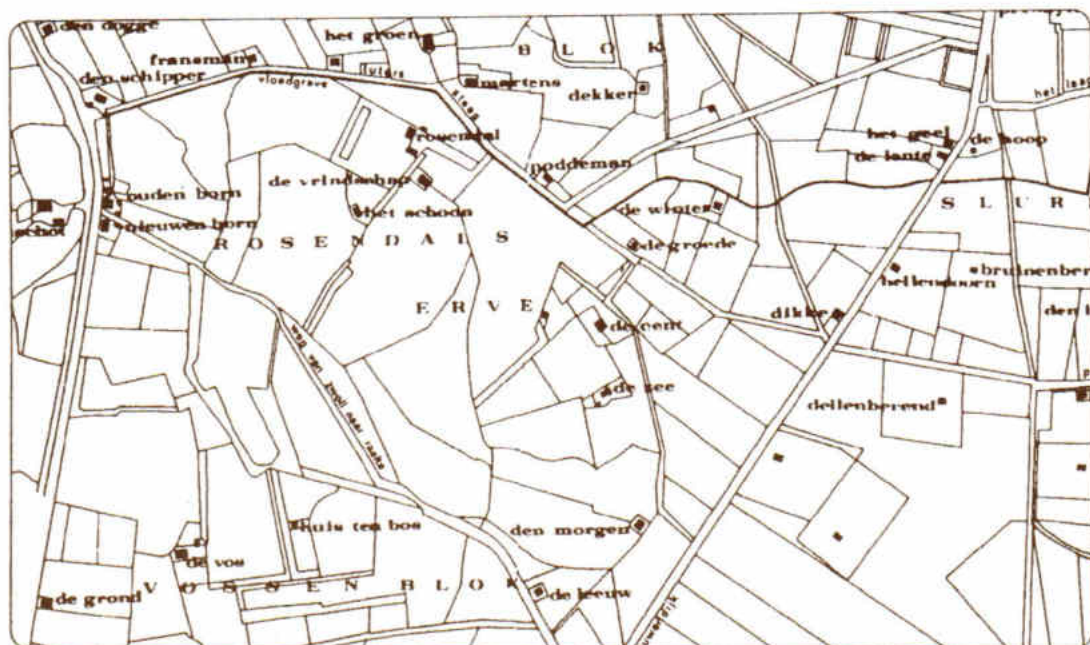
1. Leide, geboren 29 december 1799.
2. Engbert, geboren 2 september 1802.
3. Engbert, geboren 30 juli 1805.
4. Derk Jan, geboren 18 januari 1808.

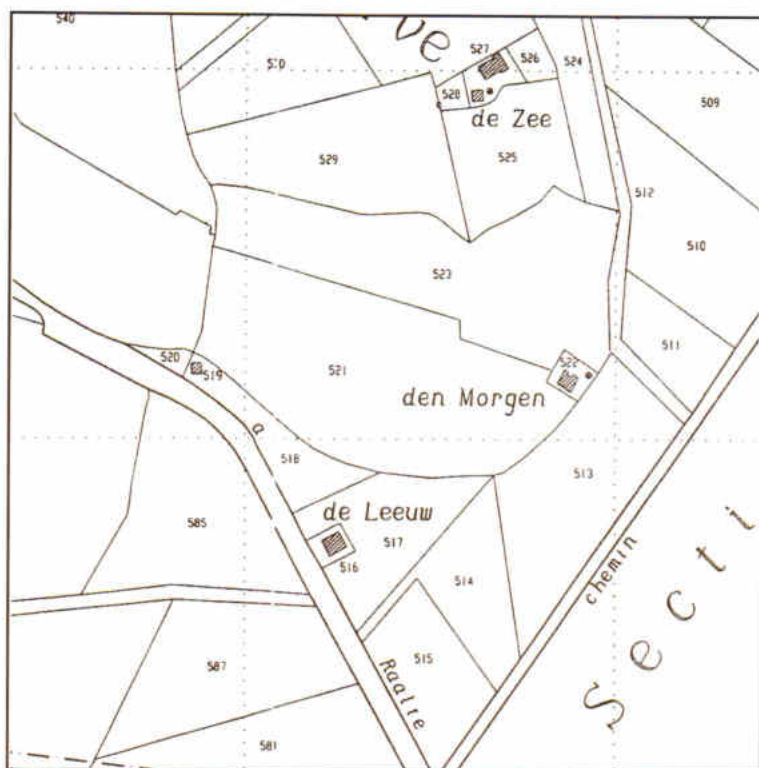
De vier kinderen worden vermeld in de volkstelling van 1811.

Een lening

Voor de aankoop van huis en grond aan 'de weg van Zwol naar Munsterland', zoals voorheen de Bornweg werd genoemd, was geld nodig. Willem Engberts en zijn vrouw Willemina Derks - zij wordt in 1811 Hoenderman genoemd - lenen f 100,- bij Jan Hendrik Kloosterman, winkelier te Heino. Als onderpand geven zij 'hun eigendommelijke katerstede, die zij hebben aangekocht van de Markte Heino, groot 1.50 ha., met de daarop staande woning in Heino, ten oosten en zuiden de gemeene weg [de Bornweg]; ten noorden Woertman en Tibbe en ten Westen Woertman'. Zij werden verplicht hiervoor een brandverzekering af te sluiten.⁴⁾

Vier jaar later, in 1834, lenen zij nogmaals f 100,- bij Evert Lindeboom te Heino. Hun huis heeft dan een naam; zij geven als onderpand hun katerstede de Witte Leeuw (de enige keer met het woord witte erbij) en het ligt 'tussen de landen van Antonie Drulmer en Teunis Nijboer in het gemeene Veld'.⁵⁾ Teunis Nijboer woonde op de Kleine Vos ook Huis ten Bosch genoemd.

Uitsnede van
'De Leeuw'.

Fragmentgenealogie

Hermannus, die de familienaam Achtereek draagt - al heeft hij die naam in 1811 in Wijhe niet officieel aangenomen - is omstreeks 1770 geboren te Hellendoorn als zoon van Gerrit Agterik en van Maria Jansen Zwienberg. In het doopboek van Haarle heb ik zijn naam niet kunnen vinden. Lamberdina Willems is omstreeks 1773 geboren te Wijhe. Ook haar doopdatum heb ik niet gevonden.

Hermannus en Lamberdina zijn 30 april 1799 kerkelijk getrouwd te Lierderholthuis en staan daar ingeschreven als Hermanus Gerrits en Lamberdina Willems. Zo worden zij ook genoemd bij de doop van hun kinderen op Lierderholthuis; hun adres is dan 'op de Diek in Wegterholt', de naam Achtereek wordt niet genoemd. Soms wordt Lamberdina ook Dijkman genoemd. Het kan zijn dat zij op de boerderij de Dijk woonden, gelegen in Wegterholt.

Enkele kinderen dragen later de familienaam Gerrits. Als Hermannus Achtereek in 1818 bij

de burgerlijke stand in Wijhe aangifte doet van de geboorte van zijn dochter Lamberta en in 1820 van zijn zoon Bartus heet de vader Hermanus in de Allee. Dat had tot gevolg dat deze zoon zijn verdere leven Bartus in de Allee als familienaam draagt. Maar er zijn meer verrassingen als het om namen gaat.

Kinderen uit hun huwelijk, geboren te Wijhe en gedoopt te Lierderholthuis, zijn:

1. Gerhardus, gedoopt 24 februari 1800; overleden te Wijhe 20 maart 1836 met de naam Gerhardus Gerrits Achteriek, oud 35 jaar, wonende in de buurtschap Wegterholt nr. 267. Ongehuwd.
2. Antonius, gedoopt 16 februari 1804.
3. Gerhardus Joannis, gedoopt 2 april 1805; overleden te Deventer 4 juni 1855, van beroep gepensioneerd militair. Gerhardus Joannis, van beroep marskramer, trouwde te Deventer, onder de familienaam Gerrits, op 7 december 1848 met

Maria Fortuïte Cloitrê, geboren te Maastricht, dochter van onbekende ouders. De huwelijksbijlage bevat een vondelingakte. Op 23 september 1808 werd 's avonds om 10 uur te Maastricht 'toevallig een kind gevonden van het vrouwelijk geslacht voor het klooster van St. Servaas'. Zij hebben haar de naam Maria gegeven en als achternaam de plek waar zij was gevonden.

4. Antonia, gedoopt 18 mei 1807; overleden te Heino 28 april 1890. Zij trouwde te Wijhe als Antonia Gerrits op 4 mei 1839 met Henricus Bouwhuis, zoon van Hermannus Bouwhuis en van Maria Tielbeke, gedoopt te Lierderholthuis 9 januari 1809; overleden 19 december 1843 te Wijhe, buurtschap Wegterholt. Kerkelijk trouwden zij te Lierderholthuis op 6 mei 1839.
5. Maria, gedoopt 11 mei 1810 met als adres 'aan het Oele in Wegterholt'.
6. Willemina, geboren 20 mei 1814;
7. Lamberta, geboren 15 augustus 1818. In de geboorteakte heet de vader Hermanus in de Allee en de moeder Lamberdina aan den Dijk.
8. Lambertus, geboren 17 oktober 1820. Vader Mannus in d'Allee gaf bij de ambtenaar van de burgerlijke stand aan dat zijn zoon Bartus heette. Hij trouwde te Heino 2 mei 1867 met Maria Harbrink, weduwe van Hermannus Nieuwenhuis, dochter van Antony Harbrink en van Gerridina Jansen, geboren te Dalfsen in 1818; overleden te Heino 10 november 1914, oud 97 jaar. Lambertus overleed te Heino 8 juli 1901, 80 jaar oud, onder de naam 'Bartus in de Allee'.

Een jonge weduwe

'Hermanus Agterik, oud 75 jaar', deed te Heino op 19 juni 1844 aangifte, 'als vader van nagenoemde Antonia Agterik, dat in zijn tegenwoordigheid Antonia Agterik, oud 36 jaar, weduwe van Hendrikus Bouwhuis, (die in 1843 te Wijhe was overleden) bevallen was van een dochter met name Lamberta'.

Een testament

Op 9 mei 1849, vlak voor zijn overlijden, maken Hermannus Agtereek en zijn vrouw Lamberdina Willems hun testament bij notaris Fortuijn te Raalte. 'Antonia Agtereek, die bij hen inwoont en weduwe is van wijlen Hendrikus Bouwhuis, zal treden in de algehele nalatenschap. Zij zal alles erven zonder verplichting aan haar broers en zusters iets uit te keren. Dit terwille van haar zorg en diensten aan hen verleend in hulpbehoevende toestand verkerende'.⁷⁾ Hermannus overleed te Heino 19 mei 1849, oud 78 jaar; Lamberdina Willems stierf in februari 1858; datum en plaats onbekend.

Kinderen geboren uit het huwelijk van Hendrikus Bouwhuis en Antonia Agtereek zijn:

1. Hermina Willemina, geboren te Wijhe 14 februari 1840 en dezelfde dag gedoopt te Lierderholthuis; overleden te Heino 6 juni 1893. Zij trouwde te Heino 13 juni 1867 met Gerhardus van den Beld, zoon van Antony van den Beld en van Antonia Grooten, geboren te Raalte 1 april 1839; overleden te Venray 26 november 1922; dit werd 14 december daaropvolgend in Heino in de B.S. opgenomen. Hij trouwt bij zijn vrouw in.
2. Lamberta, geboren te Heino 19 juni 1844 en diezelfde dag gedoopt te Lierderholthuis, waarbij haar oom Lambertus Achtereek doopgetuige is. Als adres schrijft de pastoor: Op de Leeuw in Wegterholt. Zij trouwde met Antonie Rikels en vertrok naar Zwollerkerspel. Zij overleed te Zwollerkerspel 5 april 1912; haar man Antonie Rikels overleed aldaar 28 november 1913.

Een bruiloft

Op 8 november 1877 trouwde te Heino Lamberta Bouwhuis, van beroep dienstmeid, dochter van Hendrikus Bouwhuis en Antonia Agterik (sic) met Antonie Rikels, weduwnaar van Maria van der Kamp, oud 44 jaar, zoon van Derk Rikels en Antonia Harink, geboren te Zwollerkerspel 2 februari 1833. Antonie is

landbouwer te Berkum in Zwollerkerspel; zijn vrouw Maria van der Kamp was op 31 mei 1876 overleden, oud 36 jaar.

Eind oktober was het jonge paar bij notaris Spitsen in Heino op bezoek geweest voor een trouwakte. 'De bruid brengt f 260,— in en aan linnen, goud en zilver, kleren en lijfstoebehoren tot een waarde van f 160,—'.

Na hen verschijnt Antonia Achtereek, weduwe van Hendrikus Bouwhuis, bij de notaris om een testament te laten opmaken. 'Haar nalatenschap zal geërfd worden door haar dochter Hermina Bouwhuis en bij vooroverlijden van deze de wettige kinderen de helft, en de andere helft aan haar man Gerardus van den Belt. Zij maakt aan haar dochter Lamberta Bouwhuis f 60,— over'. Daarna verschijnen Gerardus van den Belt, landbouwer onder Heino, en zijn vrouw Hermina Bouwhuis om hun testament te laten opmaken. De een benoemt de ander tot universeel erfgenaam.⁸⁾

Een overdracht

Antonia Achtereek, 'landbouwersche te Heino', weduwe van Hendrikus Bouwhuis, leent 29 december 1881 f 700,— en geeft als onderpand D 801 huis en erf; 802 weiland en 803 weiland. (De oude nummers zijn vervangen door nieuwe.) Haar adres is wijk D nr.196.

Vijf dagen later verkoopt zij haar goed aan Gerardus van den Beld, landbouwer te Heino, en 'de helft van haar inboedel bestaande in vee, bouw- en melkgereedschappen, landbouwvoortbrengselen, meubelen, huisraad, en wat verder tot de voortvaring behoort. De aanvaarding kan dadelijk geschieden en de totale koopsom bedraagt f 1000,—. De koper zal een hypothecaire schuld van f 700,— op zich moeten nemen, waarmee het onroerend goed is bezwaard. Hij zal aan haar dochter Lamberta Bouwhuis, gehuwd met Antonie Riekels, landbouwer te Zwollerkerspel, betalen een som van f 60,—, te voldoen dadelijk na het overlijden van verkoopster, terwijl hij voor de resterende f 240,— van de verkoopster haar leven lang kost en inwoning, kleding, geneeskundige hulp en de begrafenis zal bekostigen. De verkoopster herroept haar testament d.d. 30 oktober 1877 voor notaris

Spitsen verleden'.⁹⁾ Antonia 'Agterik' overleed te Heino 28 april 1890, oud 83 jaar.

Nieuwe eigenaren

Vlak voor de eeuwwisseling brengt Gerhardus van den Beld een bezoek aan notaris Van Beusekom in Wijhe. Hij is dan weduwnaar van Hermina Willemina Bouwhuis maar hun huwelijk was kinderloos gebleven. Hij verklaart zijn boerenerfje, sectie D, nrs. 801, 802 en 803, tezamen groot 01.50.80 ha., verkocht te hebben aan Petrus Johannes van den Beld, landbouwer te Middel onder Olst, 'met staande en liggende vuurplaat, balkensleeten, karnwaag, vredeing en de aanwezige en nog te maken mest'. De koopsom bedraagt f 1200,—.¹⁰⁾ Petrus Johannes van den Beld en zijn vrouw Johanna Maria Kappert vertrekken in 1902 weer naar Olst.

Het plaatsje de Leeuw gaat weer in andere handen over. Voor notaris W.C. van Reede te Zwolle verscheen op 7 november 1902 Petrus Johannes van den Beld uit Olst en verklaart verkocht te hebben aan Jan Horsman, landbouwer te Zwolle, zijn boerenerfje onder Heino D 801, 802 en 803, dat hij 1 december 1898 had aangekocht. De koopsom is f 1200,—.¹¹⁾

Fragmentgenealogie

Jan Horsman, geboren te Wijhe 8 april 1836, zoon van Hendrikus Horsman en van Maria Dijkslag, trouwde te Wijhe 23 november 1895 met Antonia Klazina Kolk, dochter van Jan Kolk en van Gerrigje Neppelenbroek, geboren te Heino 8 juli 1872 op de boerderij de Grond aan de Nieuwe Wetering. Het gezin is Hervormd.

Uit hun huwelijk werden te Wijhe geboren:

1. Antonie Hendrikus, geboren 18 oktober 1896. Hij trouwde te Wijhe 7 januari 1922 met Derkje Kolk, dochter van Antony Kolk en van Joanna Lozeman.
2. Gerrit Jan, geboren 27 maart 1899.
3. Maria Johanna, geboren 28 april 1900.

Het gezin vestigt zich 1 december 1902 op de

Leeuw aan de Bornweg. Ook een broer van Jan Horsman, Hendrikus genaamd, trekt bij hen in. Hendrikus was geboren te Wijhe 23 november 1838, hij overleed te Heino 13 mei 1903. Hij was ongehuwd. Twee jaar later, op 6 januari 1905, overleed Jan Horsman te Heino.

Op 7 april 1905 verscheen voor notaris Van Reede in het paleis van Justitie te Zwolle Antonia Klazina Kolk, zonder beroep, uit eigen hoofde en als moeder/voogdesse over Antonie Hendrikus, Gerrit Jan en Maria Johanna Horsman, en Willem Kolk, landbouwer te Heino, als toeziend voogd over deze minderjarige kinderen. Antonia Klazina verklaart dat Jan Horsman met haar in gemeenschap van goederen was getrouwd, het huwelijk door de dood was ontbonden op 6 januari 1905 en dat haar man geen testament heeft nagelaten. Er wordt overgegaan tot scheiding en deling der goederen; ieder kind krijgt 1/3 deel.¹²⁾

Antonia Klaziena Kolk, weduwe van Jan Horsman, hertrouwde te Wijhe 2 december 1905 met Arend van de Wetering, van beroep landbouwer, zoon van Arend van de Wetering en van Aaltien Brinkman, geboren te Wijhe 30 juli 1877.

Een verkoop

Op 23 oktober 1908 verschijnt Arend van de Wetering voor notaris W.C. van Reede te Zwolle en verklaart verkocht te hebben en in eigendom over te dragen aan F.A.R.A. baron van Ittersum, vertegenwoordigd door Pieter Feitsma, kandidaat notaris, zijn boerenerfje in Heino, kadastraal D, nrs. 801 huis en erf; 802 bouwland en 803 weiland, samen groot 01.50.80 ha. De koopsom bedraagt f 2100,—.

De aanvaarding is 22 februari 1909.¹³⁾

Kinderen, geboren uit het huwelijk van Arend van de Wetering en Antonia Klaziena Kolk, geboren te Heino, zijn:

1. Aaltien, geboren 27 mei 1907;
2. Lubberta, geboren 10 mei 1912; overleden 29 juli 1912.
3. Lubberta, geboren 15 november 1915;

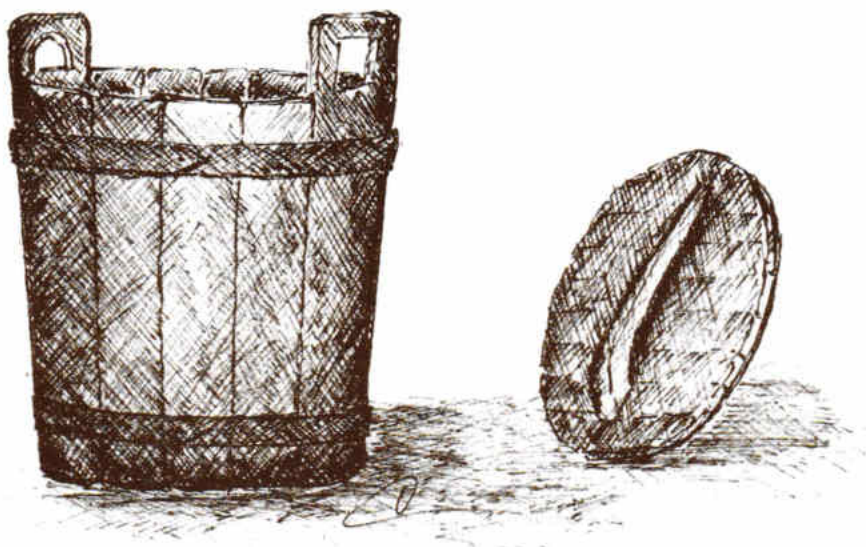
Arend van de Wetering overleed te Heino 30 december 1942; zijn weduwe vertrekt in 1943 naar Voorst. Dan vestigt zich op de Leeuw - maar de naam van het plaatsje was allang niet meer in gebruik - de familie Van der Beek.

Kesteren, Palmpasen 16 april 2000

G.A. Hutten

Noten:

1. Landgoed 't Rozendaal-t Nijenhuis. Uitgave van de 'Vereniging Overijssels Particulier Grondbezit'. Dalsen, 1999. Verkrijgbaar bij de V.V.V. in Heino.
2. Rijks Archief Overijssel (RAO): Markeboek Heino, inv.nr. 486, pag. 161.
3. RAO: Idem, pag. 202.
4. RAO: Not. G.W. Jacobson te Wijhe, nv.nr. 4526, akte nr. 2379, d.d. 15 november 1830.
5. RAO: Idem, inv.nr. 4533, akte nr. 3087, d.d. 6 mei 1834.
6. RAO: Not. A. Fortuijn te Raalte, inv.nr. 3312, akte nr. 1191/112, d.d. 19 september 1838.
7. RAO: Idem, inv.nr. 3326, akten nrs. 3149/77 en 3150/78, d.d. 9 mei 1849.
8. RAO: Not. R. Spitsen te Heino, inv.nr. 2274, akten nrs. 3340-3343, d.d. 30 oktober 1877.
9. RAO: Idem, inv. nr. 2282, akte nr. 4480, d.d. 29 december 1881 en inv.nr. 2283, akte nr. 4482, d.d. 2 januari 1882.
10. RAO: Hypothecair Register Deventer 440/1, d.d. 1 december 1898.
11. RAO: Idem, 470/112, d.d. 7 november 1902.
12. RAO: Idem, 494/79, d.d. 7 april 1905.
13. RAO: Idem, 530/103, d.d. 23 oktober 1908.

G. ter Haar

De boterton

Op de boerderij werd de boter zelf gekarnd. De boter werd zorgvuldig bewaard, ingemaakt en opgeslagen in de boterton. Dit is een houten cilindervormig vat, een kuip, bestaande uit duigen, een wand van hout die in het midden meestal uitbuikt en met een heetgemaakte ijzeren ring beslagen. De ring zet uit bij warmte en krimpt bij koude, waardoor de duigen stevig aan en bij elkaar blijven. Een lekkende ton kwam bijna nooit voor.

Tegen de tijd dat de boerin ermee naar de markt ging, werd de boter uit de ton geschept en in speciale botervlootjes netjes opgemaakt. Soms voorzien van een eigen boterstempel (eigen merk). De zegswijze: 'De opmaak dut de botter verkopen' komt hier vandaan.

De boter die niet verkocht werd ging met een beetje zout erdoor weer in een boterton en was voor eigen gebruik in de huishouding.

De hier afgebeelde boterton is vermoedelijk lange tijd in gebruik geweest bij de familie Veluwenkamp aan de Woolthuisweg.

Jan Weerts

- *Mien vae is straaljagerpiloot, hee vlög härder as 't geluud.*
- *Mien vae is astronaut, hee vlög in een uur rondum de wereld.*
- *Mien vae is bie de gemeente, hee mut töt vief uur wärken, mär hee is um halfvieve al thuus.*

Van links naar rechts: zittend Riek, Wim, Jan Delmte, Co, Willemmina Delmte-Mulder, Herman en Mina. Staand Jaap en Jo. De foto is genomen bij de woning aan de Dorpsstraat.

Een foto van de familie J. Delmte, gemaakt ter gelegenheid van het 25-jarig huwelijk op 7 juni 1924. De heer Jan Delmte was huisschilder en behanger van beroep en woonde met zijn gezin aan de Dorpsstraat. Burge-meester en Wethouders van de gemeente Heino verleenden hem op 29 juli 1913 vergunning voor het oprichten van een woonhuis op het kadastrale perceel C1347, het huidige Dorpsstraat 30. Het schildersbedrijf van de familie Delmte bleef hier gevestigd tot het overlijden van kleinzoon Wim Delmte op 22 januari 1997. Daarna werd het bedrijf overgenomen door de heer W.G. Küttschrutter. Voordat het huis aan de Dorpsstraat werd gebouwd, woonde de familie Delmte op het adres Dorpsstraat 3, het huidige pand van herensalon 'De Barbier'.

Een genealogisch overzicht van het gezin Delmte.

Jan Delmte.

Geboren: Heino, wijk Lenthe, 2 juli 1873.

Overleden: Heino, 16 maart 1966.

Zoon van: Hermannus Delmte en Johanna Gerridina Munnikhuis.

Beroep: huisschilder en behanger.

Godsdienst: Ned. Herv.

Adres: Dorpsstraat 3 en Dorpsstraat 30.

Huwelijk: Heino 7 juni 1899 met Willemmina Mulder, geboren Diepenveen 6 juni 1877, overleden Heino 12 februari 1956. Dochter van Jacob Mulder, gemeenteveldwachter, en Hendrika Vijge.

Kinderen:

1. **Johanna Gerritdina (Jo)**, geboren Heino 31 juli 1900, echtgenote van Barend

Hermanus Buter te Den Haag.

2. **Jacob Hendrikus (Jaap)**, geboren Heino 1 februari 1903, overleden Raalte 28 augustus 1967.
3. **Hermine Johanna (Mina)**, geboren Heino 11 februari 1906, echtgenote van Hendrik Beekman, overleden Zwolle 24 januari 1998.
4. **Hendrika Willemina (Riek)**, geboren Heino 4 juni 1908, echtgenote van Lukas van Keulen te Zwolle.
5. **Hermanes Evert Anton (Herman)**, geboren Heino 28 maart 1911, overleden Heino 8 november 1986, schilder, Dorpsstraat 30.
6. **Jacoba Hendrika (Co)**, geboren Heino 14 april 1913, echtgenote van Gerrit Jan Weulink te Raalte.
7. **Willem Jan (Wim)**, geboren Heino 14 juli 1918, woonde te Enschede.

Bij het uitzoeken van de genealogische gegevens over de familie Delmte, kwamen wij bij de schrijfwijze van de achternaam diverse varianten tegen, zoals Dellemtte en Dellenberend.

In de volkstelling van Heino van 1748 troffen wij Gerrit in de Delmte of Gerrit Jansen aan, die was getrouwd met Teuntien Berents. Zij woonden in de Delmte, ook wel aan den Dellen Berent geheten. Zij hadden vijf kinderen, van wie een zoon Jan te Heino werd gedoopt in de Ned. Herv. kerk op 24 maart 1734. Deze Jan, later Jan Gerrits genoemd, trouwde op 8 mei 1763 te Heino in de Ned. Herv. kerk met Maria Teunis. Uit dit huwelijk werden negen kinderen geboren, die allemaal de achternaam Dellenberend droegen. Zoon Arent Dellenberend, gedoopt Heino Ned. Herv. 16 februari 1766, trouwde te Heino Ned. Herv. op 1 mei 1791 met Jennigje Rozeboom. Van de zes kinderen uit dit huwelijk was zoon Jan de jongste. Hij werd geboren op de Delmter in Lenthe op 26 mei 1809 en trouwde te Dalfsen op 27 december 1832 met Antonia Schutte. Hij heette Delmte, ook Dellemtte. Van hun twaalf kinderen was Hermannus de achtste, die in 1844 in de gemeente Dalfsen werd geboren. Uit het huwelijk van Herman-

nus met Johanna Gerridina Munnikhuis werd een zoon geboren te Heino op 2 juli 1873 in de wijk Lenthe, die ook weer de naam Jan droeg. Dit is Jan Delmte waarmee wij zijn begonnen.

Een kort overzicht.

1. Gerrit in de Delmte x Teuntien Berents.
2. Jan Gerrits, bouwman, x Maria Teunis.
3. Arent Jansen Dellenberend, rietdekker, x Jennigje Rozeboom.
4. Jan Delmte (Dellemtte), dagloner, x Antonia Schutte.
5. Hermannus Delmte, dagloner, x Johanna Gerridina Munnikhuis.
6. Jan Delmte, huisschilder en behanger, x Willemina Mulder.

Arent Jansen, gehuwd met Jennigje Rozeboom, droeg de achternaam Dellenberend. Dit was ook de naam van zijn boerderijtje, dat is gelegen in de buurtschap Lenthe, thans Veldhoeckerweg 3. Op dit boerderijtje woonde later zijn dochter Aaltje, die was getrouwd met Derk Gruwel. In de kadastrale atlas van 1832 troffen we Derk Gruwel als eigenaar van het boerderijtje Dellenberend in de Veldhoek aan. Een broer van Arent Jansen Dellenberend was Antonie Jansen Dellenberend. Antonie woonde ook op een boerderijtje, dat Dellenberend heette. Dit boerderijtje ligt echter niet in de Veldhoek, maar aan 't Veld bij 't Rozen-dal ofwel het huidige Bendijksweg 23. In de kadastrale atlas van 1832 wordt Antonie Dellenberend als eigenaar van dit boerderijtje genoemd.

J.K. Pruim-Reinders

Geraadpleegde bronnen

- Rijksarchief Zwolle, gemeente-archief Zwolle, gemeente-archief Heino: bevolkingsregisters en registers van de burgerlijke stand.
- Bibliotheek en archief van de Vereniging voor Heemkunde 'Omheining'.

'De Vlaminckhorst'

Net buiten de bebouwde kom van het dorp aan de Vlaminckhorstweg, vroeger heette deze de Bouwhuissteeg, vinden we het erve 'De Vlaminckhorst'. Boerderij en spijker of spieker, mooi gelegen vanwege de bossen, noodt velen uit tot een wandeling door de laan met zijn eikenbomen, plaisierlaan zoals men die vroeger placht te noemen.

Zoals de meeste boerderijen was ook de Vlaminckhorst een pachtboerderij. In het register van 1682 voor het vuurstedengeld, een belasting op elke vuurplaats zoals schoorstenen, ovens, etc., wordt als pachter genoemd Teunis Vlaminckhorst.

In 1748 woonden daar volgens de volkstelling 'Hendrik Vlaminghorst en zijn vrouw Grietje Garrits' (Hendrik Derx en Gretie Gerrits) en in 1767 worden voor het vaststellen van het Hoofdgeld, een belasting die betaald moest worden voor ieder inwonend gezinslid boven een bepaalde leeftijd, vier personen genoemd n.l. Geerlich Vlaminckhorst, Trientjen zijn vrouw, Jan zijn knecht en Gaje zijn meid.

Waar de naam 'Vlaminckhorst' vandaan komt is niet bekend. Met een horst wordt wel een hoogte in een laag stuk land aangeduid. Wat we wel weten is, dat in het verpondingskohier van het kerspel Heino van 1601 gesproken wordt over een half erf genaamd Nieulant. En zien wij de namen van de boucampen die hierin genoemd worden, dan kunnen wij met zekerheid stellen dat 'De Vlaminckhorst' en 'Nieulant' een en dezelfde boerderij moet zijn. Er is n.l. sprake van een boucamp in de Haere, een boucamp bij den Bisschop en een boucamp naast 'tHeerenland. Nog steeds vinden wij deze namen rond de huidige Vlaminckhorst.

Dat men sprak van een half erve had te maken met het Markestelsel, het is het aandeel dat de eigenaar van een erve had in de Marke.

Als wij verder teruggaan in de geschiedenis

komen wij de naam Nieulant vaker tegen. In de legger van landerijen in Salland van 1520 sprak men van 'Bernt Eskens opt Nijelant, Johan Kaetken tZwolle toebehorende, toe pacht geset des yaers op XI m rogge'.

Dat 'De Vlaminckhorst' al een oud erf is blijkt wel uit een regest van 7 augustus 1448. Wij citeren: 'Claus Henriczone en Gerberich, zijn vrouw, verklaren, dat zij aan Lambert Everdes den scherre een jaarrente van een half mud rogge verkocht hebben, gaande uit het erve, genaamd dat *Nielant en die Volemynchorst*, dat in het kerspel van der Heyne gelegen is, en waaruit Lambert Everdes de scherre reeds een jaarrente van 4 mud rogge toekomt, blijkens een door Andries Ramelman, destijds richter tot Heyne, bezegelde akte (d.d. 27 april 1444), die door de door Henric van Essen, leenheer over der IJselen bezegelde leenakte (d.d. 24 februari 1443) gestoken is, hetgeen telkenjare op sunte Mertijn in den wynter (11 november) op de Merket in Zwolle geleverd dient te worden'.

In het regest van 27 april 1444 spreekt men van een erve en goed genaamd dat *Nyelant met de Vlemynchorst* in het kerspel van der Heyne.

In deze regesten komen wij de naam 'Vlaminckhorst' (Volemynchorst / Vlemynchorst) dus al tegen en waarschijnlijk wordt hiermee een spieker bedoeld behorende bij het erve Nyelant. Een spieker, afgeleid van het woord spicarium, was vroeger een voorraadschuur waar de landheer zijn pachten in de vorm van natura, zoals graan, liet opslaan.

In een regest van 7 december 1483 spreekt men uitsluitend over het erve en goed Nyelant en komt de naam Vlaminckhorst niet voor.

Gaan we nog verder terug in de geschiedenis, dan komen wij in de verpondingsregisters van Salland in 1397 een Alfrit ten Nijenlande tegen, in 1474 een Johan ten Nijenlande.

In de vroege Middeleeuwen ontstond het

Spieker De Vlaminckhorst.

W. Witteveen

leenstelsel of feodale stelsel toen vorsten de militaire diensten van derden gingen belonen door hen bepaalde goederen of rechten in leen te geven. In de loop van de tijd echter werd zo'n leen door vererving gewoon een bezit, formeel echter bleef de leenheer eigenaar van zo'n leengoed.

En zo zien wij, dat op 14 mei 1727 Lambert Hendrik van Tongeren, lakenkoper uit Kampen (Kampen), in het bezit komt van de Vlaminckhorst voor de somma van 3500 gulden. In een akte van 25 oktober 1728 zegt Frederik Derk van Ensse Toe der Groten Scheer en Swanenburg, dat hij Leenheer is van de Erven Niulandt en Vlaminckhorst gelegen in de Provincie van Overijssel, Cerspel Heino, en verklaart hierin vervolgens: 'belovende voor mij ende mijnen erfgenamen deze erven en goederen van nu voortaan altoos voor vrije en allodiale goederen te erkennen, sonder daarop eenige op ofte aanspraak meer te maken'. Voor Lambert Hendrik van Tongeren was deze verklaring vanzelfsprekend erg belangrijk, het was nu geen leengoed meer, maar een

eigen bezit. Deze verklaring werd bekrachtigd met de handtekeningen en zegels van F.D. van Ensse en, zoals in deze akte staat 'bij gebrek van leenmannen van Huis Swanenburg' door Theodor Jan van der Ketten, leenman van den Huise Twe Nienhuisen en Wigbertus Snell, leenman des Huses Voorst.

Hieruit zouden wij kunnen concluderen, dat 'De Vlaminckhorst' waarschijnlijk een leen is geweest van het Huis Swanenburg bij Heerde. In 1650 n.l. trouwde Johan Godfried van Ensse van het Huis de Grote Scheer (bij Gramsbergen) met Catharina Sophia van Essen en kwam daardoor in het bezit van het Huis Swanenburg.

In deze akte is sprake van nog een Erve Niulandt. In het schattingsregister van Salland van 1520 komen wij een dergelijke naam vaker tegen en wel in Bathmen, Holten, Colmschate, Dalfsen en Ommen. Van het Erve Niulandt genoemd in deze akte hebben wij tot op heden helaas nog geen verklaring of gegevens kunnen vinden.

Lambert Hendrik van Tongeren, de nieuwe eigenaar dus van 'de Vlamincckhorst' vestigde zich na zijn huwelijk in Zwolle en daar kreeg het echtpaar twee dochters, Elsabe en Catharina. Elsabe huwde de gereformeerde predikant Daniël de Gimmer, Catharina bleef ongehuwd. Na het overlijden van hun ouders kwamen beiden in het bezit van 'de Vlamincckhorst'. Zowel Catharina, overleden in 1782, als Elsabe, overleden in 1803, stierven kinderloos en werden, zoals ook hun ouders, begraven in de Grote of St. Michaëlkerk te Zwolle.

Het is dan ook op 20 februari 1803 dat de oudgemeensman van de stad Zwolle de Heer Henricus Zegerius, bekend maakt, dat door het overlijden van de Weduwe Elsabe de Gimmer, geboren van Tongeren aan hem is overgegaan het erve 'De Vlamincckhorst' genaamd, gelegen onder het Schoutamt van Heino, met zijn zaai- weide - en hooijland, opgaande bomen, akkermaals, Huis - Hoff, Berg en Schuuren, wordende bewoond door Willem Bouwhuis.

Willem Bouwhuis heette eigenlijk Willem Evers. Hij was op 15 februari 1790 getrouwd met Elisabeth Borgman, dochter van Hendrik Borgman, pachter op de Vlamincckhorst. Willem werd de volgende pachter en werd in die tijd Willem Evers an het Bouhuis genoemd, later heeft hij de naam Luttenberg aangenomen. Het bos bij de Vlamincckhorst wordt door velen nog steeds 'het Bouwhuisbos' genoemd.

Op 8 maart 1816 komt Henricus Zegerius te overlijden, hij was ongehuwd en woonde aan de Nieuwstraat nr. 133 te Zwolle. Hij was een zoon van Johannes Zegerius, (apotheker) en Anna van Loo. Zijn grootouders waren Lambertus van Loo en Petronella van Tongeren. Henricus Zegerius stierf niet onbemiddeld, integendeel, hij liet, zoals uit de Memorie van Successie blijkt, vele bezittingen na, zoals huizen, boerderijen, landerijen, etc. etc. Met uitzondering van legaten ging zijn gehele bezit, waaronder ook het erve 'De Vlamincckhorst', over aan zijn achterneef Lubbertus

Rietberg, zoon van Hermannis Rietberg en Johanna van Loo.

Op 14 maart 1826 overleed Lubbertus op 42-jarige leeftijd, ongehuwd. Hij was van beroep notaris en woonde voor de Sassenpoort nr. 213 te Zwolle.

De eerste kadastrale minuutplans van 1818 laten ons een boerderij zien, gebouwd in 1723, met aan de oostzijde, dus aan de kant waar nu het huis staat, een uitbouw, een z.g. herenkamer. Zoals indertijd de meeste boerderijen in onze streek had ook deze boerderij een onderschoer, een grote inpandige achtergang.

De huidige boerderij is gebouwd in 1858 en daarnaast, waarschijnlijk gebouwd in dezelfde periode, een eenvoudig vrijstaand huis.

In 1912 wordt in opdracht van Mevrouw de Bruin geboren Rietberg schriftelijk bij de Gemeente Heino toestemming gevraagd tot het vergroten van het bestaand woonhuis bij de boerderij door uitbouw aan achter- en zijkant, het spieker dat er nu staat.

Naast de huidige boerderij staat nog het karnhuisje waar vroeger de boter werd gekarnd. Dit gebeurde niet handmatig, doch door een paard, dat door rondjes te lopen in het karnhuisje de karn in beweging hield.

Boerderij 'De Vlamincckhorst' heeft vele pachters gekend.

Na Willem Evers Luttenberg werd Hendrik Kortstee pachter op de 'Vlamincckhorst'. Hij was getrouwd met Theodora Luttenberg, dochter Willem Luttenberg. Hij bleef daar tot 1857.

Zijn opvolger was Hendrik Jan Spijkernikes, getrouwd met Geertje van den Bosch.

De volgende pachters waren Berendina van den Bosch, gehuwd met Antoon Jalink.

In 1878 kwam Antoon Jalink op 42-jarige leeftijd plotseling te overlijden en bleef Berendina met 6 kinderen achter. Zij huwde in 1879 de zes jaar jongere Mannes Linthorst. Ook hem was geen lang leven beschoren, hij overleed in 1884 op 34-jarige leeftijd.

Berendina echter wordt ook niet oud, zij komt

in 1887 op 43-jarige leeftijd te overlijden. De kinderen Jalink blijven dan nog tot 16 maart 1892 op het bouwhuis wonen en vertrekken daarna naar Lenthe, gemeente Dalfsen.

Johannes Kortstee en Gerritdina Oosterwijk zijn de volgende pachters. Hun zoon Hermanes Johannes zet daarna het bedrijf voort, hij was getrouwd met Grada Johanna Bosch. In april 1964 verlaten ze de Vlaminckhorst en dan vestigen zich daar als laatste pachters Hendrikus Hermannes Levelink en zijn vrouw. Toen in 1984 de rondweg om Heino voltooid was, had ook de Vlaminckhorst hiervoor land moeten opofferen. Hierdoor en door gebrek aan een opvolger verlaat het echtpaar Levelink de boerderij in 1985. Het bouwhuis fungeert daarna nog uitsluitend als woonboerderij.

Vroeger vonden er regelmatig verkopen van hakhout plaats, doch toen hier een eind aan kwam werd, zoals op veel landgoederen, het onderhoud van bossen een kostbare gelegenheid. Het bos met z'n weilanden werden onderhands verkocht. De boerderij met spieker, erf, tuin, stuk bos met vijver, het wei-

land naast 'het Heerenland' en de bouwkamp tegenover de boerderij zijn tot op heden nog steeds eigendom van de fam. Rietberg.

Riet Jorna-Hansman

Geraadpleegde bronnen:

- G.A. Zwolle: inv.nr. PA 170 ch. coll. 443.02, ch.coll. 448.11 en 483.20.
- RAO: J.J.N. Bruinenberg: Schattingsregister van Salland, I-II.
- RAO: 50e penning toeg. nr. 59, inv.nr. 28, nr. 4 en nr. 41.
- G.A. Zwolle: doop-, trouw- en begraafregisters (DTB's).
- RAO: Memorie van successie 1816, toeg.nr. 136-3 inv. nr. 77.
- Kadastrale Atlas Overijssel 1832 Heino.
- Archief van de Vereniging voor Heemkunde 'Omheining'.
- Contactblad 'Omheining' sept '88 blz 60.
- J. Bieleman: Heino, een geschiedenis van mens en plaats.
- Rijksdienst Monumentenzorg: Monumenten in Nederland; Overijssel.
- A. Gevers en A.J. Mensema: de Havezaten van Salland en hun bewoners.
- Rientjes: Uit de geschiedenis van de Marke en Schoutamt van Heino.
- Jan ten Hove: 'Overijsselaars gezocht'.
- Met bijzondere dank aan de heer George Kroes voor zijn medewerking.

Van de werkgroep Kruidentuin Allegaardje

Bessencrème (± 10 glazen schaaljes of coupes)

U heeft nodig:

- 1½ dl slagroom
- 1½ dl kwark
- 2 eiwitten
- 50 gr. suiker
- 250 gr. rode bessen
- 250 gr. zwarte bessen
- 1 eetlepel fijngehakte citroenmelisse

Sla de slagroom stijf, roer de kwark los en roer alles door elkaar.

Klop het eiwit stijf en meng dit door het slagroom/kwarkmengsel.

Spatel de suiker, de bessen en de citroenmelisse erdoor en zet alles 1 uur in de koelkast.

Persbericht

OVERIJSSSEL

2 mei 2000

723.036 namen van overledenen op website Rijksarchief in Overijssel

De website van het Rijksarchief in Overijssel (RAO) is met een belangrijk bestand uitgebreid: aan de serie 'op naam bevraagbare bronnen' zijn de namen van alle overledenen uit de periode 1811-1932 uit de provincie toegevoegd. Dat zijn er precies 723.036! Te vinden zijn per gemeente de voor- en achternamen, het jaartal van overlijden en het nummer van de akte van de burgerlijke stand. Stamboomonderzoekers kunnen nu thuis deze gegevens achterhalen. Tevens kunnen zij on-line een kopie van de gewenste overlijdensakte bestellen. De website is te bereiken via de site van het Historisch Centrum Overijssel (HCO) i.o. www.hcov.nl. Binnenkort fuseren het Gemeentearchief Zwolle en het Rijksarchief in Overijssel tot het HCO.

Vele jaren werk

Er is vele jaren hard gewerkt om al deze namen op het internet te krijgen. In 1988 begonnen medewerkers van sociale werkplaatsen met het overnemen van de gegevens uit de registers van de burgerlijke stand. Het laatste onderdeel, de controle, is geheel door zo'n 40 vrijwilligers uitgevoerd. Zij heb-

ben aan de hand van de oude akten elke naam geverifieerd. Het is duidelijk dat één lettertje fout een hele andere naam oplevert, waardoor onderzoek de mist kan ingaan.

Soms waren de met de hand geschreven akten moeilijk leesbaar: na meer dan 150 jaar is de inkt soms verbleekt en bovendien werd er in die tijd op een andere wijze geschreven. Uiteindelijk is er nu een product van hoge kwaliteit.

Een nieuw project

Oorspronkelijk was het de bedoeling om deze zogenaamde Generale Index Overlijdens (GIO) alleen op papier in het RAO ter beschikking te stellen, maar het wereldwijde web is voor stamboomonderzoekers een prachtige manier om op afstand onderzoek te doen. Van deze mogelijkheid wordt bijzonder veel gebruik gemaakt, bij voorbeeld door afstammelingen van emigranten. Maar het werk is nog niet gedaan. Nu de namen van de overlijdensakten op het internet staan, is men begonnen met het invoeren van de gegevens uit de ruim 220.000 huwelijksakten uit de periode 1811-1922. Dit betreft circa 1.323.600 namen!! Ook dit grote project zal merendeels door vrijwilligers worden uitgevoerd. Mocht u belangstelling hebben om deel uit te maken van deze groep vrijwilligers, dan kunt u contact opnemen met het Rijksarchief in Overijssel, tel. 038-4540722.

Het Rijksarchief in Overijssel aan de Eikenstraat 20 in Zwolle is gratis te bezoeken van dinsdag tot en met zaterdag van 09.00 tot 17.00 uur.
(* m.u.v. de maanden juli en augustus)*

Fototentoonstelling 'Pompdagen'

Pastoor F.W. Roeloffzen uit Lierderholthuis met de heer Van Leeuwen op de kermis in augustus 1987.

In de verenigingsruimte 'De Maelderieje', Canadastraat 6 wordt van 16 t/m 20 augustus van 14.00 - 18.00 uur een fototentoonstelling gehouden over de pompdagen vanaf de beginperiode.

Vrijwilligers gevraagd

Voor de fototentoonstelling zoeken wij nog vrijwilligers, die tijdens de openingsuren willen zorgen voor toezicht. Heeft u enkele uren beschikbaar op één van de genoemde dagen, neemt u dan contact op met Jan Hageman, tel. 391332 of Jennie Pruim tel. 391986.

Wule zekt det zo (23)

Ule en wule

Dit bint woorden, die einliik alleen nog mār deur òldere meensen gebrúkt wōdt, loa'w eerliik wēen. Het is ok niet ārg det er woorden verleuren goat, want een taal lēeft noe ienmaal, d.w.z. bepoalde woorden heur ie noa verloop van tied niet meer, mār der komt ok wel aandere veur in de plaeste.

Zokke nije woorden wōdt, wat oonze streektaal betreft, vaeke òverenōmmen uut het Nederlands en dan een bettie 'versallandst', bv. negotie-agosie, kordaat- kedoat.

In het Nederlands op zien beurte wōdt vōlle woorden uut het Engels/Amerikaans overenōmmen, doar goat mie mangs de griebels van òver de rugge, mār het schient niet aans te können.

Afijn, doar doe'w vāder het zwiegen toe, loa'w het mār òver de streektaal hebben en òver het onderwāp van dit stukkie.

In het Middelnederlands (ule weet het: de taal van de laete Middeleeuwen) waeren in gebrúk:

- uluyden, ulieden en gilieden veur ule, ieluu (jelui, jullie) u, gij

– en wiliede, wijlieden veur wule, wie (wij)
In de Biebel en dan bedoel ik de òolde Statenvertaling (17e eeuw) wōdt 'ulieden' en 'gilieden' gebrúkt.

In de plaeste van 'ule' heur ik ok geregeld 'jule' en veur 'wule' vaeke 'wiele'. Die woorden bint al een tikkeltie Nederlands. Mār tegenswoordig zeg hoast iederiene en zekt met naeme de jongeren - as ze al plat proat! - altied 'ie', 'wie' en 'jullie'.

Met de 'ie' is trouwens wat bizunders an de haand, het kan zowel enkel- as meervoud wēen. Veurbeeld: ie mut noa huus goan. Det zekt wule tegen ien persoon, mār ok tegen meer as iene.

Is het ule ok wel es op-evallen, det de woorden 'hunnie' en 'zullie' gebrúkt wōdt in de plaeste van 'zie' (meervoud)? Det bint vervormingen vanzelf, mār wel ārg grappig, of niet dan.

Henk van der Veen sr.

Rectificatie

In 'Omheining' van maart jl. is bij het artikel over de molen van Hooglugt de bronvermelding maar gedeeltelijk weergegeven. Volledigheidshalve vermelden wij deze nog een keer.

Geraadpleegde bronnen:

- Rijksarchief Zwolle: notarieel archief 1898, notaris W. Nieboer te Dalfsen.
 - Gemeente-archief Heino en Zwolle: bevolkingsregisters en registers van de burgerlijke stand.
 - Gemeente-archief Heino: in- en uitgaande stukken 1850, 1896, 1925; notulen van B en W 1896, 1909, 1941.
 - Vereniging voor Heemkunde bibliotheek; 'Uit de geschiedenis van Dalfsen', bladz. 333.
 - Vereniging voor Heemkunde archief: verzameling krantenknipsels en kadastrale gegevens.
 - De heer B.G. Kloosterman, Molenstraat 13, 7721 AR Dalfsen; tijdschrift De Molenaar.
-

Reacties van lezers

Mevrouw M. Jansen-van Dorth, Kolkweg 23, Laag-Zuthem reageerde op de inhoud van het decembernummer 1999.

Op bladzijde 83 worden de eerste akten van de burgerlijke stand van 1900 genoemd; o.a. het huwelijk van Jan Willem Veldhuis met Hendrica Dorgelo.

Mevrouw Jansen is nog in het bezit van een foto van de vader van Jan Willem Veldhuis en wel Frederik Veldhuis, gehuwd met Alberta Vrugink. Zij woonden aan de Hondemotsweg te Raalte, tegenover de rioolwaterzuivering.

Verder wordt op bladzijde 95 en 96 beschreven welke inwoners van Heino een bewijs van nederlandschap (paspoort) aanvroegen. Daarbij wordt tevens Gerrit Hendrik van Dorth genoemd, een oom van mevrouw Jansen. Mevrouw Jansen is ook nog in het bezit van een foto van haar oom, die werd gemaakt in verband met zijn vertrek naar Duitsland.

Frederik Willem Veldhuis.

Gerrit Hendrik van Dorth.

*Der was een wedstried en het gunk terumme wie het lillijkste gezichte kon trekken.
Härm kreeg de eerste pries en hee zèè:
– En ik hebbe niet iens metedoan!*

Uit de school geklapt (6)

In 'Omheining' van maart 2000 plaatsten wij foto's van de openbare lagere school uit omstreeks 1905.

Nu foto's uit omstreeks 1908, waarvan er twee in ons archief aanwezig zijn en wel nr. 2 en nr. 3. De foto's zijn gemaakt door fotograaf B. de Jong uit Breda. Weer onze vraag, mocht u andere foto's van deze serie in uw bezit hebben, dan ontvangen wij gaarne een reactie of van deze foto een kopie mag worden gemaakt.

Van de personen, die op foto 2 voorkomen zijn diverse namen bekend.

Zittend op de 1e rij:

meester Gerrit Jan Roebersen, hoofdonderwijzer in de periode 1902-1928, op zijn schoot zijn dochter Annie.

Aan het eind van de rij Herman Lindeboom en juffrouw Maria Wind, onderwijzeres in de periode 1894-1926.

Staand op de 2e rij:

het jongetje met stropdas is Albert Weertman.

Staand op de 3e rij:

1. meester Jacobus Derk van Aken, onderwijzer in de periode 1906-1909,
2. Dina van Telgen,
- 3, 4, 5 en 6 zijn onbekend,
7. Herman Kuiper,
8. onbekend,
9. Leida Weertman,
10. Heintje Kuiper,

11. Anna Steijn?

12. Anna van Telgen,

13. meester Gerrit Jan Arends, onderwijzer in de periode 1882-1917.

Staand op de 4e rij:

1. en 2. zijn onbekend,
3. en 4. Dina en Nellie Hazelhorst,
5. onbekend,
6. Aaltje Kuiper,
7. onbekend,
8. Mina Weertman.

Van de kinderen, die op foto 3 voorkomen, zijn ons geen namen bekend.

Wie kan ons helpen met de ontbrekende namen? Mocht u kinderen herkennen dan horen wij dat graag van u.

Werkgroep Documentatie:

Manna Stavorinus, de Haarstraat 25,
8141 EW Heino, telefoon 0572-392586.

Jennie Pruim, Acacia 25, 8141 TL Heino,
telefoon 0572-391986.

De werkgroep is elke maandagavond in de verenigingsruimte aanwezig van 20.00 tot 22.00 uur en daar te bereiken op het telefoonnummer 0572-394562.

Foto No 2

Foto No 3

Wie is wie?

Een foto van twee dames.
Wie herkent deze dames?
Waar en wanneer is deze foto gemaakt?
We hopen ook deze keer weer op uw reactie.

M.H. Stavorinus, De Haarstraat 25, 8141 EW Heino, tel. 0572-392586.

Wie was wie?

Op de foto, geplaatst in het maartnummer, zijn diverse reacties binnengekomen, waar we zeer erkentelijk voor zijn. De foto is gemaakt in het weiland van de familie Klink tegenover het huidige restaurant 'De Witte Gans' aan de Heinoseweg.

De personen op de foto zijn allen herkend en hun namen zijn als volgt:

Op het paard Jans Koenjer; voor op de wagen links Anton Horstman en rechts Herman Horstman.

De drie dames van links naar rechts:

Tiny Horstman-van de Klippe, Annie v.d. Kolk-Horstman en Toos Horstman-v.d. Kolk.

De man op de achtergrond links is waarschijnlijk Piet Bol.

Met deze wagen heeft men de ereprijs van de optocht gewonnen, aldus Annie v.d. Kolk-Horstman.

Dan de namen van de personen die reageerden:

Dhr. G. v.d. Kolk (Fabiusstraat), Dhr. G. v.d. Kolk (Klaproos), Mw. A. v.d. Kolk-Horstman, Dhr. D.J. Eshuis, Mw. M. Bloemers-Hoes en Anneke Horstman.

Onze hartelijke dank aan bovengenoemde personen voor hun reactie.

Er is nog een reactie gekomen op de foto van de bedevaart in Kevelaar (Omheining nr. 3, 1999). Rechts op nr. 2 staat de naam van Clemens Offenbergh, maar dit zou moeten zijn Hein Offenbergh (de smid). Ook hiervoor weer onze hartelijke dank.

Heino en zijn geschiedenis (1)

In het verleden, of het nu wat langer of wat korter is geleden maakt niet uit, waren de mensen weinig anders dan tegenwoordig, zoals we meerdere malen hebben gelezen in kranten van weleer of in ons eigen gemeentearchief. Waarschijnlijk was de sociale controle vroeger sterker dan in onze tijd maar de leefomstandigheden waren wel heel anders.

Hoog water in de zomer

Noot: Johannes Kornelius van Sonsbeeck verbleef soms op de Gunne;
Antony Tichelhof woonde op het huidige adres Lierderholthuisweg 51 en was o.a. ook raadslid.

Heino, 20-08-1830.

Bron: *Brievenboek burgemeester Heino.*

Aan den Heer Gouverneur van Overijssel:

Ter beantwoording aan Uw ED. Geb. verzoek bij missive van den 13 dezer Nummer 162 heb ik de eer te berigten dat den ramp door den hogen stand der rivieren en aanhoudende regens in dit jaar aan de Landerijen veroorzaakt, ook de Gemeente van Heino in ruime mate getroffen heeft zoodat er ruim Een derde der landerijen welke de oppervlakte van genoemde Gemeente uitmaken en wel het beste gedeelte deszelven bijna totaal voor dit jaar door zijn bedorven bijzonder de hooi en weidelanden waarvan er nog een aanmerkelijk gedeelte diep onder water staan; een juiste opgave van de uitgestrektheid der Schadens is mij nog niet mogelijk daarvan te kunnen geven. Zoodat de voormelde opgaven bij raming gerekend ten opzichte der personen die geschikt zijn om als experts der geledene Schade in Revenu kunnen worden gedeseigneerd, bijgemeld Uw Ed. Geb. missive bedoeld heb ik de eer als zoodanigen voor te dragen de personen van Antony Tichelhof en Johannes Kornelius van Sonsbeeck beide grondeigenaren de eerste woonachtig te

Heino en de ander te Zwolle, bevindende zich thans op Zijn buitenplaats onder Heino.

De Burgemeester van Heino, A. Klomp.

Droevig ongeval

In aansluiting op het artikel Sprekende foto's (45) in de vorige 'Omheining' nog een berichtje uit de Zwolse Courant van 20 juli 1858 en een notitie uit het plaatselijke bevolkingsregister:

Datum 20-07-1858. Heino. Gisteren had alhier een droevig ongeval plaats. Het elfjarig zoontje van den molenaar W.H. alhier (*Hooglugt red*), was op een stilstaanden wagen geklommen, zonder dat de knecht zulks bemerkte. Deze weder voortrijdende, verloor het knaapje, dat nog stond het evenwicht en stortte achterover van den wagen. Ofschoon de gevolgen aanvankelijk onbeduidend schenen en nergens een wonde was te bespeuren, is het heden-morgen reeds overleden.

Bevolkingsregister Heino: Overleden Hendrikus Frederikus Hooglugt 11 jaar, zoon van Willem Hooglugt en Catharina van der Kolk.

Derk van de Klippe

Van de bestuurstafel

Op de algemene ledenvergadering van 28 maart namen drie bestuursleden afscheid. Mevrouw G.H.M. ten Berge-Ellferink kwam in het bestuur op 26 maart 1990. Zij was contactpersoon voor en lid van de werkgroep 'Kruidentuin Allegaardje' en sinds 1996 vertegenwoordigster namens de vereniging in het bestuur van het bezoekerscentrum. De heer W. Schuring kwam op 22 maart 1994 in het bestuur. Hij was vice-voorzitter en contactpersoon voor de werkgroep boerderij- en veldnamen. De heer L. Slurink was sinds 25 maart 1996 bestuurslid, hij verzorgde de wandeltochten. De voorzitter bedankte hen voor alle werkzaamheden, die zij voor de vereniging hadden verricht. Hij was hen daarvoor zeer erkentelijk. Als dank kregen zij een waardebond en bloemen aangeboden.

Op deze avond gaf de heer Hans Abbink uit Eibergen een lezing aan de hand van dia's over zijn beroep van schaapherder in het Haaksbergerveen en op het Buurserzand. Hij is in dienst van Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, de gemeente Haaksbergen en de gemeente Zwillbrock. De heer Abbink was een zeer boeiend verteller. Hij vertelde over de schaapskudde van 1700 schapen, die in drie kuddes waren verdeeld, over de ziekten, de lammertijd, het scheren etc.; over de training van de honden, de Border Collies en over de commando's, zowel per fluit als mondeling. Hij had zijn hond Femke bij zich, die in de film Kruimeltje speelde. Tot slot beantwoordde hij nog de diverse vragen, die hem vanuit de zaal werden gesteld.

In verband met het carnaval was er op 1 maart gelegenheid voor de jeugd om in de verenigingsruimte foekepotten te maken. Hiervan werd ruimschoots gebruik gemaakt. Zo'n 150 kinderen waren aanwezig.

Met het oog op de pompdagen werden op 14 maart klederdrachtpatronen verkocht van

vrouwen-, mannen-, meisjes- en jongenskleding.

Op 14, 15 en 16 april was er een fototentoonstelling in de verenigingsruimte over 'Heino en haar inwoners'. Omdat deze ruimte ook de werkruimte van de vereniging is, kon de tentoonstelling alleen in een weekend worden gerealiseerd. Ondanks de korte termijn konden wij toch nog 240 personen verwelkomen. Van diverse mensen werd vernomen, dat zij het jammer vonden de tentoonstelling te hebben gemist.

Er zijn plannen die te zijner tijd te herhalen.

Op tweede paasdag kon men weer wandelen. Er was een mooie tocht uitgezet, waaraan 250 personen deelnamen.

Voor het najaar zijn inmiddels twee leden-avonden vastgesteld.

Op dinsdagavond 26 september komt de heer A. ten Hove uit Zwolle, weerman van radio en tv oost.

Op maandagavond 13 november vertoont de heer W.B. van Pijkeren uit Heino dia's over Salland.

Beide avonden worden gehouden in café-restaurant 'Oortwijn'. U ontvangt voor deze avonden te zijner tijd een uitnodiging.

Door het aftreden van drie bestuursleden zijn er nogal wijzigingen in de bestuursfuncties opgetreden. In de colofon, binnenzijde omslag contactblad, treft u deze wijzigingen aan.

De vereniging heeft inmiddels een E-mail adres en wel omheining@planet.nl. De website voor het internet komt binnenkort gereed.

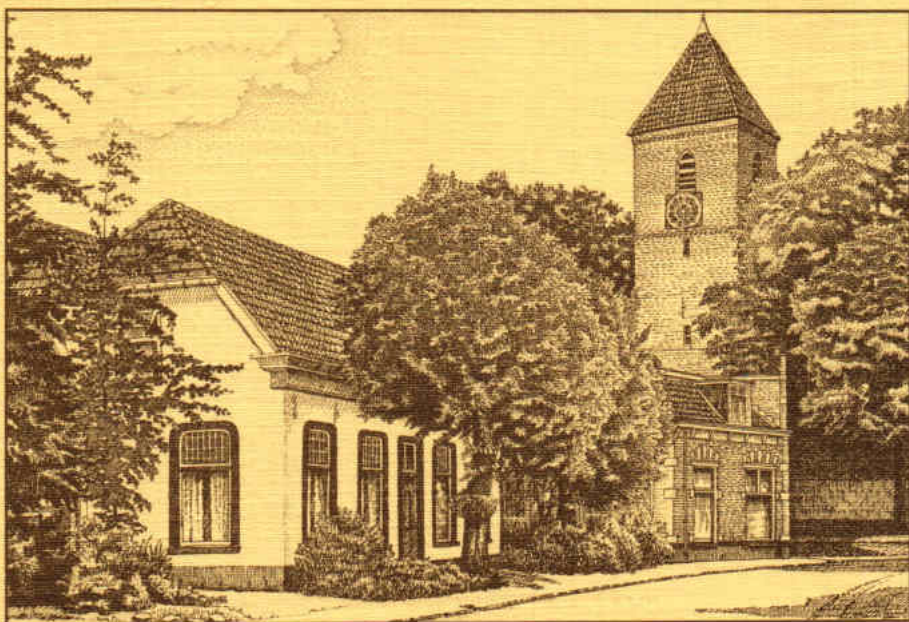
Schenkeningen

- Van de heer G. Buitenkamp, Schoolstraat 1, een verzekeringsovereenkomst.
- Van de heer G. van Dijk, Kloostermanshof 27, een foto van de oprichting van de afdeling gymnastiek van sportclub Heino.
- Van de heer G.H. Elshof, Lierderholthuisweg 69, Laag-Zuthem, een Verkade koekjestrommel, drie houten sigarendozen, een ondersteek, een gehaakte raamdecoratie en vijf boeken voor de bibliotheek.
- Van mevrouw M. Harmsen-Rienties, Dorpsstraat 67, bidprentjes.
- Van de gemeente Heino, vijf boeken voor de bibliotheek, een pak Primol stijfjel en een kwast voor het aanbrengen van aanplakbiljetten.
- Van de heer G.W.M. Hollak, Herenbrinksweg 3, Lierderholthuis, een houten éénsplan en een asbak van de nv Ned. Kali Import Maatschappij te Amsterdam.
- Via de familie L. v.d. Horn, van de heer E. Kamphuis, Zuthemerweg 2, een doos met hoeden.
- Van mevrouw M. Jansen-van Dorth, Kolkweg 23, twee ouderwetse onderbroeken en enkele rouwkaarten.
- Van de heer J. van Keulen, Hagenweg 4, Dalfsen, een melkbusje.
- Van mevrouw M. ter Laak-Blom, Woolthuisweg 5, een lamp met lampenglas.
- Van mevrouw F. Maatman, Paalweg 10, een foto en haar EHBO diploma.
- Van de heer G. Middag, Lierderholthuisweg 42, een strobosnijder.
- Van mevrouw D. Oortwijn-Kok, Vlaminckhorstweg 11A, bidprentjes.
- Van de heer B.H. Reimert, Kloostermanshof 25, een miniatuur sleepkar.
- Van mevrouw A. Ruitenbergh, een verstellap uit plm 1913 van mevrouw Ruitenbergh-Schutte, gemaakt op de Industrie- en Huishoudschool te Zwolle.
- Van mevrouw A. Schurink-Bijker, de Haarstraat 13, een boekje getiteld 'Dicht bij huis'.
- Van mevrouw H. Siemers-Buis, Pinksterbloem 10, een glas met het opschrift 'Harmonie Ons Genoegen Heino' en een boekje getiteld 'In de kraam'.
- Van mevrouw J. Ulderink-Stegeman, Tulpenboom 32, een stamper voor stampot.
- Van de heer G.C.A. v.d. Vechte, Brinkweg 15, artikelen uit tijdschriften over Heino.
- Van de heer Westendorp, Nieuw Heeten, twee gamellen voor militairen.
- Van de heer H.J. Zweverink, Paalweg 20, de 1e steen (gevelsteen) van de Coöp. Boerenleenbank Heino d.d. 20-12-1951.

Alle schenkers weer hartelijk bedankt.

Omheining

CONTACTBLAD VAN DE VERENIGING VOOR HEEMKUNDE "OMHEINING" TE HEINO

20e JAARGANG - NUMMER 3 - SEPTEMBER 2000

'OMHEINING'

Met deze naam tracht de Vereniging voor Heemkunde tot uitdrukking te brengen een vereniging te zijn, die Heino in al zijn facetten 'omheint'. Volgens sommigen is de naam afgeleid van dit begrip, symboliserend een heg of haag, die een bepaald terrein 'omheint', in ons geval van de Strenkhaar tot de Aalvanger en van de Dollenhoek tot de Ganzepan.

Vereniging voor Heemkunde 'Omheining' te Heino

Canadastraat 6, 8141 AC Heino

Tel. 0572-394562

E-mail: omheining@planet.nl

Website: omheining.net

Secr.: Acacia 25, 8141 TL Heino,

Tel. 0572-391986

Postrekeningnr.: 2517412

Rabobank Heino: rek.nr. 3271.12.271

Gironummer van de bank: 800093

Kontributies:

Leden f 30,00 per jaar (elk volgend gezinslid

f 15,00 per jaar); donateurs f 30,00 per jaar

Losse nummers f 7,50 (max. 24 pagina's)

Themanummers f 10,00

Bestuur

J.M. Seine, Molenweg 2, voorzitter,
8141 NS Heino, tel. 391310

J.K. Pruim-Reinders, secretaresse,
Acacia 25, 8141 TL Heino, tel. 391986

H.J. Wessels, penningmeester,
De Horst 18, 8141 BA Heino, tel. 393495

M.S.H. Donath-Hoppen, Plataan 13,
8141 SM Heino, tel. 392998

T. de Graaf-Brouwer, Van Sonsbeekstraat 18,
8141 VB Heino, tel. 392007

G.J. Hageman, Vlamincckhorstweg 28,
8141 GG Heino, tel. 391332

G.W.M. Hollak, Herenbrinksweg 3A,
8144 RC Lierderholthuis, tel. 391529

H.J. Timmers, Bendijksweg 36,
8141 RP Heino, tel. 392899

E.M.A. van Spanje-v.d. Lande, Stationsweg 30B,
8141 SL Heino, tel. 392187

Werkgroepen

1. Beeld en Geluid

Contactpersoon: H.J. Timmers,
Bendijksweg 36, 8141 RP Heino, tel. 392899

2. Boerderij- en Veldnamen

Contactpersoon: J. Peters, Woolthuisweg 39,
8141 RX Heino, tel. 391914

3. Folklore

Vacant

4. Genealogie - Documentatie

Contactpersoon: J.K. Pruim-Reinders,
Acacia 25, 8141 TL Heino, tel. 391986

5. Geschiedenis

Contactpersoon: M.S.H. Donath-Hoppen,
Plataan 13, 8141 SM Heino, tel. 392998

6. Historische Gebruiksvoorwerpen

Contactpersoon: G.J. Hageman,
Vlamincckhorstweg 28, 8141 GG Heino,
tel. 391332

7. Kruidentuin 'Allegardje'

Contactpersoon: E.M.A. van Spanje-v.d. Lande,
Stationsweg 30B, 8141 SL Heino, tel. 392187

8. Streektaal

Contactpersoon: H. van der Veen,
Kloostermanshof 40, 8141 AN Heino,
tel. 391505

Tijdschrift 'Omheining'

Redactie-adres:

Canadastraat 6, 8141 AC Heino

tel. 0572-394562

Redactie

M.S.H. Donath-Hoppen, Plataan 13,
8141 SM Heino, tel. 392998

T. de Graaf-Brouwer, Van Sonsbeekstraat 18,
8141 VB Heino, tel. 392007, eindredactrice

D. van de Klippe, Kruzebrink 6,
8141 WD Heino, tel. 391517

J. Peters, Woolthuisweg 39,
8141 RX Heino, tel. 391914

M.H. Stavornus, De Haarstraat 25,
8141 EW Heino, tel. 392586

H.J. Wessels, De Horst 18,
8141 BA Heino, tel. 393495

A. van de Wetering, De Haarstraat 33,
8141 EW Heino, tel. 392330, vormgeving

Niets uit deze uitgave mag worden vernieuwvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het bestuur van de vereniging voor Heemkunde 'Omheining'.

**Vereniging voor Heemkunde 'Omheining' te Heino
20e jaargang - nummer 3 - september 2000**

INHOUDSOPGAVE

blz. 54	Van de redactie
blz. 55	Spreekende foto's (47) - J.K. Pruim-Reinders
blz. 57	Van de werkgroep Historische Voorwerpen - Jan Weerts
blz. 58	Klokken van Heino - H. Wullink
blz. 63	Boerderij- en Veldnamen - Jan Peters
blz. 64	Een Friese provo van adel - Bewerking: T. de Graaf-Brouwer
blz. 66	Boekaankondiging - G.A. Hutten, Kesteren
blz. 71	Heino en zijn geschiedenis (2) - Derk van de Klippe
blz. 72	Uit de school geklapt (7) - J.K. Pruim-Reinders
blz. 74	Wie is wie? - M.H. Stavorinus
blz. 75	Wie was wie? - M.H. Stavorinus
blz. 76	Van de bestuurstafel

Van de redactie

De heer H. Wullink schreef een artikel over de klokken van de kerken in Heino. Het eerste deel daarvan treft u aan in deze aflevering van 'Omheining'.

In het najaar zal er een boek verschijnen met daarin de briefwisseling van Hendrik Arent baron van Oldenneel met zijn familie. In deze 'Omheining' vindt u een voorpublicatie van dit boek.

Naar aanleiding van het overlijden van Feyo Schelto Sixma baron van Heemstra verscheen op 16 juli 1999 in de Leeuwarder Courant een in memoriam.

Omdat baron van Heemstra enige tijd op de Colckhof heeft gewoond, hebben wij dit artikel in verkorte vorm overgenomen.

Uiteraard ontbreken de vaste rubrieken niet.

Wij wensen u veel leesplezier.

De kopij voor het decembernummer moet uiterlijk 1 november 2000 in ons bezit zijn.

Een afbeelding van Antonia Margaretha Mensink, geboren Heino, Lierderholthuis 26 februari 1892, overleden Heino, Lierderholthuis 19 april 1945. Ze groeide op met vier broers en een zus en woonde met haar ouders Hendrikus Mensink en Maria Joanna Santink op de boerderij 't Jan Klaassen, Lierderholthuisweg 22. Antonia Margaretha Mensink trouwde te Heino op 9 mei 1923 met Wilhelmus Luttenberg, geboren Heino, Lierderholthuis 6 mei 1884, overleden Heino, Lierderholthuis 14 september 1958. Wilhelmus Luttenberg werd ook wel Willem van de Heerenbrink genoemd, omdat hij op de boerderij de Heerenbrink was geboren. Na hun huwelijk ging het jonge paar aan de Nieuwe Wetering wonen en wel op nr. 9.

De familie Mensink komt oorspronkelijk uit Raalte, buurtschap Linderte van de boerderij 't Grietjes. Helaas zijn de kerkelijke boeken

van de R.K. kerk te Raalte uit de periode vòòr 1756 verloren gegaan, zodat alleen gegevens van na 1756 voorhanden zijn.

Als zoon van Gerardus Joannis Mensink en Maria Rotgers, wordt te Raalte, Linderte, 't Grietjes, op 17 september 1771 geboren Jan Mensink. Hij trouwt op 7 mei 1805 in de R.K. Kerk te Lierderholthuis met Derkje Boerhoff, geboren op 't Jan Klaassen op de Oude Wetering onder Heino, gedoopt R.K. Lierderholthuis 6 februari 1778. Het jonge paar gaat op haar ouderlijk huis, 't Jan Klaassen wonen. Van hun zeven kinderen is Lambertus, 1813 - 1889, degene, die het bedrijf van zijn ouders voortzet. Hij is getrouwd met Antonia Kogelman. Zijn zoon Hendrikus, de vader van Antonia Margaretha Mensink, woont vervolgens op 't Jan Klaassen.

Voor de duidelijkheid laten we een genealogisch overzicht volgen.

Hendrikus Mensink

Geboren: Heino, Lierderholthuis 19 april 1850.

Overleden: Apeldoorn, 15 juli 1929.

Zoon van: Lambertus Mensink en Antonia Kogelman.

Beroep: Landbouwer.

Godsdienst: R.K.

Adres: Lierderholthuisweg 22.

Huwelijk: Olst 1 mei 1886 met **Maria**

Joanna Santink, geboren Olst 25 juni 1857, overleden Heino, Lierderholthuis 31 augustus 1907. Dochter van Jannes Santink en Maria van het Erve.

Kinderen:

1. **Antonius Johannes**, geboren Heino, Lierderholthuis 27 september 1887, overleden Zwolle 19 oktober 1969; gehuwd Heino, 24 april 1924 met Arendina Gezina Potgraven, geboren Dalfsen 17 oktober 1899, overleden Zwolle 29 augustus 1970. Dochter van Johannes Potgraven en Berendina

- Veldkamp. Woonde op het ouderlijk huis 't Jan Klaassen.
2. **Maria Willemina**, geboren Heino, Lierderholthuis 21 november 1888; gehuwd Heino 22 november 1913 met Joannes Antonius Oldeboer, geboren Raalte 2 juli 1876, overleden Raalte 24 januari 1935. Zoon van Antonius Oldeboer en Gerardina Koggel.
 3. **Lambertus Johannes**, geboren Heino, Lierderholthuis 1 februari 1890.
 4. **Antonia Margaretha**, geboren Heino, Lierderholthuis 26 februari 1892, overleden Heino, Lierderholthuis 19 april 1945; gehuwd Heino 9 mei 1923 met Wilhelmus Luttenberg, geboren Heino, Lierderholthuis 6 mei 1884, overleden Heino, Lierderholthuis 14 september 1958. Zoon van Johannes Everardus Luttenberg en Maria Overkamp.
 5. **Hermine Francisca**, geboren Heino, Lierderholthuis 6 maart 1894, overleden Heino, Lierderholthuis 4 november 1894.

6. **Johannes Franciscus**, geboren Heino, Lierderholthuis 10 oktober 1895, overleden Zwolle, 21 mei 1982; gehuwd met Hendrika Potgraven, geboren Dalfsen 7 februari 1903, overleden Heino 2 augustus 1977.
7. **Henricus Joannes**, geboren Heino, Lierderholthuis 8 februari 1897.

Vanaf 1805 tot heden woont de familie Mensink op 't Jan Klaassen.

J.K. Pruim-Reinders.

Geraadpleegde bronnen:

- Gemeente-archief Heino: Burgerlijke stand en bevolkingsregisters.
- Gegevens van de heer G.A. Hutten over 't Jan Klaassen.

Aanvulling

op het artikel 'De katerstede De Leeuw' in het juninummer, pag. 31, linkerkolom, en pag. 32, rechterkolom bovenaan:

Pastoor F. Roeloffzen van Lierderholthuis berichtte mij, dat Lamberdina Willems op 17 januari 1858 is overleden. Zij woonde toen op 'de Oele of Klein Wegterholt'. De Oele is op het Nijenhuis nr. 3 te Wijhe, waar thans de familie Smeenk woont.

Mevrouw L. Kleinherenbrink uit Almelo deelde mij mee, dat Lamberdina Willems op 2 januari 1778 te Lierderholthuis is gedoopt als dochter van Wilhelmi Gerardi op 't Oelengatt en Antonia Arnoldi, Wegterholt. Voor deze aanvulling zeg ik hen hartelijk dank.

Bron: Doop- en Begraafregister R.K. kerk van Lierderholthuis.

Gerard Hutten

Gerard ter Haar

Een juk

Op en om de boerderij werd veel gewerkt met emmers, vol water of melk.

Het dragen van emmers vol vloeistof is een moeilijk karwei. Daarom heeft men naar een oplossing gezocht en gevonden. Een juk is een houten schouderpartij met uitsparing voor de nek waaraan twee korte armpjes. Door deze armpjes zijn twee hangijzers bevestigd, een ketting met een haak, waaraan de hengesels van de emmers kunnen worden

gehangen. Op deze wijze kunnen op een vrij gemakkelijke manier twee emmers vol vloeistof worden verplaatst, zelfs zodanig dat weinig wordt gemorst, omdat de emmers goed horizontaal blijven hangen.

Maar de manier van lopen is hierbij van groot belang: de één kan het beter als de ander. Vroeger werden er soms plankjes op de emmers gelegd om morsen tegen te gaan.

Jan Weerts

Klokken van Heino (1)

Inleiding

Klokken hebben al sinds de middeleeuwen in het dagelijks leven een rol gespeeld, in het bijzonder bij belangrijke gebeurtenissen.

Emotie en bezinning waren er nauw mee verbonden. Dat was in de 'grote' stad het geval, maar evengoed op het platteland. Ook in het openbare leven speelden ze een rol van betekenis.

Klokken - vervaardigd uit een legering van ongeveer 80% roodkoper en 20% tin - dragen namen en worden gewijd. In de middeleeuwen kregen ze als het ware een persoonlijkheid en dit kwam tot uitdrukking in de randschriften: *Ik verdrijf de duivel en ik between de doden, ik roep de levenden op en verdrijf de bliksem.*

In de Nederlanden ontwikkelde de klok zich, letterlijk en figuurlijk, tot een muziekinstrument van formaat, de beiaard, het klokken-spel of carillon. Deze ontwikkeling hangt nauw samen met de in de 17e eeuw ontdekte techniek van het stemmen, zoals toegepast door de gebroeders Hemony. Maar sinds eeuwen fungeren klokken in veel plaatsen toch vooral als slag- of luidklok. In de middeleeuwen waren de gieters belangrijke personen, die in hoog aanzien stonden.

In oorlogstijd ontpopten de gieters zich tot wapenleveranciers. Grote steden hadden klok- en geschutgieters in dienst. In vredes-tijd stonden behalve klokken, ook vijzels, lezenaars, koorhekkers en doopvonten op hun productieprogramma.

In dit artikel zijn facetten van de Heinose klokkengeschiedenis beschreven. Vrijwel zeker zijn er in de loop van de eeuwen andere, niet genoemde klokken geweest. Volledigheid blijft in dit soort zaken een utopie.

Hervormde kerk (H. Nicolaas)

In 1867 werd de oude Hervormde kerk vervangen door het huidige kerkgebouw van de architecten W. en F.C. Koch. De oude toren, met een hoogte van ongeveer 27 meter, bleef

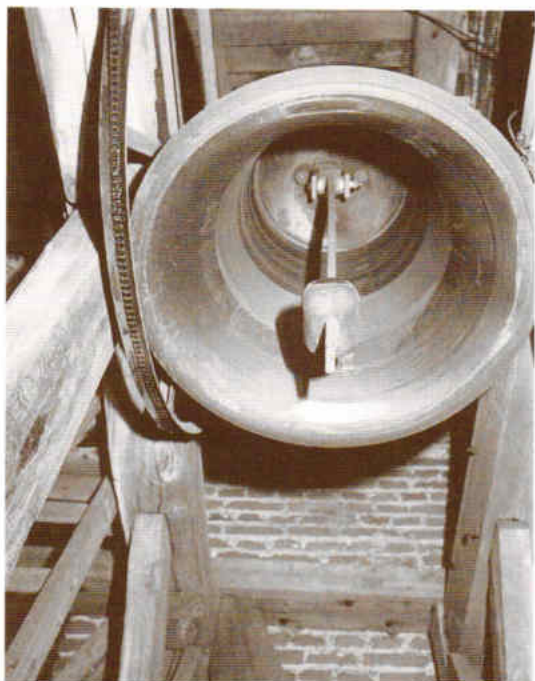
behouden en heeft een met pannen belegde spits. De summiere omschrijving in het Rijksmonumentenregister (artikel 6 van de Monumentenwet 1988) luidt: 'Toren van vier geledingen en tentdak; segmentboogvormige ingang in spitsboognis; spitsboogvormige galmgaten in de vierde geleding (XV)'.

Ten aanzien van de datering weten kunsthistorici er kennelijk niet goed raad mee. Hier wordt de toren gedateerd 15e eeuw, elders 14e eeuw. Volgens het genoemde register is de 'gemeentetoren' eigendom van de Hervormde Gemeente.

Tijdens de bevrijding werd op 12 april 1945 het bovenste deel zwaar beschadigd als gevolg van beschietingen door de Canadese artillerie. In 1946 vond herstel plaats onder leiding van de Deventer architect W.P.C. Knuttel.

Over de vroegste klokken van Heino valt vooralsnog weinig concreets te melden. Het lijkt aannemelijk dat ze als oorlogsbuit zijn meegenomen en omgesmolten. Begin 16e eeuw waren de Gelderse invallen gevreesd. De plunderingen door huurlingen van Maurits, eind 16e eeuw, deden er een schepje bovenop, zodat de bevolking een veilig heenkomen zocht. Nadien zullen er nieuwe klokken zijn gekomen. Bommen Berend ofwel de bisschop van Munster was ook geen lieverd. Waarmee gezegd is dat klokken in tijden van oorlogen en onlusten begeerde objecten vormen.

Eerst uit de achttiende eeuw zijn ons meer feiten over klokken bekend. Op 4 april 1729 werd het touw van de grote klok vervangen. Kosten een gulden en acht stuivers. Of het touw was van slechte kwaliteit of de luider botvierde zijn krachten op de klok want in september van hetzelfde jaar moest het touw van de grote klok opnieuw worden vervangen: 'nog een zwaarder touw aan de groote klok'. Kosten twee gulden en acht stuivers. Eerst in 1741 zou dit touw aan vervanging toe zijn.

Luidklok in de Hervormde kerk te Heino
Foto: Wim B. van Pijkeren.

De notulen van de markevergadering maken in 1743 melding van twee klokken, waarvan de grootste gebarsten was. De naam van de gieter wordt niet genoemd. De regelmatig terugkerende vraag luidde: moeten we de gebarsten klok vergieten voor een nieuwe of kunnen we ons verder behelpen met de kleine klok? De knoop kon kennelijk niet worden doorgehakt. In 1752 bleken beide klokken te zijn gebarsten, waardoor de beslissing ze te laten vergieten een stuk eenvoudiger moet zijn geweest. Helaas weten we niet hoe oud deze klokken waren en wie ze heeft gegoten. Duizend guldens werden geleend om nieuwe klokken te financieren. De bekende uurwerkmaker ('orologiemaker') Sprakel kwam in die tijd ook opdraven.

Volgens de *Voorloopige lijst der Nederlandse monumenten van geschiedenis en kunst* hingen in de toren twee klokken uit **1725**, met een diameter van respectievelijk 77 en 104 cm, van de gieter Cyprianus Crans Jansz. Het is opmerkelijk dat Van der Veen eveneens met het jaar 1725 voor de dag komt en zich daarbij beroept op een beschrijving in het

gemeentelijk archief. Rientjes daarentegen noemt het jaar 1752, hetgeen overeenstemt met de inhoud van de zojuist genoemde notulen.

De gieter Crans Jansz werkte van 1728 tot 1734 in Enkhuizen en daarna tot 1755 in Amsterdam, waar hij de stadsgieterij pachtte. De voormalige klokken dateerden mogelijk uit zijn Amsterdamse tijd. Het is niet bekend of de klokken voorzien waren van kronen of van flenzen. Een van de luidklokken zal de hele en halve uren hebben aangegeven. Mogelijk was een uurwerk aanwezig van Sprakel. Van de klokken kunnen de volgende beschrijvingen worden gegeven.

1. Diameter 104 cm, gewicht 695 kg, vermoedelijke toon g1
Opschrift tussen een bovenrand van engelen en een onderrand van bloemfiguren:
*ME FECIT CIPRIANUS IANSZ
AMSTELODAMI ANNO 1752*
2. Diameter 77 cm, gewicht 290 kg, vermoedelijke toon c2
Opschrift geheel overeenkomstig klok 1.

Een schoonmaak van het uurwerk vond plaats in 1848. Na het overlijden van klokkenluider Scheppink werd in 1894 zijn weduwe als zodanig benoemd op een jaarwedge van f. 25,00.

Ze diende op bepaalde tijden niet alleen de klokken te luiden, maar ook het optrekken van de gewichten van het uurwerk behoorde tot haar taken. Bovendien verzorgde ze de arrestanten die onderin de toren waren opgesloten. In 1924 leverde B. Eisbouts te Asten het huidige torenuurwerk. Het is voorzien van nummer 842. Er zijn drie koperen, vierkante wijzerplaten.

De beide klokken zijn op 1 april 1943 door de Duitse bezetter naar een klokkenverzamelplaats afgevoerd. In de toren kwam tijdelijk een ruilklok te hangen: de bel van het Haerster veer te Zwolle. Het klokje had een gewicht van 10 kilogram en een diameter van 24 cm. Toen het na de bevrijding terugging naar de eigenaar zat Heino opnieuw zonder klok.

*Luidklokken in de R.K. Kerk te Heino.
Foto: Wim B. van Pijkeren.*

Maar geen nood, dacht men hier. Dan maar een stuk spoorrail in de toren.

In 1947 werd ontslag verleend aan klokluider Lindeboom. Daar waar de moderne techniek zijn intrede doet, neemt lichamelijke arbeid af. De nieuwe klokken zouden elektrisch worden geluid.

Thans hangen in een eikenhouten klokkenstoel, voorzien van vier jukken en een stalen luiwiel met stalen krukas, twee klokken, beide gegoten door B. Eisbouts te Asten in 1948. Daartoe had de gemeenteraad in 1947 besloten een lening te sluiten van f. 6.000,-. De luirichting is dwars ten opzichte van het schip van de kerk. Op de twee klokken zijn de volgende beschrijvingen van toepassing.

1. Diameter 102 cm, gewicht 735 kg, toon g1
Opschrift:

HERSTELD IN VREDE HEINO 1948

Kloknummer: D 33

2. Diameter 76 cm, gewicht 320 kg, toon c2
Opschrift:

GEROOFD IN SLAVERNIJ HEINO 1943

Kloknummer: 207

Klok 1 doet dienst als luid- en slagklok. Klok 2 is een luidklok. Het luiden geschiedt elektrisch. De opschriften en jaartallen zijn niet exact gelijk aan gegevens uit andere bron, alwaar wordt vermeld dat beide klokken zouden zijn voorzien van hetzelfde opschrift, namelijk:

GEROOFD IN SLAVERNIJ 1943

HERSTELD IN VREDE 1948.

Bovendien zouden de klokken het jaar 1947 dragen.

R.K. Kerk (O.L.Vrouwen Hemelopneming)

De Rooms Katholieke kerk aan de Canadastraat is gebouwd naar ontwerp van de Deventer architect Martin Roebbers en vervangt een kerkgebouw uit 1857. De consecratie van de kerk vond plaats op 7 oktober 1924. De pastorie dateert uit 1912. De voormalige kerk heeft zeker een luidklok gehad, maar bijzonderheden daarover ontbreken. In het bestek voor het slopen van de oude kerk stond opgenomen dat de klok eigendom bleef van het kerkbestuur. Misschien is ze ingeruild op het moment dat voor de huidige kerk nieuwe klokken werden geschonken.

De torenspits is bedekt met leien. De toren heeft, ter plaatse van de voormalige wijzerplaten, aan iedere zijde een achtpuntige ster met daarboven twee galmgaten. Dat is niet altijd zo geweest want vóór 1940 bezat iedere zijde van de toren drie galmgaten. Als gevolg van beschietingen door de Canadezen liep de spits in april 1945 grote schade op. Na herstel werden de wijzerplaten boven de galmgaten aangebracht, hetgeen betekende dat het uurwerk verplaatst moest worden. B. Eisbouts had in 1924 het uurwerk (nummer 837) geleverd, na schenking door pastoor Van Sonsbeeck. Er zijn vier koperen, ronde wijzerplaten.

Namens het kerkbestuur werden in opdracht

van B. Eijsbouts te Asten in 1924 drie klokken gegoten door Petit & Edelbrock te Gescher in Westfalen. De reden voor deze gang van zaken moet worden gezocht in het feit dat Eijsbouts eerst vanaf 1947 zelf klokken goot. Voordien was deze firma uitsluitend werkzaam als beiaardinrichter en bouwer van torenuurwerken. Volgens gegevens in het oud-archief van de parochie bedroegen de kosten voor de klokken totaal f. 5.170,00. Met behulp van de klokkenregistratie 1942/'43 kan van de voormalige klokken de volgende beschrijving worden samengesteld.

1. Diameter 104 cm, gewicht 655 kg, toon g1
Opschrift:

A.D. MCMXXIV B. EIJSBOUTS ASTEN

Tussen gebloemde randen:

TERESIA

*MEMORIAE MATRIS SUAE PAROCHUS
GERARDUS VAN SONSBEECK*

Op de klok waren het reliëf van de H. Teresia en het medaillon van de firma Petit & Gebr. Edelbrock (zie advertentie) aangebracht.

Schenker: G.A. van Sonsbeeck, pastoor te Stokkum en 'zoon van de parochie'.

2. Diameter 87 cm, gewicht 374 kg, toon bes1
Opschrift:

A.D. MCMXXIV B. EIJSBOUTS ASTEN

Tussen gebloemde randen:

HENRICUS

MEMORIAE PATRIS SUI

JOANNES VAN SONSBEECK

Het reliëf van de H. Henricus alsmede het medaillon van Petit & Edelbrock.

Schenker: J. van Sonsbeeck, broer van pastoor G.A. van Sonsbeeck.

3. Diameter 76 cm, gewicht 260 kg, toon c2
Opschrift:

A.D. MCMXXIV B. EIJSBOUTS ASTEN

Tussen de gebloemde randen:

MARIA

MEMORIAE PARENTUM SUORUM

JOHANNA WISSINK

Het reliëf van Maria alsmede het medaillon van Petit & Edelbrock.

Geschonken door de weduwe Wissink.

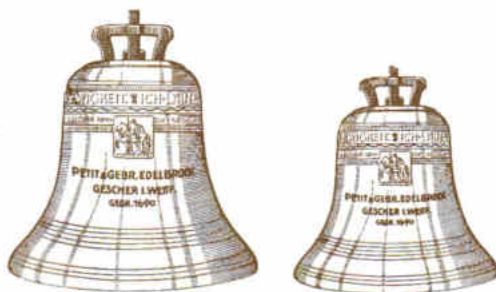
PETIT & GEBR. EDELBROCK

BRONZE-GLOCKEN-GIESSEREI

GESCHER i/Westf.

(MÜNSTERLAND)

GEGR. 1690.

Wir liefern Bronze-Glocken in jeder Grösse
unter Garantie für

genaue Stimmung,
weichen Ton,
edle Klangfülle.

Fachmännische Beratung u. Vorschläge
kostenlos und unverbindlich.

Advertentie uit 'Onze Torenmuziek'
van juni 1929. Deze firma goot in 1924 de
klokken van de R.K. Kerk aan de
Canadastraat.

Op voorstel van pastoor Eekwielens en met toestemming van aartsbisschop Mgr. Van de Wetering wijdde pastoor G.A. van Sonsbeeck op 29 juli 1924 de klokken. Begin 1943 werden ze door de bezetter gevorderd; de klokken 2 en 3 op 29 maart, klok 1 op 1 april. In tegenstelling tot de genoemde gewichten wogen de klokken volgens een bewaard gebleven notitie respectievelijk 680, 410 en 264 kg. Het is niet duidelijk of ze voorzien waren van kronen of flenzen. Welke klok de functie van luid-, slag-, of angelusklok vervulde blijft eveneens onduidelijk. Als ruilklok ontving de parochie op 9 oktober 1943 een klok van de N.H. kerk te Wirdum, gemeente Loppersum.

Behalve het verlies aan klokken had de parochie na de bevrijding grote schade aan kerk, toren en sacristie. Het gemeentebestuur onderkende de problemen en bood in 1948 de parochie aan gebruik te maken van de klokken in de gemeentetoren. Een aanbod waarop niet kon worden ingaan omdat de klokken niet waren gewijd en geconsacreerd.

Met toestemming van de aartsbisschop van Utrecht, kardinaal De Jong, vond op 1 augustus 1949 de inwijding van drie nieuwe klokken plaats door deken A.F.J.M. de Wit uit Zwolle. Ze zijn gegoten door Petit en Fritsen te Aarle-Rixtel. De kosten van levering en plaatsing bedroegen totaal f. 7.691,80.

De klokken hangen in een profielstalen klokkenstoel, voorzien van een stalen luiwiel met houten/stalen krukas. De luirichting is dwars ten opzichte van het schip van de kerk. De beschrijving van de klokken luidt als volgt.

1. Diameter 103 cm., gewicht 671 kg, toon g1
Opschrift:

*FUORE TEUTONICO ANNO 1943
RAPTUS REPARATUS SUM
LARGITATE CHRISTIANA ANNO 1949
CHRISTUS SALVATOR REGNAT*
Kloknummer: 628

2. Diameter 87 cm, gewicht 398 kg, toon bes1
Opschrift:

*IN HONOREM SANCTAE THERESIAE
ANNO 1924 DATUS AB HOSTE
MALIGNO ANNO 1943 RAPTUS
REDONATUS SUM ANNO 1949
A CAROLINE, HENRICO ET JOANNE,
LIBERIS DONATORIS JOANNIS VAN
SONSBEECK*
Kloknummer: 643

3. Diameter 77 cm, gewicht 280 kg, toon c2
Opschrift:

*MARIA, MATER GRATIAS, MATER
MISERICORDIAE, TU NOS AB
HOSTE PROTEGE, IN HORA MORTIS
SUSCIPE AD 1949*
Kloknummer: 661

Bronnen en literatuur

Omdat over de in de Tweede Wereldoorlog gevorderde klokken weinig gegevens bekend waren, is het Van Deinsse Instituut te Enschede benaderd met de vraag of het archief van dr. C.C.W.J. Hijzeler, die destijds in Overijssel de leiding had bij de klokkenregistratie, misschien ook aanvullende informatie zou kunnen bevatten. Via bemiddeling van de heer H. Hagens kreeg ik van de heer R. de Jong, klokkendeskundige en publicist, inzage in zijn verzamelde klokkengegevens van Heino, waarin opgenomen informatie uit de klokkenregistratie 1942/43. Op basis van de uit de literatuur reeds verkregen informatie, aangevuld met eigen waarnemingen, was het vervolgens mogelijk een en ander te verifiëren en aan te vullen. Voor de ruimhartige medewerking van de heer De Jong betuig ik mijn erkentelijkheid.

- Alma, H., 'Den Alerdinc' in: *Overijssel, jaarboek voor cultuur en historie 1950* (Zwolle 1950) 100-108.
- Bieleman, J., *Heino een geschiedenis van mens en plaats* (Zwolle 1980).
- Bommel, H. v. e.a., *Heino in crisisjaren en oorlogstijd* (Heino 1985). Samengesteld onder auspiciën van de Vereniging voor Heemkunde Omheining te Heino.
- Bommel, H. v., 'De familie Van Sonsbeeck en de gemeente Heino', *Omheining 1* (1981) 2-6.
- Booma, J.G.J., *Windesheim* (Windesheim/Zwolle 1979).
- Dingeldein, W.H., *De klokken van Denekamp en de klokgieter Wolter Westerhues* (Zwolle z.j.).
- Doornink-Hoogenraad, M.M., 'Deventer klokgieters en hun gieterij' in: *Verslagen en mededelingen* (Deventer 1941) 77-127.
- Grootenhuis, W., 'De Bredenhorst. Van havezate tot boerenbedrijf', *Omheining 4* (1984) 226-232.
- Jong, R. de, 'Namen van klokgieters in Twente (2)', *'t Inschrien* 25 (1993) 53-56.
- Jong, R. de, 'Hinrich van Dortmund / Henricus de Tremonia', *IJsselacademie* 22 (1999) 45-49.
- Kooij, P., *Slotkapellen in Drente en Overijssel* (Delden 1993).
- Kuile, E.H. ter, *Noord- en Oost-Salland. De Nederlandse monumenten van geschiedenis en kunst* ('s-Gravenhage 1974).
- Mensema, A.J., *Kasteel Rechters* (Zwolle 1991).
- Ogink, L. en Groot Beumer, T., *Het dorp aan de Oude Wetering* (Lierderholthuis 1977).
- Paskamp-van Santen, M., 'De Duitse klokkenroof tijdens de Tweede Wereldoorlog (1)', *'t Inschrien* 25 (1993) 3-6.
- Rientjes, A.E., *Uit de geschiedenis van de Marke en Schoutamt van Heino* (Zwolle 1932).
- Rientjes, A.E., 'Oude klokken in Salland' in: *Verslagen en mededelingen* (Deventer 1934) 102-120.
- Veen sr., H. van der, 'Onze gemeentetoren', *Omheining 7* (1987) 156-159.
- *Voorloopige lijst der Nederlandsche monumenten van geschiedenis en kunst. Deel II. De provincie Overijssel* ('s-Gravenhage 1923).
- Weel, H. Van der, *Alle klokken luiden* ('s-Gravenhage 1979).
- Wessels, H., 'Geschiedenis van een kerkgebouw', *Omheining 19* (1999) 52-67.

(wordt vervolgd)

H. Wullink

Boerderij- en Veldnamen (13)

In voorgaande artikeltjes hebt u enkele keren kunnen lezen dat door de heren G.A. Hutten en J. Peters over en weer met aanvullingen kwamen omtrent hun naspeuringen.

Zo is er een aanvulling te geven op het themanummer 'De Oude Born en haar bewoners aan de Nieuwe Wetering onder Heino', 12e jaargang nr. 3, september 1992.

Op pagina 82 van dit nummer, waar sprake is van Verkoop van den Born, wordt voor de jobstijding verwezen naar de Zwolsche Courant van 24 januari 1801.

De jobstijding, blijkt echter, kondigde zich reeds aan in de Zwolsche Courant nr. 45, woensdag de 4e juni 1800 en ... levert de verblijfplaats op van E. van Born als castleijn in Zwolle.

Op Dingsdag den 17 Junij eerstkomende, 's agtermiddags ten drie uren, zal ten huize van Evert van Born aan de Nieuwe Weteringe te Heino worden ingezet, en veertien dagen daarna, zijnde Dingsdag den 1 Julij, op tijd en plaats als boven, door en ten overstaan des Gerichts aldaar; publicq en aan de meest biedende finaal worden verkogt;

1. De van ouds bekende en vermaarde Brouwerij en Herberg Den Born genaamd, gelegen in het Carspel Heino aan den Munsterschen Postweg op Zwolle en tevens aan de Nieuwe Weteringe, alwaar dagelijks de Schuiten vandaar op Zwolle vice versa, afvaaren.

Voorzien met een compleet Huis, een zeer

geschikte Brouwerij met Ketel, Kulpen¹⁾ en Pompen; voorts een van Bentheimer steen gemetselden Eest²⁾; voorts een Kraan, tot lossen der Goederen uit Schuiten; verder schuuren, en stallen voor Paarden en Beesten; een Schuitenhuis, een Hooijberg, met een compleete hof, Hooij, Weijde en Zaaïland, en Akkermaals Hout, zeer gelegen, en waarin de Affaires³⁾ van onheuglijke Jaaren met goed succes en nog wordt gecontinueerd.

2. Een nieuwgebouwde broodbakkerij, met een Kamer en Hof.

3. Een extra Kamp Zaaï- en Weijde Land, met de daarbij behorende Akkermaalthout en Eijken Boomen, alle gelegen in het Schoutamt van Heino, aan de Nieuwe Weteringe.

Nadere informatie in het voornoemde Huis of bij den Casteleijn E. van Born, in het Wapen van Vreeden in de Spoelstraat te Zwolle.

Jan Peters

1. Hiermee worden waarschijnlijk kuipen bedoeld. Het woord kulpen is in geen enkel woordenboek terug te vinden.

2. Een ruimte, gewoonlijk met een van onder verwarmde vloer, om te drogen.

3. Bedrijvigheden.

*le trouwt mār gerust met det deerntie, zèè Jans tegen
zien zōnne, zie hef net een niej kunstgebid en de
blindedārm is deruut, dus doar he'j voort gien kosten an.*

Een Friese provo van adel

*Feyo Schelto Sixma
baron van Heemstra.*

Op dinsdag 13 juli 1999 overleed Feyo Schelto Sixma baron van Heemstra, 82 jaar oud. Baron van Heemstra heeft enige tijd op de Colckhof te Laag Zuthem gewoond.

Zijn laatste jaren waren niet gemakkelijk. Financieel stond hij er slecht voor.

Hij had zijn roman 'Marginale minsken' (marginale mensen) voor het toneel bewerkt en wilde graag dat de Friese toneelgroep Tryater dit zou spelen. Dat is niet gelukt. Maar zijn vrienden van de Koperative Útjouwerij (coöperatieve uitgeverij), de schrijvers Josse de Haan en Trinus Riemersma, hebben laten zien wat in slechte tijden vrienden waard zijn. Niet alleen als vriendendienst, maar vooral omdat zijn werk het waard was, is er na de succesvolle heruitgave van de roman 'Leafdedea' (Liefdesdood) alle moeite gedaan om de bijzondere autobiografie van zijn moeder, Johanna Schimmelpenninck, 'Roman Hagois' uit te geven. Dat lukte in 1998.

Dit levensverhaal, geschreven op basis van de door zijn moeder bewaarde aantekeningen heeft ruim aandacht gekregen in de Nederlandse pers.

De onthulling dat koning Willem II in 1849 niet aan een hartaanval was gestorven maar op paleis Het Loo was doodgeschoten door zijn zoon, de latere koning Willem III, was er dan ook naar. Dit drama was als staatsgeheim nummer één in de doofpot gestopt. In de dertiger jaren is koningin Wilhelmina nog gechanteerd door de kinderen van het paleis-personeel dat er getuige van was geweest. Sixma's moeder wist dit, en nog veel meer pikante verhalen, uit de eerste hand. Haar man, Cornelis Schelto Sixma, baron van Heemstra was de particulier secretaris van de koningin.

Nu is het heel gewoon en wordt het zelfs aangemoedigd om als Friese minderheid contacten met andere minderheden te onderhouden. Maar in de zestiger jaren werd dit nog als subversieve activiteit aangemerkt en werd men door de B.V.D. in de gaten gehouden. Sixma stond op de lijst omdat hij nogal eens naar het buitenland ging om verbannen nationalistische verzetsstrijders te bezoeken. Toen hij in 1966 in het Friese studentenhuus een lezing hield voor het Amsterdamse stu-

dentengezelschap Cygnus Resurgens had hij de Baskische verzetsstrijder Krutwig meegenomen, schrijver van het 'Etnokratisch Manifest'.

De andere dag deed de B.V.D. navraag bij de Fryske Akademy. Ze wilden weten wat voor soort club Cygnus was.

In zijn sleutelroman 'Marginale mensen', opgedragen aan Hans van Mierlo, heeft Sixma zijn ervaringen met de B.V.D. beschreven.

A-Wyt

Sixma was een Friese provo. In 1967 richtte hij het tweetalige tijdschrift A-wyt op, een podium voor jonge Friese schrijvers en de Leeuwarder provobeweging New left. Het blad werd ook op straat verkocht en Sixma wilde het liefst forse vrouwen als verkoopster hebben. 'Als die met zo'n tijdschrift op je af komen kun je er eigenlijk niet omheen'. Dat blijkt wel in Amsterdam, Den Haag en Utrecht, waar de verkoop heel goed loopt.

Uitgever van A-wyt was de antiquair Brinkman van de Singel in Amsterdam, die eerder uitgever was van het experimentele literaire tijdschrift 'Quatrebras', dat in 1963 Sixma's roman 'Liefdesdood' als speciaal nummer uitbracht.

Nauwelijks een jaar later, in 1968, kwam Sixma op een schrijversweekend in Korteheem met het idee van de dichterstelefoon 'Operaesje Fers' (Operatie Vers).

'Het Leger des Heils stuurt kerstboodschappen via de telefoon, waarom wij geen verzen?' De dichters Meindert Bijlsma, Josse de Haan en Geert van der Zwaag voerden het idee uit. Het succes was zo groot dat de telefoonlijn Franeker overbezet raakte en er extra lijnen moesten worden aangevraagd.

In 1969 kregen ze hiervoor de Gysbert Japicxprijs. Dat wil zeggen, dat was de bedoeling, maar in de reglementen stond alleen maar wat over een prijs voor boeken, niet voor ideeën. Het tijdschrift 'Trotwaer' verzorgde toen op de Lange Pijp in Leeuwarden een alternatieve prijsuitreiking. Sixma van Heemstra mocht de prijs in ontvangst nemen.

A-Wyt heeft het drie jaargangen volgehouden. Daarna publiceerde Sixma zijn bijdragen

in het politiek-literaire tijdschrift 'Sonde'. Halverwege de zeventiger jaren kwam hij ineens met totaal iets anders: het blad 'De Jildklang' (De Geldklank). Samen met de Amsterdamse politicoloog Jaap Osinga gaf hij de lezers voor f 10,- per jaar financiële voorlichting op z'n Fries. De lezers moesten zich dan wel eerst goedfriese financiële termen eigen maken. Het plan was op z'n minst tien nummers van 4 bladzijden te maken; het zijn er meer dan veertig geworden. Sixma schreef nogal eens onder pseudoniem. Zijn meest voorkomende was Homme Earnstma. In tegenstelling tot de 'Homo Ludens', de speelse mens, stond dit voor de ernstige mens, heeft hij eens uitgelegd.

De grens tussen ernst en speelsheid is bij Sixma altijd vaag geweest. Feyo was een zonderlinge verschijning. Niemand kreeg precies hoogte van hem. Hij is nog een blauwe maandag in militaire dienst geweest, waar hij met de dichter C. Buddingh de opleiding tot reserveofficier volgde.

'Hij was ongrijpbaar', schreef Buddingh over hem in zijn dagboek 'Wat je zegt dat ben je zelf':

Als hij weer eens te laat op het ochtendappél verscheen had hij lak aan de uitbrander van de sergeant. 'Sixema, Sixema! Je bent wéér de laatste!' 'Jawel sergeant' antwoordde hij dan kalm, 'maar vele laatsten zullen de eersten zijn!' Hij sprak het woord sergeant consequent op zijn Frans uit. Ook voor zijn familie was hij ongrijpbaar. In plaats van net als zijn broers keurig burgemeester te worden, koos hij voor maatschappelijke baantjes zonder al te veel verantwoordelijkheid, zodat hij zich helemaal kon wijden aan zijn privé passies. Hij kon en wilde zich niet onderwerpen aan zijn adellijke plichten. Zijn 'Roman Hagois' werd zijn laatste provocatie.

*Pieter de Groot (Leeuwarder Courant)
Vertaling en bewerking: T. de Graaf-Brouwer*

*Copyright foto:
Leeuwarder Courant/Paul Janssen*

Boekaankondiging

Hendrik Arent van Oldenneel (1712-1773), jonker op de Heerenbrink onder Lierderholthuis

Bij mijn speurtocht in archieven om de geschiedenis van historische boerderijen in Heino in beeld te brengen, ontdekte ik zes jaar geleden onverwachts boeiend en verrassend materiaal. Het was volgens historici een unieke vondst en het mag als een parel in de geschiedenis van Lierderholthuis en van Salland worden beschouwd.

Een unieke vondst

In het Rijksarchief in Gelderland vond ik in het familiearchief van de katholieke adellijke familie Van Hugenpoth tot Aerdt in de Over-Betuwe een bundel brieven. Het was de correspondentie van Hendrik Arent baron van Oldenneel tot de Heerenbrink (1712-1773) onder Lierderholthuis met Alexander Walrad Diederik van Hugenpoth (1695-1780) tot Aerdt. De verzameling bevatte: negentig brieven van Hendrik Arent van Oldenneel; één brief van zijn weduwe Margaretha van Oldenneel en zeven brieven van zijn moeder Maria Idaletta Gansneb genaamd Tengnagel. De correspondentie begint eind 1734 en eindigt met de dood van Hendrik Arent in 1773. De brieven bevatten de levengeschiedenis van twee katholiek gebleven riddermatige adellijke families, want van Hugenpoth beantwoordde alle brieven. Hoewel deze nog niet zijn gevonden blijkt uit de reacties van Hendrik Arent wel enigszins wat Van Hugenpoth bezighield. Veertig jaar lang hebben zij met elkaar gecorrespondeerd en hun wel en wee, zowel het zakelijke als het persoonlijke, aan elkaar toevertrouwd.

Met deze unieke vondst in handen vroeg ik mij toen af: wat nu? Professor Dr. Joan Hemels, hoogleraar Communicatiewetenschap aan de Universiteit van Amsterdam, geboren en getogen op Lierderholthuis, inspireerde en stimuleerde mij de verzameling brieven als een bronnenstudie te publiceren en ze zo toegankelijk te maken, zowel voor de ingezete-

nen van Heino, Lierderholthuis en wijde omgeving alsook voor genealogen en historici. Immers de brieven van Van Oldenneel zijn ego-documenten, waarin niet alleen het levensverhaal van Van Oldenneel en van Van Hugenpoth werd geschreven, maar ook dat van hun vrouwen en kinderen, alsmede deels van hun aanverwante families: Van Doetinchem, Gansneb genaamd Tengnagel en Knoppert. De verzameling brieven zal naar verwachting in het najaar 2000 bij de IJsselacademie in Kampen in boekvorm verschijnen.

Katholiek gebleven edellieden waren vanaf 1621 uitgesloten van alle officiële ambten vanwege hun katholieke geloofsovertuiging. Sommige jonkers vestigden zich op het platteland, anderen gingen in dienst bij Duitse vorsten. Omstreeks 1650 ging Frans Ignatius van Oldenneel op de Heerenbrink wonen, dat tussen de Oude en Nieuwe Wetering in het schoutambt Heino ligt. Frans Ignatius is de grootvader van Hendrik Arent, onze brieven-schijver.

In 1752 schreef Hendrik Arent aan Van Hugenpoth: 'Wij leven hier als de Overijsselse Jonkersmode'. Dit gezegde was een reactie op het gerucht als zouden hij en zijn gezin samen met het personeel aan dezelfde tafel de maaltijd gebruiken. In zijn brieven laat hij ons meekijken in de keuken van twee adellijke families in het midden van de achttiende eeuw. De lezer wordt niet alleen getuige van hun denkwereld en hun wijze van leven als plattelandsjonkers, maar ook deelgenoot van hun ziele-roerselen: veel zorgen, klein geluk en groot verdriet.

De opzet van het boek

Brieven lezen is een lust, ze zijn nog fascinerender dan dagboeken. Om de brieven voor iedere lezer toegankelijk te maken gaat

aan de correspondentie een uitvoerige inleiding over de lokale leefgemeenschap vooraf. Allereerst worden Hendrik Arent, de schrijver en verzender van de brieven, en Alexander van Hugenpoth, de geadresseerde, voorgesteld (hoofdstuk I). Vervolgens wordt de geschiedenis van het adellijk huis de Heerenbrink beschreven vanaf haar opgang tot haar ondergang met de afbraak in 1840 (hoofdstuk II). Uitvoerig komt in hoofdstuk III de betekenis van Hendrik Arent van Oldenneel aan de orde voor zijn pachters in de lokale gemeenschap en hoe hij zich als beschermheer van het kerkje van Lierderholthuis heeft ingespanssen om dit kerkje te behouden voor de boerenbevolking, die bijna geheel katholiek was gebleven. Daarmee zijn de Van Oldenneels in feite de grondleggers van dit kerkdorp. Hierna volgt een niet eerder gepubliceerde genealogie van het geslacht Van Oldenneel en Van Oldenneel tot de Heerenbrink (hoofdstuk IV). Van de in de brieven veelvuldig genoemde aanverwante families Van Doetinchem, Gansneb genaamd Tengnagel en Knoppert is in hoofdstuk V een summiere genealogie opgenomen.

Dan volgen de brieven; ze zijn chronologisch genummerd. Een korte samenvatting gaat telkens vooraf; dan volgt de brief, die vervolgens uitvoerig wordt toegelicht, en waarin veel - niet eerder gepubliceerd - historisch materiaal uit diverse bronnen is verwerkt, dat in de levensgeschiedenis van beide families meer inzicht geeft. In de correspondentie zitten enkele lacunes. Omdat er toch van alles in zo'n periode gebeurde is dit opgevuld met intermezzi met gegevens uit diverse akten, betrekking hebbend op contacten met pachters, geldleningen, verkoop van goederen, etc.

De aanleiding

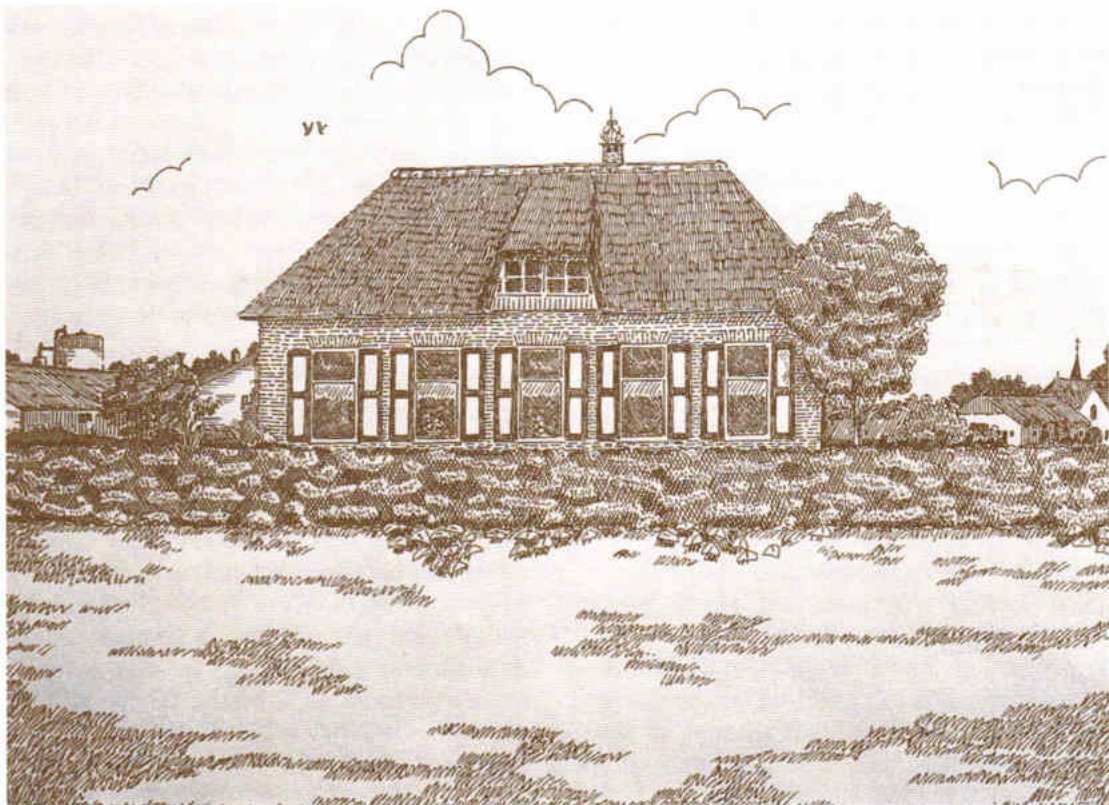
Dramatische gebeurtenissen op de Heerenbrink in 1732 en 1734 hadden een correspondentie tot gevolg. Hendrik Frans van Oldenneel tot de Heerenbrink, de belangrijkste grootgrondbezitter in Heino, overleed in 1732 op veertigjarige leeftijd, gelijk met zijn tweejarig dochtertje Henrica; twee jaar later

stierf zijn vrouw Maria Ursula Sophia van Hugenpoth, zesendertig jaar oud. Vier minderjarige dochters, van wie de oudste tien jaar oud was, bleven achter, zodat de stamboom van het eeuwenoude riddermatige geslacht Van Oldenneel - in 1350 al bekend in Deventer en Hattem - ten einde liep. Bij een mogelijk huwelijk van de dochters zou het familiebezit in vreemde handen overgaan met alle gevolgen van dien voor de boeren in de omgeving.

In Zwolle woonde Hendrik Arent van Oldenneel, de enige neef van Hendrik Frans en de laatste mannelijke telg uit dit geslacht. Omdat zijn vader Frans Palick uit het tweede huwelijk van Frans Ignatius met Elisabeth van Hóvell was geboren, had deze geen aanspraak op de Heerenbrink kunnen maken en was hij na zijn trouwdag in 1705 bij zijn vrouw Maria Idaletta Gansneb genaamd Tengnagel aan de Vispoorte in Zwolle gaan wonen. Hendrik Arent woonde in 1732 nog bij zijn moeder; zij was al sinds 1714 weduwe en zes van haar zeven kinderen waren al gestorven. Alleen haar zoon Hendrik Arent had zij tot dan behouden. Hij werd voogd over de vier minderjarige dochters op de Heerenbrink. De andere voogd was Jan Boldewijn de Sweersen, maar hun onderlinge verhouding verliep vanaf het begin stroef.

Om als twintigjarige stadsjonker de belangen van deze vier minderjarigen te moeten behartigen was geen kleinigheid. Er kwam veel op hem af en hij heeft slapeloze nachten gehad. Naast de steun van zijn moeder riep hij ook de hulp in van Alexander van Hugenpoth op Huize Aerdt, de oom van de vier minderjarigen. Omdat Heino en Aerdt niet naast elkaar liggen en de winter voor de deur stond, ging Hendrik Arent brieven schrijven om verantwoording af te leggen en adviezen in te winnen. Nadat hij een boedelinventaris had opgesteld, die als bijlage in zijn geheel bij de correspondentie is gevoegd, is zijn eerste brief gedateerd 28 december 1734.

Zijn allereerste zorg was de opvoeding van de vier dochters. Zij werden in overleg naar het pensionaat van de zusters Ursulinen in Roermond gestuurd. Voor hun uitzet werd

*De Heerenbrink, Herenbrinksweg nr. 3, Lierderholthuis.
Pentekening Paul Journee, Heino. Foto: Wim B. van Pijkeren.*

ook het ondergoed van hun overleden moeder versted. Maar ook het adellijk huis was verlaten en de luiken waren gesloten. Was er een huurder te vinden? Er stonden toen meerdere landhuizen leeg.

Jong en onervaren werd hij als stadsjonker vanzelfsprekend ook uitgeprobeerd. Pachter Vrolijk kwam vragen of de pacht niet wat lager kon; anderen benaderden hem of zij geen land konden kopen. Het erve Gansecuul - gelegen bij de huidige katholieke kerk van Lierderholthuis - moest publiek worden verkocht, wat heel wat voeten in de aarde had. De weduwe op het erve Lierderholthuis wilde gaan hertrouwen met Lambert Bos, waarin de landheer gekend moest worden. Hendrik Arent schrijft: 'Hij is lange jaren knecht geweest bij Boerdijk, heeft het koeyland van de Heerenbrink 3 jaren in pagt gehad. Dit is een man die zijn werk besonder wel verstaat, heeft

ook nog een stuyvertien, is oud ongeveer 40 jaar'. Lambert Bos zette hem wel zwaar onder druk om het erve aan hem te verhuren, voordat Van Hugenpoth zijn schriftelijke goedkeuring kon geven met als argument 'dat het daar sonder man so wat in het wilde loopt, de knechts arbeyden niet meer als willen'. De pachtsom en de betalingsvoorwaarden zijn ons overgeleverd. Hendrik Arent trof een coulantte regeling omdat 'anders de oude luyden als ook de weduwe met haar 3 kinders tot de bedelsak gebragt souden sijn'.

Twee huwelijken

In het grote huis aan de Vispoorte te Zwolle woonde niet alleen Maria Idaletta Gansneb, weduwe van Oldenneel, met haar zoon Hendrik Arent maar ook haar zus Henriëtte Arnolda Gansneb met haar twee dochters. Zij was al sinds 1718 weduwe van Cornelis Simon

van Doetinchem. Beide gezusters hadden na het overlijden van hun moeder, Elisabeth Geertruid Knoppert, in 1731 testamentair vele goederen geërfd, die zij ongedeeld in bezit hadden. Uit de bezoeken die Van Hugenpoth, op doorreis naar Heino, aan de gezusters Gansneb bracht resulteerde een huwelijk. Van Hugenpoth, sinds 1731 weduwnaar, hertrouwde in 1737 met Joanna Louïsa Hermann van Doetinchem, de oudste dochter. In 1740 trouwde Hendrik Arent van Oldenneel met Margaretha Jorsina Maria Judoca van Oldenneel, de oudste van de vier dochters van de Heerenbrink en tevens erfdochter. Zij gingen op de Heerenbrink wonen en daarmee bleef het bezit in de familie. Voor Hendrik Arent werd Alexander van Hugenpoth nu zijn aangetrouwde oom. Hij werd rentmeester over de Overijsselse goederen van diens vrouw, waaronder het erve Semelenberg in het Lierderbroek; het erve de Hoeve in het buurschap Emmen en het erve Nijentap in Welsum, beide in het schoutambt Dalfsen.

De brieven van Maria Idaletta Gansneb

Met deze twee huwelijken is een ingewikkeld familienetwerk ontstaan, hetgeen zijn weerslag heeft op hun bezitsverhoudingen. Daarover is vanzelfsprekend veel gecommuniceerd.

In 1743 overleed Henriëtte Arnolda Gansneb, de moeder van de gezusters van Doetinchem op Huize Aerdt. Haar goederen zaten nog in de ongedeelde boedel met haar zus Maria Idaletta, de moeder van Hendrik Arent. Zij gaat nu aan haar beide nichten op Huize Aerdt brieven schrijven want uiteraard moest er heel wat geregeld worden. Van haar zijn zeven brieven bewaard gebleven, die integraal chronologisch in de brieven van haar zoon zijn opgenomen. In deze brieven worden wij geïnformeerd over haar bezittingen en wordt de familie Van Doetinchem uitvoerig in de correspondentie betrokken en ingelicht. Van haar hebben wij een document humain van de laatste dagen en het overlijden van freule Geertruid Cecilia van Doetinchem in 1746 en van haar erfenis, die pas veel later aan de Van Doetinchems in Duitsland uitbe-

taald zou worden en waarvoor Hendrik Arent als rentmeester herhaaldelijk advocaten in Zwolle moest raadplegen. In haar brief van 25 maart 1745 luidt zij als eerste de noodklok over de pas uitgebroken veepest (de tweede golf), die twintig jaar voortwoekerde en enorme schade heeft toegebracht. Maria Idaletta Gansneb overleed in 1747 en werd in de Grote of St. Michaëlkerk te Zwolle begraven.

Enkele thema's

Het is ondoenlijk om uit de uitgebreide correspondentie van Hendrik Arent van Oldenneel hier alle thema's te behandelen; enkele wil ik er noemen. Hendrik Arent was de laatste mannelijke telg maar hij heeft de stamboom gered. Uit zijn huwelijk met Margaretha werden veertien kinderen geboren, van wie er drie jong stierven. Vreugde klinkt door in zijn brieven bij iedere geboorte, angst als een kind ernstig ziek was. Van Hugenpoth kreeg acht kinderen; twee stierven jong, en in 1758 stierven binnen één maand drie dochters aan de pokken in de leeftijd van 14, 16 en 18 jaar. Zijn vrouw was al in 1749 overleden, 33 jaar oud.

Uitgesloten zijn van politieke ambten roept vragen op over hun financiële situatie. Hoe hebben deze edellieden het hoofd boven water kunnen houden? Zij waren praktisch geheel afhankelijk van de pachtinkomsten. Hoe ging het bij misoogsten? Precair werd hun financiële situatie tijdens de tweede veepestplaag van 1744 tot 1764. De veestapels van Van Oldenneel en van Van Hugenpoth gingen verloren evenals die van de meeste pachters. Van Hugenpoth had bovendien grote schade als gevolg van de vele dijkdoorbraken en overstromingen in de Over-Betuwe. Beide edelen hebben toen veelvuldig overleg gepleegd over de vraag welke sociale voorzieningen zij voor hun pachters konden treffen. Er werden regelingen getroffen in de hoop op betere tijden.

Wat telkens opvalt in zijn brieven is zijn sobere manier van leven: het is bij het zuinige af. Iedere stuiver en iedere penning draaide hij om. Dat had hij van zijn moeder meekregen, zoals uit haar brieven blijkt. Heino kende in

die tijd veel onvermogens, mede daarom zal Hendrik Arent gekozen hebben voor eenvoud met een sterk gevoel voor rechtvaardige verhoudingen. De sociale afstand met zijn omgeving was niet zo groot. Pachters kwamen bij hem aan huis en hij ging bij hen op bezoek. Hij verleende priesters onderdak in zijn huis, hielp mee met de oogst en viste in de Nieuwe Wetering. Als Markerichter zal hij de meeste inwoners van het schoutambt Heino - in 1748 slechts 646 in getal - persoonlijk hebben gekend. Hij is blij met hen als in het voorjaar het vee vroeg de wei in kan en er een goede oogst is en geeft blijk van zijn zorg bij misoogst en overstromingen.

Slapeloze nachten heeft hij gehad over twee van zijn zonen, toen die op zeer jeugdige leeftijd aan het Hof van de Hertog van Württemberg de weelde leerden kennen. Zijn groot verdriet vertrouwde hij toe aan het papier, toen hij vernam dat zijn oudste zoon daar in de Kerstnacht zijn geld had verspeeld. Het deed hem ook verdriet dat de oudste zoon van Van Hugenpoth een verkwistend leven leidde. In 1766 had Hendrik Arent slechte dagen toen hij zaken moest doen met Van Hövell uit Deventer inzake een mogelijk huwelijk van diens zoon met zijn derde dochter Francine. Het gevraagde bedrag voor de bruidschat was dermate hoog dat Hendrik Arent hem schreef met elf kinderen wel andere zorgen aan zijn hoofd te hebben en dat hij het huwelijk aflies.

Van grote betekenis is de rol die de Van Oldenneels hebben gespeeld in de strijd om het behoud van het katholieke geloof in Salland evenals Van Hugenpoth in de Over-Betuwe. In de brieven van Hendrik Arent wordt in concreto beschreven, welke inspanning deze edelen zich hebben getroost en welk gevecht Hendrik Arent heeft moeten leveren met de Drost van Salland om het kerkje van Lierderholthuis - door zijn grootvader Frans Ignatius in 1685 ingericht - voor de katholieke boerenbevolking te behouden. Hendrik Arent heeft toen zijn eigen katholieke identiteit verdedigd en is als beschermheer opgekomen voor de belangen van de katho-

lieke bevolking in de wijde omgeving. Verschillende passages in de brieven zijn voor de kerkgeschiedenis van belang.

Van Oldenneel en Van Hugenpoth waren riddermatige edelen. Zij waren er zich terdege van bewust dat zij van ware adel waren en geen gekochte. De benoeringen in politieke ambten hield Hendrik Arent goed bij, en hij heeft die - indien nodig - in niet geringe mate bekritiseerd. Het moet hem meermalen pijnlijk getroffen hebben dat hij van elk openbaar ambt uitgesloten bleef. Zelfs toen de Schout van Heino, zijn naaste buurman, in 1750 zijn functie neerlegde kwam hij daarvoor niet in aanmerking. Hij schreef toen: 'ik gelove niet, dat sig daartoe een Jonker sal opdoen'. Het gedrag van ambtsdragers in Zwolle verfoeide hij in 1764 als volgt: 'kostelijke kleren, sumptueuse tractementen, superbe koetsen, Zwol is thans een tweede Haag'. Dit gedrag paste niet bij zijn eenvoudige manier van leven. De zin van zijn bestaan lag op de Heerenbrink, waar hij geschiedenis schreef.

Kesteren, 7 juli 2000

Gerard Hutten

Ons Websiteadres is:

www.omheining.net

Heino en zijn geschiedenis (2)

In het verleden, of het nu wat langer of wat korter is geleden maakt niet uit, waren de mensen weinig anders dan tegenwoordig, zoals we meerdere malen hebben gelezen in kranten van weleer of in ons eigen gemeentearchief. Waarschijnlijk was de sociale controle vroeger sterker dan in onze tijd maar de leefomstandigheden waren wel heel anders.

TODT werken

Bron: Eigen archief.

Lijst van personen, die in de week van 21 tot en met 27 januari 1945 personen moeten vervoeren naar verdedigingswerken langs de IJssel.

Noot: Het gaat hier om mensen die de beschikking hebben over een paard-en-wagen en die dan in opdracht van de Duitse bezetter personen moeten vervoeren naar de z.g. Todt-verdedigingswerken langs de IJssel. Het vervoer was niet zonder gevaar vanwege het feit dat de geallieerden inmiddels oppermachtig in de lucht waren en schoten op alles wat zich beneden bewoog. Het toezicht bij de Todt werken was vaak in handen van wat oudere voor de actieve dienst niet meer geschikte Duitse militairen die de oorlog dikwijls meer dan zat waren.

Zondag	21-01-1945	H. Braakman Th.J. Kortstee	C 416 E 575	H. A.J.	Veluwenkamp Mensink	B 219 E 567
Maandag	22-01-1945	C.G. Horstman G.J. Snel	B 299 E 488	H.H. J.	Nijhof Bongers	E 568 E 613
Dinsdag	23-01-1945	H. van Dam J.A.B. Nijhof	E 570 E 591	P. B.J.	Oosterveld Jorink	B 297 A 70
Woensdag	24-01-1945	P.J. de Vries J.W. Klompjan	C 403 A 31a	A. J.A.	Mattemaker Jansman	B 220 B 242
Donderdag	25-01-1945	E.W. Kleinlangeveldsloo G.W. Dijsselhof	D 450 E 498	A. C.G.W.	Slendebroek Elshof	D 468 E 484
Vrijdag	26-01-1945	B.L. Luchtenberg G. Beltman	C 391 E 488a	H.G. H.J.	Blankvoort Slendebroek	E 608 E 538
Zaterdag	27-01-1945	P. van Gerner H. Valk	E 479 E 481	J.A. G.	Klink Eilander	D 456 E 471

Derk van de Klippe

Uit de school geklapt (7)

Deze keer treft u foto's aan uit omstreeks 1912 van de leerlingen en het onderwijzend personeel van de openbare lagere school aan de Dorpsstraat. Momenteel wordt dit gebouw als opslagruimte gebruikt door autobedrijf Van Dijk. De foto's werden indertijd genomen door fotograaf H.B. Dirksen uit Dieren. Het onderwijzend personeel bestond in die tijd uit Gerrit Jan Roebersen, hoofdonderwijzer van 1902-1928, Gerrit Jan Arends, onderwijzer van 1882-1917, Hendrik Herman van Voorst, onderwijzer van 1909-1917 en Maria Wind, onderwijzeres van 1894-1926.

Van de foto's nr. 1 en nr. 2 zijn al veel namen bekend; van foto nr. 3 helaas geen enkele.

Van links naar rechts:

Foto 1

Achterste rij: Mina Pleiter, Gerrie of Gijsje Rietman, meisje Braakman, Leida Vorrink,

Lina Wouda en Mieke Ippius Fockens.

Daarvoor: meester Roebersen, Dina van Telgen, meester Arends, ?, Wim Roebersen, ?, Joop Vlierhuis, ?, ?, ?, juffrouw Wind, Manna Laanbroek en meester Van Voorst.

In het midden: jongetje Wouda, jongetje Dijk, ?, ?, ?, Marietje Vlierhuis?, Aaltje Laanbroek, Annie Roebersen, Coba Hartholt, Ietje Hartholt, Jo Laanbroek, Hendrik van Telgen, ?.

Op de eerste en tweede rij: ?, Herman Roebersen, ?, ?, ?, ?, ?, Liena Laanbroek, ?, Mies Lindeboom, ?, ?, ?,

Foto 2

Achterste rij: meester Roebersen, meester Arends, Mannes Weertman, ?, Derk van Essen, Hans Ganseij, jongetje Keizer?, ?, juffrouw Wind,

Foto No 1

Foto no 2

Foto No 3

meester Van Voorst.

Daarvoor: ?, Jaap Delmte, Griet Wessels, Derkje Bomhof, Mina Bosch, ?, Anna Brinkman, Dina Reefman, Albertus Jansen, ?, Mannes Ottenkamp, Gerrit Brinkman.

In het midden: ?, Bernard Stappenbelt, Manna Weertman, Annie Kamphuis?, Derkje Biesemaat, ?, Hendrikje Bosch, ?.

Zittend: Theo Weertman, Jan Stappenbelt, Mina Delmte, ?, Herman Kamphuis, ?, Gerrit Wessels, Klaas Biesemaat, ?.

Vooraan: ?, ?, Gerrit van Leussen

Wie kan ons helpen aan de ontbrekende namen? Mocht u kinderen herkennen dan horen wij dat graag van u.

Werkgroep documentatie:

Manna Stavorinus, de Haarstraat 25,
8141 EW Heino, telefoon 0572-392586
Jennie Pruim, Acacia 25, 8141 TL Heino,
telefoon 0572-391986

De werkgroep is elke maandagavond in de verenigingsruimte aanwezig van 20.00 tot 22.00 uur en daar te bereiken via het telefoonnummer 0572-394562.

Wie is wie?

Een oude foto uit ons archief.

De naam van deze persoon is ons niet bekend.

Misschien lukt het op deze manier?

Wie kent deze man?

We hopen op uw reactie.

*M.H. Stavorinus,
De Haarstraat 25,
8141 EW Heino,
tel. 0572-392586.*

Wie was wie?

Ook deze keer weer diverse reacties op de foto, geplaatst in het juninummer. De foto is vermoedelijk gemaakt begin jaren zestig, voor de woning van de familie Jacobs, Canadastraat 28.

De namen van de dames zijn, links: Anna Groot Beumer-Blom en rechts: Diene Overkempe-Nijboer, ook wel eens Bergkamps Diene genoemd, waarschijnlijk naar de naam van de boerderij waarop ze toen woonde.

De dames komen uit de R.K. kerk en maken nog even een praatje.

Dorus Groote Schaarsberg wist zich nog te herinneren dat de één dan bij bakker Blom ging koffiedrinken en de ander bij Satink.

De namen van de personen die reageerden zijn:

mevr. Herbrink-Heuven, mevr. Hondeveld,

de heer B. Groot Beumer, de heer B.H. Hietberg, de heer G. Dijsselhof en

de heer D. Groote Schaarsberg.

Onze hartelijke dank aan bovengenoemde personen voor hun reactie.

Sinds kort heeft de vereniging een eigen website. Dat wil zeggen dat de Omheining een eigen plek heeft op het internet. Niet iedereen zal dit iets zeggen. Internet ofwel het World Wide Web is een aaneenschakeling van computers. Als men pagina's op het internet plaatst, maakt men deze toegankelijk voor iedereen met een aansluiting op internet, zowel in binnen- als buitenland. Wie iets over de vereniging, haar werkzaamheden en activiteiten wil weten kan terecht op

www.omheining.net

Het E-mailadres vermeldde wij al in ons vorig contactblad. Wij laten het nog een keer volgen omheining@planet.nl

Ook vermeldde wij in ons vorig contactblad wanneer de ledenavonden in het najaar waren vastgesteld. Voor dinsdagavond 26 september treft u hierbij een uitnodiging aan, dan komt de heer A. ten Hove uit Zwolle, weerman van radio en tv oost.

Op maandagavond 13 november vertoont de heer W.B. van Pijkeren uit Heino dia's over Salland.

Op maandagavond 26 en dinsdagavond 27 maart 2001 wordt het 20-jarig bestaan van de vereniging gevierd. Op beide avonden is er hetzelfde programma. Er is voor twee avonden gekozen om alle leden een kans te geven de gezellige bijeenkomst bij te wonen. Te zijner tijd ontvangt u hierover uitvoeriger informatie. Ter gelegenheid van dit lustrum komt er in maart 2001 geen contactblad 'Omheining' uit, maar ontvangen alle leden, donateurs en abonnees een boek met als titel *'De boerderijen langs de Oude Wetering'*.

De autoloze zondag valt dit jaar op 24 september. Op die dag zal de kelder van onze verenigingsruimte geopend zijn voor publiek.

In het verenigingsarchief zijn nog diverse contactbladen 'Omheining' aanwezig uit de jaren

1985 -1995. Tijdens de Pompdagen was er een actie, waarbij deze bladen werden aangeboden voor een gereduceerde prijs. Normaal kost een contactblad in de losse verkoop f 7,50, tijdens de actie f 2,50.

Mocht u met de Pompdagen niet in Heino zijn geweest en nog enkele contactbladen missen, neemt u dan contact op met één van de bestuursleden.

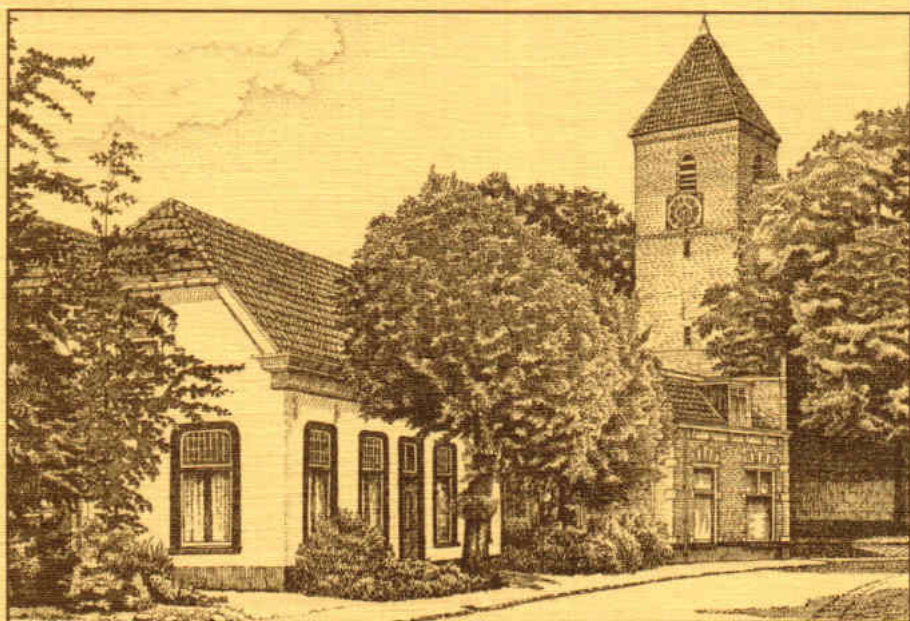
Schenken

- Van de heer E. Broenink, Zwolseweg 34, 15 profielschaven, 2 blokschaven, 21 beitels, 2 gutsen, 2 vijlen, 2 sleutels, 1 combinatiesleutel, 1 winkelhaak, 1 kruishout, 1 wetsteentje met rasp en lichter, en een doosje roltabak van Louis Dobbeltmann te Rotterdam.
- Van mevrouw T. de Graaf-Brouwer, Van Sonsbeeckstraat 18, een pakje Omo.
- Van de heer O.W. Heldring, Twentseweg 196, een blokje kousenspaarder in een doosje.
- Van de heer G.J.M. Oortwijn, Vlamincckhorstweg 11A, een wit éénpits petroleumstel, een wit driepits petroleumstel, een groen vierpits petroleumstel en twee groene éénpits petroleumstellen.
- Van de heer B. Oud Ammerveld, De Hoek 9, een strosnijmachine (zomp).
- Van mevrouw A. Ruitenbergh, de Haarstraat 29, een borduurlap uit 1911 van haar moeder mevrouw G. Ruitenbergh-Schutte en een handwerkklap gemaakt op de Industrie- en Huishoudschool te Zwolle, eveneens van haar moeder.
- Van de heer W.H. Schutte, Brinkweg 78, een voorwerp voor het nemen van grondmonsters.
- Van de heer C. Sinnige, Kloostermanshof 6, een pakje Niemeijer lichte pruimtabak, een pakje Douwe Egberts halfzwarte shag Drum, een glaskam uit de oorlog, een luizenkammetje waarschijnlijk uit een oorlogskamp en 44 kogelhuizen.
- Van de heer J.A. Verhoeff, Stationsweg 1, jaarverslagen van Heino Krause, Heleco, Rabobank etc.

Alle gevers hartelijk bedankt.

Omheining

CONTACTBLAD VAN DE VERENIGING VOOR HEEMKUNDE "OMHEINING" TE HEINO

20e JAARGANG - NUMMER 4 - DECEMBER 2000

'OMHEINING'

Met deze naam tracht de Vereniging voor Heemkunde tot uitdrukking te brengen een vereniging te zijn, die Heino in al zijn facetten 'omheint'. Volgens sommigen is de naam afgeleid van dit begrip, symboliserend een heg of haag, die een bepaald terrein 'omheint', in ons geval van de Strenkhaar tot de Aalvanger en van de Dollenhoek tot de Ganzepan.

Vereniging voor Heemkunde 'Omheining' te Heino

Canadastraat 6, 8141 AC Heino

Tel. 0572-394562

E-mail: omheining@planet.nl

Website: omheining.net

Secr.: Acacia 25, 8141 TL Heino,

Tel. 0572-391986

Postrekeningnr.: 2517412

Rabobank Heino: rek.nr. 3271.12.271

Gironummer van de bank: 800093

Kontributies:

Leden f 30,00 per jaar (elk volgend gezinslid

f 15,00 per jaar); donateurs f 30,00 per jaar

Losse nummers f 7,50 (max. 24 pagina's)

Themanummers f 10,00

Bestuur

J.M. Seine, Molenweg 2, *voorzitter*,

8141 NS Heino, tel. 391310

J.K. Pruim-Reinders, *secretaresse*,

Acacia 25, 8141 TL Heino, tel. 391986

H.J. Wessels, *penningmeester*,

De Horst 18, 8141 BA Heino, tel. 393495

M.S.H. Donath-Hoppen, *Plataan 13*,

8141 SM Heino, tel. 392998

T. de Graaf-Brouwer, *Van Sonsbeeckstraat 18*,

8141 VB Heino, tel. 392007

G.J. Hageman, *Vlaminckhorstweg 28*,

8141 GG Heino, tel. 391332

G.W.M. Hollak, *Herenbrinksweg 3A*,

8144 RC Lierderholthuis, tel. 391529

H.J. Timmers, *Bendijksweg 36*,

8141 RP Heino, tel. 392899

E.M.A. van Spanje-v.d. Lande, *Stationsweg 30B*,

8141 SL Heino, tel. 392187

Werkgroepen

1. Beeld en Geluid

Contactpersoon: H.J. Timmers,

Bendijksweg 36, 8141 RP Heino, tel. 392899

2. Boerderij- en Veldnamen

Contactpersoon: J. Peters, *Woolthuisweg 39*,

8141 RX Heino, tel. 391914

3. Folklore

Vacant

4. Genealogie - Documentatie

Contactpersoon: J.K. Pruim-Reinders,

Acacia 25, 8141 TL Heino, tel. 391986

5. Geschiedenis

Contactpersoon: M.S.H. Donath-Hoppen,

Plataan 13, 8141 SM Heino, tel. 392998

6. Historische Gebruiksvoorwerpen

Contactpersoon: G.J. Hageman,

Vlaminckhorstweg 28, 8141 GG Heino,

tel. 391332

7. Kruidentuin 'Allegardje'

Contactpersoon: E.M.A. van Spanje-v.d. Lande,

Stationsweg 30B, 8141 SL Heino, tel. 392187

8. Streektaal

Contactpersoon: H. van der Veen,

Kloostermanshof 40, 8141 AN Heino,

tel. 391505

Tijdschrift 'Omheining'

Redactie-adres:

Canadastraat 6, 8141 AC Heino

tel. 0572-394562

Redactie

M.S.H. Donath-Hoppen, *Plataan 13*,

8141 SM Heino, tel. 392998

T. de Graaf-Brouwer, *Van Sonsbeeckstraat 18*,

8141 VB Heino, tel. 392007, *eindredactrice*

D. van de Klippe, *Kruzebrink 6*,

8141 WD Heino, tel. 391517

J. Peters, *Woolthuisweg 39*,

8141 RX Heino, tel. 391914

M.H. Stavorinus, *De Haarstraat 25*,

8141 EW Heino, tel. 392586

H.J. Wessels, *De Horst 18*,

8141 BA Heino, tel. 391495

A. van de Wetering, *De Haarstraat 33*,

8141 EW Heino, tel. 392330, *vormgeving*

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het bestuur van de vereniging voor Heemkunde 'Omheining'.

Druk: Veldhuis Raalte

Vereniging voor Heemkunde 'Omheining' te Heino
20e jaargang - nummer 4 - december 2000

INHOUDSOPGAVE

blz. 78	Van de redactie
blz. 79	Ik zöchen de kribbe - Henk van der Veen sr.
blz. 80	Sprekende foto's (48) - J.K. Pruim-Reinders
blz. 83	Klokken van Heino (2) - H. Wullink
blz. 87	Van de werkgroep Historische Voorwerpen - Jan Weerts
blz. 88	Coöperatieve Werktuigenvereniging Heino B.A. - J.K. Pruim-Reinders
blz. 92	Van de werkgroep Kruidentuin 'Allegaardje' - Arja Albrecht-Broekens
blz. 93	Toen en Nu (1)
blz. 94	Uit de school geklapt (8) - J.K. Pruim-Reinders
blz. 96	Heino en zijn geschiedenis (3) - Derk van de Klippe
blz. 97	Wie was wie? - Wie is wie? - M.H. Stavorus
blz. 98	Alweer 20 jaar geleden - Henk Wessels
blz. 104	Van de bestuurstafel

Van de redactie

Dat er in Heino niet alleen bijzondere klokken hangen in de kerken maar ook in andere gebouwen leest u in deel twee van 'Klokken van Heino'.

De Coöperatieve Werktuigenvereniging Heino B.A. vierde dit jaar haar 50-jarig bestaan. Naar aanleiding van dit jubileum heeft mevr. J.K. Pruim-Reinders de geschiedenis van de vereniging beschreven.

De werkgroep 'Allegardje' is afgelopen zomer bijzonder druk geweest, niet alleen met het bijhouden van de kruidentuin, maar ook met het rondleiden van toeristen. U kunt zelf ook proeven wat de dames hun gasten hebben voorgezet, want een lekker recept staat in deze aflevering.

De heer H. Wessels is in de archieven gedoken en heeft de belangrijkste gebeurtenissen van het jaar 1980 bij elkaar gezet.

Uit ons archief hebben we een foto gezocht van oud-Heino. Hoe deze plek er nu uitziet ziet u in de nieuwe rubriek 'Toen en Nu'.

Van de hand van de heer H. van der Veen sr. is het helaas nog steeds actuele kerstgedicht.

Wij wensen u veel leesplezier.

*De kopij voor het juninummer moet uiterlijk 1 mei 2001
in ons bezit zijn.*

Ik zöchen de kribbe

Ik zöchen de kribbe
woar de wichter van zingt
de vredige velden
woar het engelenlied klinkt.
'k Zöchen de herders, die de kudde bewaekt,
mär um te anbidden
het wärk hebt estaekt;
alwetende Wiezen, die 't Licht heb ezien.
noa een Kinde bint ekommem
um geschenken an te biën.

Mär met de engelenzang
is 't allange gebeurd...
En vrede op aarde?
Nog nooit van eheurd...
Hoogmogende heren, volslaegen verblind,
dèènt det ze die vrede
met atoomkoppen wint...
Veur het kind nòg gien woning,
alleen mär een stal;
de moeders die weet
det er ok gien brood wezen zal...

Miljoenen van mèènsen vraagt,
met de haanden in 't hoar;
O zeg mie es, woar?
Het feest kan niet deurgoan,
ik goa weer noa huus.
ik zöchen een kribbe,
mär ik vunne een kruus...

Toch -
achter det kruus,
in 't toekomstige laand,
doar heb de wolken
een golden raand!

*Uut: 'n Stiegel Riemsels 1
deur: Henk van der Veen sr.*

Hendrik Jan Langenberg (1842-1920) en Engelberta Gezina Bousema (1847-1907).

Omstreeks 1835 komt ene Daniël Langenberg, afkomstig uit Deventer, met zijn echtgenote Maria ten Broeke in Heino wonen. Omdat er in die tijd nog geen bevolkingsregisters zijn, is de juiste datum van vestiging in Heino niet na te gaan. In de registers vanaf 1840 is te zien waar de familie Langenberg ongeveer heeft gewoond. Dat moet zijn op de plek Canadastraat 28-30 in een huis dat is afgebroken toen de huidige woning in 1935 werd gebouwd. Daniël Langenberg is huisschilder en glazenmaker van beroep. Uit zijn huwelijk met Maria ten Broeke worden in Heino drie kinderen geboren: 1. Elisabeth, die maar zes weken oud wordt. 2. Hendrik Jan, huisschilder. 3. Aleida Geertruida, die op 22 februari 1872 te Heino trouwt met Jan Hendrik Valk uit Hellendoorn. Dit huwelijk wordt bij vonnis van de Arrondissementsrechtbank Almelo op 26 september 1883 door echt-

scheiding ontbonden. Aleida Geertruida is dan woonachtig in Deventer.

Hendrik Jan Langenberg, geboren Heino 16 februari 1842, trouwt te Heino op 7 december 1871 met zijn buurmeisje Engelberta Gezina Bousema, een dochter van Eelke Bousema, hoofdonderwijzer aan de openbare lagere school. Jan Hendrik is huisschilder en vestigt zich omstreeks 1880 op het adres Dorpsstraat 53.

Een fragment genealogie:

Hendrik Jan Langenberg.

Geboren: Heino 16 februari 1842.

Overleden: Zwolle 12 mei 1920.

Beroep: Huisschilder.

Godsdienst: Ned. Herv.

Adres: Dorpsstraat 53, periode 1913-1919
Dorpsstraat 79, daarna weer Dorpsstraat 53.

Huwelijk: Heino 7 december 1871 met **Engel-**

berta Gezina Bousema, geboren Heino 16 december 1847, overleden Heino 4 oktober 1907. Dochter van Eelke Bousema en Hermiene Jansje de Graaf.

Kinderen:

1. Levenloos aangegeven een kind van het vrouwelijk geslacht 18 oktober 1872.
2. **Daniël Eelke**, geboren Heino 18 juli 1874, overleden Heino 2 september 1875.
3. **Maria Johanna**, geboren Heino 2 juli 1878, huwelijk Heino 29 april 1909 met Jan van den Berg, oud 29 jaar, rijwielhandelaar, geboren en wonende te Nieuwleusen. Zoon van Berend Jan van den Berg en Hendrikjen Blik. In het tijdschrift 'Nijluusn van vrogger' van december 1988, in het artikel over de familie Van den Berg en de Union, lezen wij: 'Op een van zijn dagreizen in de omgeving zag baas Jan een meisje tussen de gordijnen door naar buiten kijken. Met zijn impulsief karakter constateerde hij meteen, dat is ze. Gevolg van deze liefde op het eerste gezicht is geweest dat mijnheer Jan van den Berg, geboren 15 augustus 1879, in 1909 is getrouwd met Maria Johanna Langenberg'.
4. **Daniël Eelke**, geboren Heino 3 maart 1881, leraar tekenen aan een ambachtsschool, vertrekt in 1920 naar Enschede.
5. **Johannes Eelke**, geboren Heino 5 februari 1884, onderwijzer aan de openbare school in de periode 1903-1906, in 1925 woonachtig te Zwolle, rijksaccountant, gehuwd met Hendrika Johanna Hennink uit Brummen.
6. **Gesinus Hendrikus**, geboren Heino 16 maart 1887, schilder, huwelijk Heino 24 juli 1913 met Aaltje Rosina Jalink uit Avereest. Huwelijk bij vonnis van de Arrondissementsrechtbank Zwolle op 24 september 1919 door echtscheiding ontbonden. Gesinus Hendrikus vertrekt in 1922 naar Arnhem.

Zoals hierboven is vermeld, trouwt Hendrik Jan Langenberg met Engelberta Gezina Bou-

sema. Haar vader is hoofdonderwijzer aan de openbare lagere school te Heino in de periode 1841-1871. In die tijd bevindt zich de school aan de Canadastraat. De school is gebouwd in 1837 en doet dienst tot 1876. Het gebouw is daarna in gebruik als gemeentehuis tot 1939. Tijdens de oorlogsjaren is er onder andere de distributiedienst in gevestigd. In 1948 volgt afbraak, om plaats te maken voor boekhandel Smit-Overmars. Thans zijn in dit pand gevestigd makelaardij Heeger, psychiater Bom en tandarts Riesmeijer, Canadastraat 52. Waar de familie Bousema precies heeft gewoond is niet geheel duidelijk, vermoedelijk in het meestershuus, de Haarstraat 1. Het kan ook zijn aan de Canadastraat dichtbij de school, omdat in het bevolkingsregister van 1850-1860 de familie Langenberg en de familie Bousema als burens worden aangetroffen. In het contactblad 'Omheining' van september 1994, beschrijft de heer H. Wessels de moeizame benoeming van Eelke Bousema als onderwijzer aan de school in Heino.

Een fragment genealogie:

Eelke Bousema.

Geboren: Leek 2 december 1816.

Overleden: Heino 9 juli 1871.

Zoon van: Ferdinand Folef Bousema, winkelier te Leek, en Antje Eelkes Wieringa.
Beroep: hoofdonderwijzer aan de openbare lagere school in de periode 1841-1871.

Godsdienst: Ned. Herv.

Adres: waarschijnlijk het meestershuus, de Haarstraat 1.

Huwelijk: Heino 17 juni 1842 met Hermiene Jansje de Graaf, geboren Heino 5 september 1822, overleden Heino 22 juli 1867. Dochter van Klaas de Graaf, bakker, en Grietje Snel.

Kinderen:

1. **Anna Margrieta**, geboren Heino 14 april 1843, huwelijk Heino 5 april 1866 met Lambertus Overdorp, onderwijzer, geboren Olst omstreeks 1839. Zoon van Lammert Overdorp en Aaltje van Voorst. Zij vertrekt na haar huwelijk naar Zalk en Veecaten.
2. **Ferdinand Folef Klaas**, geboren Heino 18 september 1844, hulponderwijzer aan

de openbare lagere school in de periode 1867-1868, overleden Heino 17 juni 1868, oud 23 jaar.

3. **Hendrikus Mente**, geboren Heino 20 november 1845, hoofdonderwijzer te Deventer, overleden Heino 20 augustus 1873, oud 27 jaar.
4. **Engelberta Gezina**, geboren Heino 16 december 1846, overleden Heino 4 oktober 1907, oud 60 jaar, huwelijk Heino 7 december 1871 met Hendrik Jan Langenberg.
5. **Willem Hendrik**, geboren Heino 18 september 1848, overleden Heino 7 juli 1851, oud ruim 2 jaar.
6. **Harmen Jan**, geboren Heino 28 oktober 1849, vertrekt in 1869 naar Olst.
7. **Hermannes**, geboren Heino 20 juni 1851.
8. **Willemina Hendrika**, geboren Heino 19 april 1852, overleden Heino 29 mei 1916, oud 64 jaar, ongehuwd, is na het overlijden van haar zuster Engelberta Gezina huishoudster bij haar zwager Hendrik Jan Langenberg.
9. **Willem Hendrik**, geboren Heino 13 september 1853, komt op 5 december 1887 van Semarang bij zijn zus Engelberta Gezina en zwager Hendrik Jan Langenberg wonen,

overleden Heino 4 januari 1892, oud 38 jaar, ongehuwd.

10. **Gerrit Jan**, geboren Heino 7 september 1856, overleden Heino 18 augustus 1875, oud 18 jaar, versleerling.
11. **Engelbarta Janna**, geboren Heino 5 februari 1858, overleden Heino 19 juni 1858, oud 4 maanden.
12. **Engelberta Johanna**, geboren Heino 23 februari 1860, overleden 2 mei 1860, oud 2 maanden.
13. Levenloos een kind van het vrouwelijk geslacht, Heino 30 december 1861.
14. **Eelko Johannes**, geboren Heino 2 februari 1866, overleden Heino 14 november 1866, oud 9 maanden.

De families Langenberg en Bousema waren in Heino bekend. Dat is echter al weer ruim honderd jaar geleden.

Geraadpleegde bronnen:

- Gemeentearchief Heino: Burgerlijke stand en bevolkingsregisters.
- Gemeentearchief Zwolle: Bevolkingsregisters.
- Contactblad Omheining: 3e jaargang nr. 1, 14e jaargang nr. 3.

www.omheining.net

Via deze website kunt u kennis maken met de activiteiten van onze werkgroepen.

U vindt hierin ook informatie over onze verenigingsuitgaven.

Bestellingen kunnen plaatsvinden via ons e-mailadres:

omheining@planet.nl

Klokken van Heino (2)

Na een algemene inleiding schonken we in het eerste artikel aandacht aan de klokken van de Nederlands Hervormde Kerk en de R.K. Kerk (O.L. Vrouwe ten Hemelneming). In dit artikel worden de klokken van de R.K. Kerk te Lierderholthuis en van enkele particulieren behandeld. Als gevolg van de zogenoemde Metaalverordening van Seys Inquart verdwenen in 1943 acht kostbare klokken. Een terugblik op deze periode vormt de afsluiting.

R.K. Kerk (H. Nicolaas), Lierderholthuis

Het ontstaan van Lierderholthuis hangt nauw samen met het houden van kerkdiensten aldaar. Recente publicaties in *Omheining* verschaffen daarover een schat aan informatie. Tot ver in de zestiende eeuw ging men ter kerke in Heino. De reformatie maakte daaraan een einde. De laatste pastoor ging in 1581 over tot de hervorming. Vanaf die tijd hielden de paters Jezuïeten uit Zwolle kerkdiensten in 't Solenspijker aan de Zandsteeg (thans Zuthemerweg) en in Lierderholthuis.

Voor ons is van belang de vraag of de voormalige kerken een klok hebben gehad of niet. Aanvankelijk zal dit bij een schuil- of schuurkerk niet het geval zijn geweest. Naarmate de tolerantie toenam wordt het waarschijnlijker dat het bedehuis over een klok beschikte.

Onder pastoor G.H. Thalen werd Lierderholthuis in 1776 een zelfstandige statie. De schuurkerk werd uitgebreid tot een echte kerk, compleet met toren.

Bieleman laat een afbeelding naar een schilderij zien met daarop een schuurkerk, compleet met toren (p. 46). Het hoofdgebouw vertoont kenmerken van een Sallandse boerderij. In die context is een toren een vreemd element. Aan de zijde van de weg, op het punt waar het wolfseind de nok bereikt, ziet men een weerhaan. Aan de andere zijde van de schuurkerk is een toren gebouwd met een zadeldak tussen tuitgevels. Op het dak van de toren ontwaart men iets van een dakruitertje met daarin een klokje.

Daarentegen tonen Ogink en Groot Beumer ons een bouwtekening waarop de voorgevel van een kerkgebouw met toren te zien is, waaraan de datering 'van voor 1863' wordt toegekend (p. 60). Men lette op de gelijkenis van de hoofdvorm met de in de eerste helft van de negentiende eeuw gebouwde Waterstaatskerken. Hier is geen sprake meer van een schuurkerk. Zonder twijfel heeft in deze toren tenminste één klok gehangen.

Beide afbeeldingen vertonen architectonisch geen overeenkomsten, zodat er sprake moet zijn van twee verschillende kerkgebouwen.

Onder pastoor J.P. van Santen werden in Lierderholthuis voorbereidingen getroffen voor de bouw van de huidige kerk. Het ontwerp is van architect H.J. Wennekers. Op 14 mei 1863 (Hemelvaartsdag) werd het kerkgebouw in gebruik genomen. Toren en sacristie waren eerst in 1866 voltooid. Op 4 oktober 1867 schonk het echtpaar Voorthuis twee klokken. In 1927 constateerde H. Fritsen dat een klok gebarsten was. Hij berichtte dit aan pastoor Hendriks en bood aan een nieuwe klok van dezelfde grootte en met hetzelfde gewicht te gieten. Daarbij kon de gebarsten klok worden ingeruild.

Waarschijnlijk is men toen niet op dit voorstel ingegaan, want eerst in 1938 vond een uitbreiding met twee klokken plaats, waarmee het aantal klokken op totaal drie stuks kwam.

De grootste klok, met een diameter van 88 cm, hing in de toren sinds 1867 en had vermoedelijk een gewicht van 572 kg. Gieter was A.B. van Bergen te Heiligerlee. Onder een gebloemde bovenrand stond de tekst:

A.B. VAN BERGEN TE HEILIGERLEE
EGO NICOLAUS SUM HERMANI ET
WILHELMINAE VOORTHUIS

De klok was gewijd aan de H. Nicolaas en geschonken door het echtpaar Voorthuis. Sinds 1938 hingen er drie klokken in de toren. De laatste twee waren geleverd door de firma

Hogen te Duivendrecht, maar zijn gegoten door Petit & Fritsen:

1. Diameter 87 cm, gewicht 424 kg, toon ais1
Opschrift tussen twee gebloemde randen met het reliëf Maria:
*TH. HOGEN DUIVENDRECHT
CUM MELODIA HORUM TRIUM
AURIBUS INSONUERI
POPULORUM CRESCAT IN EIS
DEVOTIO IN HONOREM
IMITATIONEM QUE SANCTAE
FAMILIAE J.M.J.
LIERDERHOLTHUIS PENTEC 1938
J. MÜTER PAR*
2. Diameter 78 cm, gewicht 304 kg, toon c2
Opschrift tussen twee gebloemde randen met het reliëf Petrus:
*TH. HOGEN DUIVENDRECHT
HORUM TRIUM SONI TU DULCEDINIS
POPULUS
MONITUS AD TE ADORANDUM FIERET
PRAEPARATUS
LIERDERHOLTHUIS PENTEC 1938
J. MÜTER PAR*

De kleinste klok kan als angelusklok hebben gefunctioneerd, de klok van Van Bergen misschien als slagklok voor de hele en halve uren. Op 30 maart 1943 werden de drie klokken afgevoerd naar een verzamelplaats in Hamburg. Het is niet bekend of de klokken voorzien waren van kronen of van flenzen. Men kreeg de beschikking over een vervangende klok. De berichten daarover zijn niet helder. In de bundel *Heino in crisisjaren en oorlogstijd* (p.51-52) wordt melding gemaakt van een ruilklok van de Zwolse begraafplaats Bergklooster (reeds in de zeventiende eeuw had deze begraafplaats een 'klockien'). De klok woog 64 kilo en had een diameter van 45 cm. Op 9 oktober 1943 zou de klok in de toren zijn gehangen.

Klokkendeskundige De Jong heeft, op grond van de klokkenregistratie 1942/'43, twijfels over deze toedracht. Die vervangende klok zou namelijk afkomstig zijn geweest van de

Hervormde Kerk te Windesheim; een klok uit 1822 van Petit & Fritsen met een diameter van 54 cm en een gewicht van 110 kg. Het was een C-klok (zie laatste hoofdstuk), die vrijgesteld was van vordering. Het opschrift tussen sierlijke randen luidde: *PETIT EN FRITSEN ME FUNDERUNT ANNO 1822*. Op 20 maart 1943 werd de klok uit het torentje van Windesheim gehesen.

Een ander argument om aan te nemen dat de klok van Windesheim als ruilkolk voor Lierderholthuis diende, treft men aan in een brief van de burgemeester van Heino d.d. 12 december 1945, waarin hij schrijft dat de klok van Windesheim in de toren van Lierderholthuis hangt en dat de Hervormde Gemeente van Windesheim de klok kan terugkrijgen. De klok van Windesheim is betrekkelijk kort na de bevrijding vergoten.

Tot het moment waarop de kerk in Lierderholthuis weer over eigen klokken beschikte zou een metalen vat in de toren zijn gehangen.

In de toren hangen sinds 1949 drie klokken met een diameter van respectievelijk 96, 87 en 77 cm. De gieter is aangeduid met het monogram J.Z. en het wapen van Amsterdam. De initialen staan voor Johannes Zimmer. Deze van oorsprong ijzergieter legde zich later toe op het bronsgieten. In 1846 leverde de firma Zimmer de niet meer aanwezige ijzeren klok van de Hervormde kerk te Usselo, gemeente Enschede. Op de klokken van Lierderholthuis staan namen van de schenkers. Het is tegenwoordig min of meer vanzelfsprekend dat klokken elektrisch worden geluid, zo ook hier. Van de klokken kan de volgende beschrijving worden gegeven.

1. Diameter 96 cm, gewicht 602 kg, toon gis1
Opschrift:
*J.R. DOEVELAAR EN JOHa ANTa
DOEVELAAR
IN NOMINE JESU PULSOR
A.D. 1948
Gietmerk + kloknummer 63 (gegoten op 23.12.1948)*

2. Diameter 87 cm, gewicht 414 kg,
toon bes1
Opschrift:
AVE MARIA
W.A. FRERIKS
A.D. 1948
Gietmerk, kloknummer 64
(gegoten op 2.12.1948)
3. Diameter 78 cm, gewicht 298 kg, toon c2
Opschrift:
ITE AD JOSEPH
H. VLASKAMP
A.D. 1948
Gietmerk, kloknummer 65
(gegoten op 11.12.1948)

Overige klokken

Interessant is de onlangs (opnieuw) gepo-
neerde hypothese dat de huidige klok in het
uit 1898 daterende torentje op de ingangs-
vleugel van kasteel Rechteren te Dalfsen
eens in de kapel van de havezate de Bre-
denhorst kan hebben gehangen. De veron-
derstelling is gebaseerd op het feit dat de
toenmalige eigenaar van kasteel Rechteren
eveneens eigenaar was van de Bredenhorst.
De klok werd destijds (1934) door Rientjes al
gesignaleerd, echter zonder een relatie met
Heino te leggen. Het gaat om een klok met
een diameter van 36 cm. Volgens de versie
van Rientjes luidt het opschrift:

*Zeyger-van-Rechteren-heft-in-den-naem-
Jesus-Maria-Joseph-Anna-Joachim-mij-
laten-gieten-ende-Mechteld- van-Doorninck-
zijn-huysvrouw-Hendricus de-Tremunde-
fecit-Anno 1516.*

Van de gieter, Hinrich van Dortmund of Hen-
dricus de Tremonia of de Tremunde, bleven
verder klokken bewaard in Ommen, Den Ham
en Hardenberg.

Dezelfde kwestie werd in 1991 en 1993 al
eens onder de aandacht gebracht. Onmo-
gelijk is het niet omdat Zeger van Rechteren,
gehuwd met Mechteld van Doorninck, gods-
dienstige opvattingen koesterde. Zowel voor
het zieleheil van familie als voor anderen
stichtte hij missen. Ook stelde Van Rechteren
een rente beschikbaar voor het onderhoud

*Klok in de R.K. Kerk te Lierderholthuis.
Foto: H.J. Timmers.*

van de priester van de Bredenhorst. Het anti-
quarisch nauwelijks meer te verkrijgen boek-
werkje van Rientjes *Uit de geschiedenis van
de marke en schoutampt van Heino* bevat een
opmerkelijke passage: 'Ouden van dagen wis-
ten er meer van: daar lag eenmaal de heer-
lijkheid de Bredenhorst, een deftig spieker,
waarvan de klokken nog in de grachten
moesten zitten, zoo vertelden zij, opgeborgen
in woeligen oorlogstijd, toen ze tot kanonnen
zouden worden vergoten' (p. 42). Praat voor bij
de leugenpomp

In 1982 heeft de eigenaar van boerderij de
Bredenhorst een klokje op het dak van zijn
boerderij geplaatst. Het had tot dusver op
zolder gelegen. Het opschrift luidt: *SOLI DEO
GLORIA 1719*. De herkomst is niet vast-
gesteld.

Den Alerdinck bezit een historische klok uit
1668 met een diameter van 43 cm van de

Deventer gieter Gerrit Schimmel. Het rand-schrift luidt: *GERRIT SCHIMMEL ME FECIT DAVENTRIA ANNO DOMINI 1668*. Het opschrift bestaat uit de familienaam Laer geflankeerd door wapens. De klok hangt aan een rechte balk in het torentje van het hoofgebouw en functioneert als slagklok. Het luiden geschiedt via het uurwerk. Oorspronkelijk zal de klok een andere bestemming hebben gehad omdat de familie Laer, of een eigenaar van het gelijknamige landgoed, nimmer eigenaar of bewoner van Den Alerdinck is geweest.

Schimmel nam in Deventer de gieterij van Henrick ter Horst over. Zijn werkzaamheden bestrijken globaal de periode van 1660 tot 1700. In 1659 ging hij in ondertrouw met Mecheltjen ter Horst, een nicht van zijn vermoedelijke leermeester. Ruim twintig klokken en enkele vijzels, waaronder het fraaie exemplaar in museum De Waag te Deventer, vormen zijn artistieke nalatenschap. Hij overleed in 1707.

Een tweede klok van Den Alerdinck, een luidklokje uit 1786 met een diameter van 20 cm, hangt aan een houten luidas met ijzerbeslag in een dakruiterje van het bouwhuis. Deze klok werd gegoten door Kruse en comp. te Amsterdam. Volgens een mededeling in *Overijssel, jaarboek voor cultuur en historie* werd het rond 1950 door medewerkers van het toenmalig vormingscentrum gebruikt om de maaltijden aan te kondigen. Een klok van dezelfde gieter en uit hetzelfde jaar was omstreeks 1925 aanwezig in Durgerdam, een plaatsje in de omgeving van Amsterdam.

In 1790 leverde Hendrik van Calcar een 'metalen luyklock' voor de Hervormde pastorie. Kosten f 13,00. Mogelijk was hij de gieter, maar zijn naam komt niet voor in de literatuur. Op 11 juni 1917 leverde Petit & Fritsen te Aarle-Rixtel aan mevrouw A. van Sonsbeeck voor huize De Hemel, Stationsweg, een klokje met een gewicht van 5½ kg. In huize Heemel woonde Alexander van Sonsbeeck (1882-1951), die in 1913 zijn vader opvolgde als burgemeester van Heino.

Hij was gehuwd met Jkvr. E.T.C.M. van Rijckevorsel van Kessel. Ongetwijfeld zijn er meer

klokjes geweest in het landelijk gebied. Voor zover mechanische horloges er later al waren dan toch liep men er niet mee te koop tijdens het werk op het land. Het waren kostbare kleinoden en ze vertegenwoordigden een grotere waarde dan de digitale 'klokjes' van heden.

Klokkenroef

Eind dertiger jaren ontving de Nederlandse Klokken- en Orgelraad (N.K.O.) opdracht alle klokken te inventariseren in verband met oorlogsdreiging. Deze inventarisatie, in Overijssel kortweg aangeduid met klokkenregistratie 1942-'43, leverde een totaal van 9.000 luid- en speelklokken op.

De M-klokken, gemerkt met witte verf, konden voorlopig blijven hangen. De overige waren in drie categorieën ondergebracht. Daarvan betrof voor Overijssel het totale aantal 341 stuks, die als volgt waren ingedeeld:

- categorie A: 119 stuks 'moderne' klokken;
- categorie B: 95 stuks klokken met een zekere kunstwaarde;
- categorie C: 127 stuks klokken met kunstwaarde.

Klokken uit de categorie A en B hadden geen schijn van kans te overleven, terwijl de klokken van categorie C zo lang mogelijk vastgehouden moesten worden. In categorie C waren ook klokken ondergebracht die niet gevorderd zouden worden, zoals de ruilklok uit Windesheim.

Hoe ernstig de situatie was blijkt uit de rede van Seys Inquart, uitgesproken op 10 oktober 1942 te Utrecht: 'Het spreekt vanzelf, dat wij hier ieder gram koper, tin enz. mobiliseren. Wanneer thans van enigerlei zijde, zij het ook van een geestelijke, de vraag tot mij gericht wordt: hoe ik dat kan doen, dan zou ik hier willen antwoorden: 'Mijnheer, ik verwonder mij zeer, dat gij niet vrijwillig gekomen zijt, om den Duitschen soldaat dit koper aan te bieden, opdat hij het bolsjewisme van uw grenzen zal afhouden'.

Het ging kennelijk toch niet goed met de oorlogsvoering, immers oude volksgezegden luiden: 'wie met klokken schiet wint de oorlog niet' en 'klokken uit de toren, oorlog verloren'.

De Duitsers eisten 75% van ons klokkenbezit. Als gevolg van sabotage en dergelijke kwam het percentage uiteindelijk op ruim 50%. Samenvattend kunnen we stellen dat onze kennis van de plaatselijke klokkengeschiedenis een flinke leemte vertoont. Ook resteren er vragen ten aanzien van de klokken van de voormalige R.K. kerken.

H. Wullink

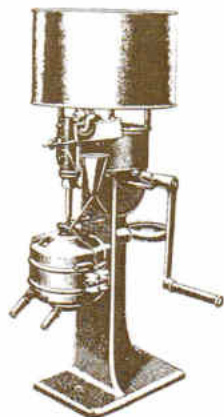
Bronnen en literatuur

Omdat over de in de Tweede Wereldoorlog gevorderde klokken weinig gegevens bekend waren, is het Van Deinse Instituut te Enschede benaderd met de vraag of het archief van dr. C.C.W.J. Huijsz, die destijds in Overijssel de leiding had bij de klokkenregistratie, misschien ook aanvullende informatie zou kunnen bevatten. Via bemiddeling van de heer H. Hagens kreeg ik van de heer R. de Jong, klokkendeskundige en publicist, inzage in zijn verzamelde klokkengegevens van Heino, waarin opgenomen informatie uit de klokkenregistratie 1942/43. Op basis van de uit de literatuur reeds verkregen informatie, aangevuld met eigen waarnemingen, was het vervolgens mogelijk een en ander te verifiëren en aan te vullen. Voor de ruimhartige medewerking van de heer De Jong betuig ik mijn erkentelijkheid.

- Alma, H., 'Den Alerdinck' in: Overijssel, jaarboek voor cultuur en historie 1950 (Zwolle 1950) 100-108.
- Bieleman, J., Heino een geschiedenis van mens en plaats (Zwolle 1980).
- Bommel, H. v. e.a., Heino in crisisjaren en oorlogstijd (Heino 1985). Samengesteld onder auspiciën van de Vereniging voor Heemkunde Omheining te Heino.

- Bommel, H. v., 'De familie Van Sonsbeeck en de gemeente Heino', Omheining 1 (1981) 2-6.
- Booma, J.G.J., Windesheim (Windesheim/Zwolle 1979).
- Dingeldein, W.H., De klokken van Denekamp en de klokgieter Wolter Westerhues (Zwolle z.j.).
- Doornink-Hoogenraad, M.M., 'Deventer klokgieters en hun gieterij' in: Verslagen en mededelingen (Deventer 1941) 77-127.
- Grootenhuis, W., 'De Bredenhorst. Van havezate tot boerenbedrijf', Omheining 4 (1984) 226-232.
- Jong, R. de, 'Namen van klokgieters in Twente (2)', 't Inschrien 25 (1993) 53-56.
- Jong, R. de, 'Hinrich van Dortmund / Henricus de Tremonia', IJsselacademie 22 (1999) 45-49.
- Kooij, P., Slotkapellen in Drente en Overijssel (Delden 1993).
- Kuile, E.H. ter, Noord- en Oost-Salland. De Nederlandse monumenten van geschiedenis en kunst ('s-Gravenhage 1974).
- Mensema, A.J., Kasteel Rechteren (Zwolle 1991).
- Ogink, L. en Groot Beumer, T., Het dorp aan de Oude Wetering (Lierderholthuis 1977).
- Paskamp-van Santen, M., 'De Duitse klokkenroof tijdens de Tweede Wereldoorlog (1)', 't Inschrien 25 (1993) 3-6.
- Rientjes, A.E., Uit de geschiedenis van de Marke en Schoutamt van Heino (Zwolle 1932).
- Rientjes, A.E., 'Oude klokken in Salland' in: Verslagen en mededelingen (Deventer 1934) 102-120.
- Veen sr., H. van der, 'Onze gemeentetoren', Omheining 7 (1987) 156-159.
- Voorloopige lijst der Nederlandsche monumenten van geschiedenis en kunst. Deel II. De provincie Overijssel ('s-Gravenhage 1923).
- Weel, H. Van der, Alle klokken luiden ('s-Gravenhage 1979).
- Wessels, H., 'Geschiedenis van een kerkgebouw', Omheining 19 (1999) 52-67.

Van de werkgroep Historische Voorwerpen

De Mélite-separator (centrifuge, karn)

Op het gebied van de zuivelbereiding werden vanaf de jaren zestig van de 19e eeuw al pogingen ondernomen om door nieuwe technieken, zoals het boterbereidingssysteem van de Zweed G. Swartz, tot kwaliteitsverbetering te komen. Hier en daar werd geëxperimenteerd met via stoomkracht aangedreven karnen. De komst van de zuivelfabrieken vanaf de jaren tachtig zou op dit vlak een belangrijke stap vooruit betekenen.

In het begin werd waarschijnlijk ook in vele van deze fabrieken en fabriekjes nog gewerkt met ontromingssystemen zoals van Swartz maar alleen in de stoomzuivelfabrieken werden de karnen door middel van stoomkracht aangedreven. De komst van de verbeterde centrifuge van de Zweed De Laval in 1879 betekende een enorme doorbraak. Deze machine maakte continu ontroming mogelijk en er kon tegelijkertijd schoner worden gewerkt. Spoedig volgden andere constructeurs, zoals de Belg Mélite, die in 1888 met een handcentrifuge op de markt kwam (zie afbeelding). De capaciteit van het apparaat bedroeg 600 liter per uur.

J. Weerts

Bron: 'Geschiedenis van de landbouw in Nederland 1500-1950; veranderingen en verscheidenheid' door J. Bieleman.

Coöperatieve Werktuigenvereniging Heino B.A.

De oprichting van de dorsvereniging

In de vorige eeuw, zo goed als zeker in het jaar 1914, werd door een aantal boeren de 'Coöperatieve Dorsvereniging Onderlinge Hulp' opgericht. Ongeveer vijftig bedrijven hadden zich gebundeld en gingen over tot de aanschaf van een dorsmachine met als aandrijfkracht een benzinemotor van 6 pk, die met paarden werd verplaatst van boer naar boer. Op 8 oktober 1914 schreef de toenmalige secretaris, de heer E.A. Kamphof, een brief aan burgemeester en wethouders van de gemeente Heino met het verzoek de vereniging vergunning te verlenen voor het bouwen van een houten loods op stenen voet met pannendak, afmeting 3,85 m x 7,80 m. De loods diende als bergplaats voor de machinerieën en zou worden gebouwd op het terrein, dat

eigendom was van de heer Baarslag, aan de Bakenbeltsteeg. De secretaris heeft zich met de benaming Bakenbeltsteeg vergist, dit moet zijn Moersteeg. Op 21 november 1914 verleenden burgemeester en wethouders de benodigde vergunning.

Begin jaren dertig werd een Cormick tractor op ijzeren wielen aangeschaft, die toen ook de aandrijfkracht van de dorskast leverde. In die tijd was er verder nog een touwdraaimachientje (handdraai), dat momenteel nog aanwezig is. Het personeel had de functie van machinist en inlegger. Uit die tijd waren dat Gerrit Horstman, Steven Eilander en Willem Bosch. Gedurende de tweede wereldoorlog lag de zaak stil door het gebrek aan brandstof en werd het dorswerk uitgevoerd door loonwerkers, die hun tractoren hadden omge-

Op de tractor met hooiperser de heer H. Horstman, bedrijfsleider 1945-1978.

Een combine.

bouwd voor vervangende brandstof met gas-generatoren. Na de oorlog kon de dorsvereniging weer aan de slag. De petroleum-distributie werd opgeheven per 1 augustus 1947.

Notulen van de dorsvereniging zijn niet meer aanwezig. Aan het einde van de tweede wereldoorlog brandde de boerderij van de heer W. Baarslag af, die toen secretaris was.

De oprichting van de werktuigenvereniging

Na de tweede wereldoorlog tekenden zich in de agrarische sector de eerste technische vernieuwingen af. Daarbij kwam het feit, dat een werktuigenvereniging subsidie kon ontvangen. In de ledenvergadering van 16 augustus 1949 stelde de heer B.J. Dijkslag voor om over te gaan tot oprichting van een meer uitgebreide vereniging. Een jaar later werden de statuten voor de nieuwe werktuigenvereniging goedgekeurd. Meteen werd een lening bij de plaatselijke bank aangevraagd, groot f 2000,00, om de schuur, staande op

het bedrijf van de heer W. Baarslag, te vergroten.

'De Coöperatieve Dorsvereniging Onderlinge Hulp' werd op 28 augustus 1951 opgeheven en het toenmalige bestuur ging verder met de Coöperatieve Werktuigenvereniging. Inmiddels had men ook een bedrijfsleider benoemd omdat de werkzaamheden zich niet meer tot één seizoen bepaalden; de leden vroegen het gehele jaar door assistentie.

De machinerieën

Na de tweede wereldoorlog bestond het werk onder andere uit dorsen, graanmaaien, houtzagen, ploegen, ondergronden en grasmaaien. Er waren nieuwe machines nodig, zoals een maaibalk, een zaagmachine en een graanmaaier. Het bestuur dacht lang na over de aanschaf van een aardappelrooier. Dit ging tenslotte niet door. In de vijftiger jaren werden de dorsmachine en de graanmaaier afgevoerd, omdat de combine zowel kon maaien als dorsen tegelijk. De cyclomaaier was een grote verbetering. Hiermee kon men sneller

Het huidige personeel.

Staan van links naar rechts: Gerrit Volkerink, Eric Boerdijk, Marcel Schanekamp, Bert Hengeveld, Jort Paauw, Alfons Mollink, Erald Brilman, Wim Roebertsen, Ina Weideman, Gerben Brinkhuis. Zittend: Henk ten Broeke, Marco Roebertsen, Edwin Tuten.

en beter gras maaïen. De diverse inkuilmachines, die keer op keer aan modernisering toe waren, vroegen de nodige investeringen. Intussen gingen de leden zelf ook over tot aanschaf van kleine tractoren en machines, zodat de werktuigenvereniging groter materiaal zoals frees, hoge- en lagedrukpersen, kraan achter op de tractor, maaikneuzer voor gras en maïs, opraapwagens, giertanks, kalkstrooiers, enz. nodig had. Het bedrijf ontwikkelde zich met de agrarische bedrijven mee, dat betekende dat de machines voor bouwland afnamen en voor weidebouw toegenamen. In 1962 werd na veel beraad een Claas combine aangeschaft en behoorde het dorsen met de dorskast voorgoed tot het verleden.

Het bedrijfspand

Het bedrijf werd vele jaren uitgeoefend op het terrein van de heer Baarslag aan de Blankenvoortsweg, waar de loodsen steeds werden vergroot. In 1962 besloot men een nieuwe loods te bouwen aan de Blankenvoortsweg op

grond, die men had aangekocht van de heer Baarslag. Ten gevolge van de realisatie van de rondweg Heino werd het bedrijf van de werktuigenvereniging in 1984 verplaatst van de Blankenvoortsweg naar het bedrijventerrein 't Zeegsveld. Dit werd mede mogelijk gemaakt door het feit dat toen een financiële injectie werd verkregen. Op donderdag 9 augustus 1984 vond de officiële opening plaats.

In 1996 waren er plannen om te verhuizen naar een perceel aan de Van der Capellenweg, tussen de Dalfserweg en de rondweg. De accommodatie op het industrieterrein 't Zeegsveld werd te klein. De gemeente Heino stond wel achter het plan, maar de provincie Overijssel gaf geen toestemming om te bouwen in het buitengebied. Men was genoodzaakt elders ruimte te huren, waarmee extra kosten waren gemoeid. In het najaar van 1998 werden een interne verbouwing en de bouw van een extra hal aan 't Zeegsveld gerealiseerd, maar de ruimte blijft aan de krappe kant.

De bedrijfspanden van de werktuigenvereniging aan de Blankenvoortsweg op 15 september 1982. In de verte het huisje van de familie Haije.

Bestuur en personeel

In de periode na de tweede wereldoorlog was de heer R.H. Bos voorzitter en de heer W. Baarslag secretaris. Bedrijfsleider was in die tijd, van 1945 tot 1978, de heer H. Horstman. In 1984 bestond het bestuur uit de heer G.H.S. Beumer, voorzitter, de heer M.A. v.d. Klippe, secretaris, de heer H.J. Beldsnijder, de heer M.I.A. Bos, de heer F.J. Morrenhof, de heer A. Hartkamp en de heer G.W.M. Hollak. Bedrijfsleider van 1978 tot 1992 was de heer A. Roebertsen.

De werktuigenvereniging heeft momenteel twaalf personeelsleden in dienst met als bedrijfsleider, vanaf 1992, de heer G. Volkerink. Voorzitter van het bestuur is de heer H. Brilman.

De toekomst

Op 28 en 29 januari 2000 werd het 50-jarig bestaan gevierd, waarbij zowel het verleden als de toekomst werden belicht. De komende tijd zal het bestuur zich moeten beraden over de toekomstige rechtspersoon. Momenteel is de vereniging een coöperatie, waarmee de van oudsher bestaande verbondenheid met de agrarische sector is weergegeven. De werkzaamheden nemen nog steeds toe, maar niet direct bij de agrarische bedrijven want hiervan komen er steeds minder en die er zijn

hebben zelf ook machines. Echter wel op het gebied van wegenbouw, grondverzet, egalisatie en dergelijke bezigheden. Dit vraagt weer andere machines. Grondegalisatie vindt al plaats met behulp van lasers. Er is een ronde balenpers beschikbaar voor pakken die 700 kg wegen. Binnen niet al te lange tijd komen er ook computergestuurde mestmachines. De aansprakelijkheid van de leden is inmiddels gewijzigd vanwege de structuurverandering binnen de vereniging. Bij het jubileumfeest kreeg de vereniging de VCA-erkenning uitgereikt, die raakvlakken heeft met de bekendere ISO-certificering. Bij de VCA wordt vooral de nadruk gelegd op het veiligheidsaspect.

J.K. Pruim-Reinders

Geraadpleegde bronnen:

- Gemeente-archief Heino: Ingekomen stukken en notulen B en W van 1914.
- Werktuigenvereniging Heino B.A.: Informatiemap ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan.
- Vereniging voor Heemkunde: Krantenknipselarchief.
- Heino Koerier van 21 januari 2000.

Van de werkgroep Kruidentuin 'Allegaardje'

Deze zomervakantie heeft de werkgroep 'Allegaardje' bij wijze van experiment vier maandagochtenden geprobeerd toeristen en andere belangstellenden te verleiden de kruidentuin te bezoeken. De 'verleiding' bestond uit een rondleiding en kruidige proeverijtjes, gratis en helemaal voor niets.

We hadden op campings in de buurt uitnodigende affiches opgehangen en bij de VVV-kantoren van Dalfsen, Zwolle, Raalte en Heino aantrekkelijke foldertjes aangeboden.

'Laat de vakantiegangers maar komen', dachten we, wij zullen ze wel eens iets laten zien! Nu zat het weer ronduit tegen, de eerste twee maandagen. Weinig bezoekers kwamen proeven van kervelsoep, tapenade, kruidenbrood enz. We waren een beetje teleurgesteld dat een aardig idee zo weinig weerklank vond.

De derde keer was raak: prachtig weer en om 10 uur zaten er zowaar al een stel mensen geduldig te wachten op de banken in de tuin. Dit was leuk.

We leidden een flinke groep enthousiaste mensen rond uit alle delen van het land. Ze keken hun ogen uit, roken kruiden, proefden kruiden, vroegen en vertelden over kruiden. Zo hadden we het ons voorgesteld, hier hadden we voor gekookt en gebakken!

Iedereen proefde van kruidenboter en -zout, vlierbloesemlimonade, zoete en hartige kruidencake. Men zat braaf recepten over te pen- nen en ervaringen uit te wisselen, kortom, het was een buitengewoon genoeglijke ochtend. Ook de laatste maandagmorgen verliep heel plezierig. Het weer was goed en naar onze ervaringen is dat een belangrijke factor ge- bleken. Slecht weer betekent weinig publiek. Logisch natuurlijk. Alleen jammer dat je daar altijd weer rekening mee moet houden!

Over het algemeen zijn we positief gestemd over ons experimentje en wellicht zullen we volgende zomer nog een poging wagen om ons enthousiasme uit te leven op onschuldige toeristen.

KRUIDENCAKE

Nodig:

1 1/2 dl melk + 2 eetlepels tijm

225 gram bloem

2 theelepels bakpoeder

1/4 theelepel zout

125 gram zachte boter

125 gram suiker

50 gram (tijm)honing

3 eieren

1 eetlepel geraspte citroenschil*

1 eetlepel gehakte citroenmelisse*

1 eetlepel munt*

1 eetlepel dille*

*men kan deze hoeveelheden ruimer nemen, naar smaak

Bereiding:

- melk met tijm laten koken, af laten koelen en zeven
- oven voorverwarmen op 175°
- bakblik invetten
- bloem + zout + bakpoeder vermengen
- boter met honing en suiker romig roeren
- eieren één voor één doorroeren
- bloemmengsel voorzichtig erdoor mengen, samen met het kruidenmengsel
- alles in een vorm gieten en ± 50 minuten bakken

Variatie: kleine stukjes geconfectie ananas erdoor.

Eet smakelijk!

Arja Albrecht-Broekens

Toen en Nu (1)

De molen van Hooglugt - omstreeks 1930.

Garage Lindeboom en Zn - voorjaar 2000. (Foto: Wim B. van Pijkeren).

Uit de school geklapt (8)

Van het schooljaar 1918-1919 van de openbare lagere school zijn twee foto's aanwezig in het archief van de vereniging en wel foto nr. 1 en foto nr. 4. Van foto nr. 1 zijn alle namen bekend, maar van foto nr. 4 helaas maar enkele.

Foto 1

Op de eerste foto staan op de achterste rij van links naar rechts:

Dineke Buter, Mina Delmte, Rika Statman, Rika Slendebroek, Mina Horstman, Ietje Hartholt, Anna Kamphuis, Mina Doosje, Dirkje Biesemaat, Liena Laanbroek en Coba Hartholt.

Daarvoor op de derde rij:

Meester J.L. Kusters, meester F. van Dijk, Jo Laanbroek, Willem Doosje, Mina Bosch, Roelfje Kruisdijk, Gerritje Buter, Gerritje Rakhorst, Hendrikje Bosch, Heintje Biesemaat, Gerrit Rakhorst, Hendrik Braakman, juffrouw Wind en meester Roebersen.

Zittend op de tweede rij:

Roelof Kruisdijk, Dieks van der Kolk, Zusje van der Kolk, Bertha Thijssen, Ietje Delmte, Coba Delmte, Marietje Buter, Marieke Buter, Jo Thijssen, Leida Laanbroek, Lugien Bannink, Herman Roebersen en Klaas Biesemaat.

Zittend op de eerste rij:

Jan Hartholt, Lammert Thijssen, Alex Hartholt, Joop Rakhorst, Herman Delmte, Herman Kamphuis, Narris Thijssen, Dick van der Kolk en Hendrik Kamphuis.

Foto 4

Van de personen, die op de vierde foto staan, is alleen het onderwijzend personeel bekend en Anna en Dina Ruitenbergh. Anna en Dina staan op de derde rij, derde en vierde van links.

Van het onderwijzend personeel op de foto weten wij het volgende:

Het hoofd der school is Gerrit Jan Roebersen, geboren Nieuwleusen 12 april 1869. Hij wordt in 1902 aan de school in Heino benoemd. In 1928 vertrekt hij naar Streefkerk. De familie Roebersen woont bij de school aan de Dorpsstraat, nu Dorpsstraat 48.

Onderwijzeres Maria Wind, geboren Zwolle 10 augustus 1872, is aan de school verbonden in de periode 1894-1926. Zij woont bij de familie Roebersen, Dorpsstraat 48, en vertrekt in 1926 naar Rotterdam.

Johan Leonard Kusters, geboren Wierden 15 juli 1898, is onderwijzer van 1917 tot 1931. Hij komt van Wierden en vertrekt naar Hellendoorn.

Folken van Dijk, geboren Zwolle 4 januari 1897, wordt evenals meester Kusters benoemd in 1917. Hij vertrekt na drie jaar weer naar Zwolle.

Aangezien wij maar twee kinderen kennen van foto vier, roepen wij uw hulp in bij het opsporen van de ontbrekende namen. Wie kan ons helpen?

Een reactie.

Van mevrouw L. Weerdmeester-van de Wetering uit Tiel ontvingen wij een brief waarin zij reageert op 'Uit de school geklapt 1' in 'Omheining' van september 1998. Zij schrijft, dat op foto 304 haar moeder, Antonia Klazina Kolk, geboren Heino 8 juli 1872, staat.

Op de derde rij, tweede van links.

Werkgroep documentatie.

Manna Stavorinus, de Haarstraat 25, 8141 EW Heino, telefoon 0572-392586.

Jennie Pruim, Acacia 25, 8141 TL Heino, telefoon 0572-391986.

De werkgroep is elke maandagavond in de verenigingsruimte aanwezig van 20.00 tot 22.00 uur en daar te bereiken op het telefoonnummer 0572-394562.

Foto nr. 1

Foto nr. 4

Heino en zijn geschiedenis (3)

In het verleden, of het nu wat langer of wat korter is geleden maakt niet uit, waren de mensen weinig anders dan tegenwoordig, zoals we meerdere malen hebben gelezen in kranten van weleer of in ons eigen gemeentearchief. Waarschijnlijk was de sociale controle vroeger wel meer werkzaam dan in onze tijd maar waren de leefomstandigheden wel heel anders.

Heino, 16-07-1830.

Bron brievenboek burgemeester Heino.

Proces-verbaal

Op heden den zestienden der Maand July achttienhonderd dertig des morgens zeven uren verschijnt voor mij Woltien van den Berg dochter van Klaas van den Berg Molenaar te Heino mij ten verzoeken van den Heer Herman Hubert Rijksontvanger te Heino gehuisvest en Kantoor houdende ten huize van genoemde K. van den Berg uitnodigende in persoon te komen bij genoemde Heer H. Hubert ten haren huize zonder daarvan eenige redenen op te geven noch uur of tijd te bepalen wanneer mijn komst aldaar wordt erlangd, waarop ik mij omstreeks elf uren des voormiddags derwaarts heb begeven, aldaar gekomen zijnde wordt ik door genoemde Heer Ontvanger geleid bij een venster raam aan het vertrek waar hij zijn Kantoor houdt waaraan ik tusschen de twee vensters van dat raam die in het midden op malkander gaan een houten pen van ongeveer 1 1/2 Ned. duim gestoken vond die op het eene eind plat was aangescherpt en die zoo het scheen er was tusschen gestoken om de twee vensters die van boven reeds waren los gebogen van elkander open te houden om er vervolgens een ijzeren instrument tusschen te steken en alzoo de grendel die in de onderste vensterbank de sluiting maakte te overweldigen; zooals de deuken die zich in een dier vensters vertoonden duidelijk te kennen gaven, houdend mij hierdoor ten klaarstens overtuigd van de poging tot huisbraak. Waarop mij door meerge-

melde Rijks ontvanger wordt herhaald dat hij gisteravond laat te bed was gegaan en naauwelijks ingeslapen zijnde door zijn hondje uit den slaap was gewekt, dat hij toen buiten zijn slaapvertrek dat onmiddellijk naast zijn Kantoor is menschen had horen praten en vervolgens gekraak aan zijn Kantoor venster had gehoord waarop hij uit zijn bed was gesprongen en zijn huisheer attent die insgelijks dadelijk was toegeschoten dat zij toen beide bedrijgingen gedaan hadden van Schietgeweer te zullen gebruiken en daardoor de daders op de vlucht gedreven hadden zonder dat er verder iets was uitgevoerd en zijlieden ook niets verder van gezien noch gehoord hadden noch eenig Spoor van de daders konden vermoeden.

Waarvan ik dit proces-verbaal heb opgemaakt ten dage en Jare voorschreven.

De Burgemeester van Heino, A. Klomp

Noot: Ook voor 170 jaar werd er al ingebroken in ons dorp. Dit keer was het raak bij Klaas van den Berg die woonde bij de 'nieuwe molen' welke was gebouwd in 1795. Dat was op de plaats waar nu garage Lindeboom is gevestigd. Helaas is de molen met de bevrijding van Heino op 12 april 1945 in vlammen opgegaan.

Derk van de Klippe

Wie was wie?

Dankzij de reactie van enkele personen, is nu de naam bekend van de man op de foto, geplaatst in het septembernummer. De naam die in eerste instantie werd doorgegeven was Gerrit Jan Holterman van de Gunne. Hoewel hij daar zo op het eerste gezicht wel veel gelijkenis mee vertoonde, was het niet de juiste naam.

Het is namelijk Hendrik Jan Zielman, de grootvader van mevrouw M. Morrenhof-Holsappel, die deze foto zelf in haar bezit heeft.

Mevrouw Morrenhof vertelde dat de foto was genomen in 1941 als pasfoto voor het persoonsbewijs. De heer Zielman was toen al 93 jaar en de oudste inwoner van de gemeente Heino.

Hij woonde bij de familie Holsappel aan de Lelmeveldseweg en is op 8 mei 1941 overleden.

*Hartelijk dank aan
mevrouw Morrenhof-Holsappel,
de heer L.J. Nijman, de heer Van Sonsbeeck en
de heer H. Holterman voor hun reactie.*

Wie is wie?

Deze keer een foto van een groepje dames.

Wie herkent deze dames?

Waar en wanneer is deze foto gemaakt?

We hopen weer op uw reactie.

*M.H. Stavorinus,
De Haarstraat 25,
8141 EW Heino,
tel. 0572-392586.*

Alweer 20 jaar geleden

Sommige gebeurtenissen liggen nog vers in het geheugen, andere zijn in de nevelen van het verleden gehuld. Een aantal voor het jaar 1980 toch wel min of meer belangrijke ontwikkelingen en voorvallen willen we nog eens voor het voetlicht halen. We doen dat in willekeurige volgorde.

1980 dus

Burgemeester J.L.H.M. Berger is met ingang van 16 november bij Koninklijk Besluit herbenoemd tot eerste burger van Heino voor een ambtsperiode van zes jaar. In november 1985 wordt hij benoemd tot burgemeester van de Noord-Brabantse gemeente Waalre.

In april wordt de heer S. de Graaf beëdigd als raadslid van de gemeente Heino. Hij neemt de plaats in van VVD-partijgenoot G.A.J. Hoppen, die wegens ziekte af moest zien van het lidmaatschap van de raad.

De plannen voor een nieuw gemeentehuis aan de Dorpsstraat zijn tijdens een belegde informatie-bijeenkomst op positieve wijze ontvangen door de inwoners. Over de situering, inrichting en bouwwijze van het toekomstige gemeentehuis lieten de aanwezigen zich lovend uit. Ook over het kostenaspect (ruim f 4.000.000) werd niet gerept. Alleen waren het de Rooie Vrouwen die te kennen gaven wel graag zonnepanelen op het dak te zien. Het plan van architect Th. Verlaan uit Zwolle voorziet in een werkruimte van 10 vierkante meter voor elke ambtenaar. Richtlijnen houden het bij zes vierkante meter, zodat de gemeente in de toekomst nog kan uitdijen. Het nieuwe gemeentehuis komt op de plaats waar vroeger de christelijke lagere school was gevestigd.

15 mei 1968. Met dank aan de initiatiefnemers: G.M. van der Linden (arts), W.T.M. Netelbeek (notaris), J.P.M. van Oosterhout (gemeentesecretaris) en H. Terpstra (pastoor).

Met de onthulling van een gedenkplaat met dit opschrift in de hal van de Vloedgraven, door de oudste bewoner F.A.A. Karthaus (94), werd het feit herdacht dat het bejaardencentrum De

Vloedgraven 12¹/₂ jaar bestaat. Na een eucharistieviering voor bestuur, bewoners en personeel was er een receptie, die door ca. 250 genodigden werd bezocht.

De circa 20 jaar geleden gebouwde bejaardenwoningen behorende bij het bejaardencentrum De Maat zijn hard aan een opknappbeurt toe. De renovatie gaat in oktober van start. Indertijd gebouwd in de woningwetsector, dat wil zeggen zo goedkoop mogelijk, voldoen ze nu al lang niet meer aan de tegenwoordig te stellen eisen qua afmetingen, voorzieningen en comfort. Men denkt ongeveer een jaar nodig te hebben voor de realisering.

In het pand Dorpsstraat 41 wordt de apotheek gevestigd van de heer J.J. Brummelhuis. De heer Brummelhuis is 1 april zijn apothekerspraktijk begonnen in een noodpand aan de Industriestraat. Hij heeft nu het pand aan de Dorpsstraat aangekocht. Het plan tot verbouwing van dit pand, door de heer Brummelhuis bij de gemeente ingediend, is in strijd met het bestemmingsplan. Maar de gemeente wil meewerken aan de vestiging van de apotheek ter plekke door het bestemmingsplan voor dit punt te wijzigen.

De actuele landbouwproblemen stonden centraal tijdens de vergadering van de ABTB afdeling Lierderholthuis. Sprekend over de EEG kwamen natuurlijk de zuiveloverschotten en de veel besproken superheffing ter sprake. De instelling van een voorbereidingscommissie voor de ruilverkaveling Salland-West kan in gang worden gezet.

De aanwezigheid van de burgemeester op de receptie in café Aver Heino ter gelegenheid van het veertigjarig jubileum van de heer H. Hogeboom had een bijzondere reden. Hij was

De heer Hogeboom krijgt de Koninklijke onderscheiding uitgereikt.

daar om namens de koningin een onderscheiding uit te reiken en wel de eremedaille in zilver verbonden aan de Orde van Oranje Nassau. De heer Hogeboom kreeg deze onderscheiding omdat hij gedurende veertig jaar verbonden was aan de proefboerderij Aver Heino. In de motivering van de voordracht stond ondermeer dat mede door de stimulerende werking van de heer Hogeboom de proefboerderij een gunstige ontwikkeling had ondergaan. Zijn collegialiteit met de acht andere medewerkers was bijzonder groot, evenals zijn kennis van zaken en zijn positieve instelling ten aanzien van nieuwe ontwikkelingen en veranderingen.

Temidden van zijn familie, bestuur en raad van commissarissen, directie en personeel van de Coöperatieve Landbouwvereniging Heino ontving de heer W. Grotenhuis uit Lemelerveld de gouden Cebeco-speld. Dit in verband met zijn vijftienvijftigjarig dienstverband bij de CLV als pakhuisbedienende in het filiaal in Lemelerveld. Ter gelegenheid van dit jubileum werd in zaal Reimink een feestelijke bijeenkomst gehouden. Tevens werd hierbij herdacht dat de heer H. de Boer gedurende eenzelfde periode bestuurslid van de CLV geweest is.

Na een flinke discussie heeft de gemeenteraad de voorschriften van het bestemmingsplan Industrierrein - Molenweg gewijzigd om zuivelfabriek Heino-Krause de mogelijkheid te geven een geplande verbouwing uit te voeren met maximaal zeventig procent. Tegen het plan is door een aantal omwonenden die geluidsoverlast, roet en rook vrezen, bezwaar gemaakt.

De fabriek voldoet op dit moment niet geheel aan de richtlijnen die de hinderwet stelt. Burgemeester Berger erkende dat de Krausedirectie heeft gezegd niet beslist zeker te weten of de verbouwing ook inderdaad van gunstige invloed kan zijn op de overlast. 'De fabriek maakt te veel lawaai. Dat is bekend. Maar de mentaliteitsverandering op het gebied van geluidsoverlast is nog maar pas geleden op gang gekomen. De fabriek kan niet zo snel worden bijgesteld'.

Binnenkort zal de buurtbus, die rijdt tussen Windesheim - Laag Zuthem - Lierderholthuis en Heino, vervangen worden door een invaliden-buurtbus. Ook voor rolstoelgebruikers zal dan de mogelijkheid om zich te verplaatsen binnen de gemeente en zonodig ook daar buiten, vergroot worden. Aldus werd tijdens de bijeenkomst voor vrijwillige chauffeurs in Café

d' Olde Wetering in Lierderholthuis bekend gemaakt.

De gemeentebestuurders in een jolige bui. De heer Hinnen: 'Het kruispunt Molenweg is nog steeds gevaarlijk. Er zijn wel een paar kleine lantaarns neergezet, maar die zorgen eigenlijk alleen voor wat sfeerverlichting. Voor een barbecue op de vluchtheuvel of zo'.

Wethouder Snel: 'Mijnheer Hinnen, dit is een duistere zaak. Maar er komt straks meer licht van de rijksweg. Je kunt nu de weg tenminste vinden en dat is al een hele vooruitgang'.

Na ruim veertig jaar studie en overleg, kon de gemeenteraad eindelijk het bestemmingsplan voor de omlegging van Rijksweg 335, de zogenaamde Rondweg, vaststellen. De raadsfracties hadden daar zo rond de veertig minuten voor nodig. Zowel VVD, PvdA als CDA spraken hun vreugde uit en slaakten als het ware een diepe zucht van verlichting dat het eindelijk zover gekomen is. De heer Berends (PvdA) sprak namens zijn fractie waardering uit voor de wijze waarop het college de bezwaarschriften tegen de rondweg (dertig stuks) heeft behandeld. De heer Stegeman (CDA) dacht eveneens dat het college wat dat betreft de goede weg had bewandeld. De heer Klinkhamer (VVD) toonde begrip voor de gedupeerden, maar vond dat het gebrachte offer niet voor niets zou zijn. 'Anderen in Heino hebben veertig jaar offers gebracht', aldus Klinkhamer.

De woningen aan de Bendijksweg zullen worden aangesloten op het gemeentelijk rioleeringssysteem. De mogelijkheid hiertoe doet zich voor nu de werkzaamheden rond het bouwrijpmaken van Heino - Zuid bijna zijn voltooid. De bewoners van deze weg hebben de gemeente laten weten dat zij een aansluiting van hun woningen op het systeem op prijs stellen. De kosten bedragen f 34.000.

De verbouw van de oude landbouwschool tot een mortuarium gaat de gemeente f 106.000 kosten. Met de Heinose begrafenisvereniging is overeengekomen, dat aan de gemeente

f 60 per opbaring zal worden vergoed. Uitgaande van 25 opbaringen per jaar komt dat neer op f 1.500. Gelet op rente en afschrijving betekent dit, dat het mortuarium de gemeente jaarlijks ruim f 15.000 gaat kosten. Met de realisering van een mortuarium is dan één van de wensen vanuit de raad in vervulling gegaan.

De Smidse in Laag Zuthem en de daarbij behorende winkel hebben een vaste bestemming gekregen. Ans en Gerrit van de Vegte-Pleiter zullen de onlangs geopende taveerne De Smidse gaan exploiteren. De oude winkel is een bruin café geworden. Voor de bevolking van Laag Zuthem een aanwinst wat betreft het uitgaansleven.

Binnenkort zullen de hondenbezitters er uitgebreid op worden gewezen hun huisdier zo op te voeren, dat het de behoefte in de goot zal doen. Er zullen tegels worden gelegd met het opschrift 'Hond in de goot'. De raadscommissie die daarover sprak vond alleen het voorgestelde aantal van 700 tegels voor in totaal 34 kilometer trottoir erg veel. Kosten f 10.750. Om 'blindheid' te voorkomen wordt voorgesteld het aantal tot de helft te verminderen.

Met het omdraaien van de sleutel opende de burgemeester het ontmoetingscentrum De Enkelaar aan de Canadastraat. Het voormalige parochiehuis werd al een aantal jaren gebruikt door de heer J. van den Enk, die er op zaterdagavond platen draaide waarop de jeugd zich naar hartelust kon uitleven. De bovenverdieping was in gebruik door de Stichting Sociaal Cultureel Werk in Heino. Omdat De Enkelaar midden in de bebouwde kom staat hief de burgemeester toch nog even een waarschuwende vinger en deed een beroep op de jeugd betreffende de geluidsoverlast.

Nu de goedkeuring van CRM is binnengekomen, verzoekt het college van B en W de raad goedkeuring te willen verlenen voor het vaststellen van een voorbereidingsbesluit voor het perceel aan de Raalterstraat. Het

stuk grond, gelegen tussen het politiebureau en het bedrijf Wijnands BV zal worden gebruikt voor de vestiging van een centrum voor woonwagens.

De gemeente heeft een inschrijving opgesteld voor de aanmelding van bouwkvavels in het bestemmingsplan Heino - Zuid. Totaal zullen 75 kvavels worden uitgegeven waarvan 62 voor woningen type twee onder één kap, 11 kvavels voor de bouw van vrijstaande woningen en 2 kvavels voor de bouw van een bungalow. De prijzen van de kvavels zijn als volgt: Twee onder één kap; minimum f 30.200, maximum f 43.000; vrijstaande woningen minimum f 49.800, maximum f 60.200; bungalow f 136.100. De prijzen zijn exclusief 18% BTW en gelden per 1 november 1980.

Aan de raad wordt voorgesteld een krediet van ruim f 675.000 beschikbaar te stellen voor het verder bouwrijp maken van het industrieterrein Molenweg - Noord en de betreffende werkzaamheden onderhands aan te besteden. In de kosten van het bouwrijp maken is tevens begrepen de aanleg van een bergingsvijver op het terrein van de voormalige zuiveringsinstallatie. Het grootste gedeelte van het nu beschikbaar te stellen krediet denken B en W te financieren uit de opbrengsten van reeds verkochte grond aan Seine Meubelen en te verkopen gronden aan De Haan machinefabriek, de gemeente (bouwloods gemeentewerken) en een nog niet nader genoemde potentiële koper met wie de onderhandelingen nagenoeg rond zijn.

De naam De Vang voor de nieuwe ontsluitingsweg op het Industrieterrein in Heino, die uitkomt op de Molenweg, heeft het niet gehaald in de raad. Op voorstel van de CDA-fractie is gekozen voor de naam 't Zeegsveld, een naam met een historische achtergrond. De vang is de reminrichting van een molen.

De eigenaar van het Heinose landgoed De Gunne, de heer J.M. van Sonsbeeck, wil ongeveer zes hectare van zijn landgoed zomers ter beschikking stellen aan campinggasten.

Dat betekent dat gedurende een aantal maanden per jaar het prachtige landgoed aan de Zwolseweg tussen Heino en Wythmen door 200 tot 250 kampeerders bewoond zal worden. De heer Van Sonsbeeck, die het kampeerterrein wil opzetten in samenwerking met de Vereniging Nederlandse Landgoed- en Kasteelcampings, heeft reeds een exploitatievergunning bij de gemeente aangevraagd. Naar aanleiding van de voornemens van de landgoedeigenaar is er een aantal bezwaarschriften ingediend door omwonenden en door de Stichting Natuur- en Milieufederatie Overijssel.

De tennisvereniging Heino kon dubbel feestvieren. De vereniging bestond tien jaar en de nieuwe kantine werd in gebruik genomen. De officiële opening werd verricht door burgemeester Berger. Om het tienjarig bestaan van de vereniging te herdenken werd door hem de naam van het tennispark Ter Heyne, door het verwijderen van een doek, onthuld. Voor het openen van de kantine maakte hij gebruik van een tenniskanon, waarmee hij ballen door een papieren deur schoot.

Op zaterdag 30 augustus 1980 is na enige tijd ziek te zijn geweest Ds. S. Oegema, oud-predikant van de Gereformeerde Kerk van Laag Zuthem - Heino, overleden. Ds. Oegema is ruim 79 jaar geworden. Hij is in familiekring begraven op de Noorder Begraafplaats te Haarlem.

Enkele honderden mensen hebben afscheid genomen van ds. G.J. Stam. Nadat hij voor de laatste maal een dienst had geleid in de Nederlands Hervormde Kerk konden genodigden en belangstellenden de heer Stam en zijn familie in gebouw Vrede de hand drukken.

De eerste stappen naar een verlovings van de gemeente Heino met de gemeente Keerbergen in België in het kader van de Europese gedachte, zijn gezet. Een delegatie uit de Belgische plaats bracht in maart een bezoek aan Heino.

Mr. dr. H. van Buuren, hoofd-officier van justitie bij de Arrondissementsrechtbank te Zwolle en wonende te Heino is benoemd tot Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw. De bijbehorende versierselen werden hem opgespeld door burgemeester Berger.

*Toen ik twaalf jaar was
hield ik het meeste
van bossen vol beesten
en van slapen in het gras*

*Daar staan nu huizen, want
dat was duizend jaar geleden
Wat bos was en weiland
is nu bebouwd en bereden*

Hoofdonderwijzer H. van der Veen wees op dit gedicht van Leo Vroman, afgedrukt in het boek: 'HEINO. Een geschiedenis van mens en plaats' geschreven door Heinoër Jan Bieleman. Hij typeerde dit als een zelfportret van de schrijver. Voor een grote schare belangstellenden werd in restaurant Blom het eerste exemplaar van dit boek overhandigd aan burgemeester drs. J.L.H.M. Berger. Het boek werd uitgebracht onder auspiciën van de IJsselacademie uit Kampen en verhaalt over het ontstaan van een Sallandse plattelandsgemeente. In de vorm van een tiental opstellen worden de diverse aspecten belicht die een rol speelden in de wording van de tegenwoordige gemeente Heino. De titel van het boek wil aangeven dat in de loop van het verhaal zowel typische 'plaats'-aspecten aan de orde komen terwijl ook de historische ontwikkeling van de gemeenschap van de mensen die er woonden en werkten uitvoerig belicht wordt.

Van het één komt het ander. Het zijn Gerrie Berends-Drost, Wim Grootenhuis, Henk Hoppen, Henk van der Veen sr. en Guus van Wifferen die al geruime tijd met het idee speelden om te komen tot het oprichten van een Historische Vereniging. De vereniging zou zich kunnen bezighouden met onderzoek naar:

Genealogie (afstammingsonderzoek);
Veld- en boerderijnamen;

Streektaal;
Flora en fauna in de omgeving;
Volksverhalen en legendes;
Vroegere zeden en gewoonten;
Klederdrachten;
Oude ambachten;
Kerkgeschiedenis in en rond Heino.

Gezien de grote belangstelling tijdens de presentatie van het boek van Jan Bieleman en de daaraan verbonden expositie menen zij te mogen concluderen dat er ongetwijfeld interesse voor deze zaken is. Men weet zich gesteund door IJsselacademie en gemeentebestuur. Op vrijdag 17 oktober is een eerste bijeenkomst in de openbare lagere school De Springplank gehouden. Ongeveer dertig personen waren aanwezig die na uitleg van meerdere aspecten tot het besluit kwamen om het idee nader uit te werken.

'Sociaal cultureel werk is een zaak van ons allemaal', aldus de heer H. Moezelaar, voorzitter van de Stichting Cultureel Werk, tijdens zijn toespraak ter gelegenheid van de officiële opening van het clubgebouw De Spil aan de Marktstraat. De opening werd verricht door wethouder Snel. Hij moest de touwen van een aantal ballonnen, die met gas gevuld waren, doorknippen waarna zij als een bonte slinger het luchtruim kozen. In de ideeënkist was hem daarvoor de sleutel aangeboden.

Bijna f 700.000 is er nodig voor de uitbreiding van de christelijke lagere school De Gouden Emmer. Het is de bedoeling, dat de school met drie permanente lokalen en één noodlokaal zal worden uitgebreid. Met dat geld is het schoolbestuur er nog niet, want de hoogte van de inrichtingskosten is nog niet bekend. Van de gemeente moet bovendien nog een stuk grond gekocht worden.

'Door aansporing van mijn toendertijd aanstaande schoonvader ben ik in het onderwijs terecht gekomen', aldus de heer J. Benne-
meer, hoofd van de christelijke basisschool De Gouden Emmer. In augustus 1980 is het 25 jaar geleden dat hij bij het onderwijs kwam. Tot november 1959 werkte de heer Benne-

*Meester
Van der Veen,
hoofd van de
openbare lagere
school, temidden
van enkele
leerlingen.*

meer in Elst en daarna tot 1963 als hoofd van een tweemansschool in Weiteveen in Drenthe. In april 1963 kwam hij naar Heino. Ter gelegenheid van het jubileum is er 's morgens op school feest voor de kinderen, terwijl er 's middags een receptie is in gebouw Vrede voor genodigden. Er is 's avonds voor belangstellenden, ouders en oudleerlingen gelegenheid in de school de jubilaris te feliciteren.

Maar baas boven baas. Onze oud-voorzitter, ere-lid en mede-oprichter van de vereniging de heer Henk van der Veen sr. viert in mei 1980 een zeldzaam jubileum. Hij is dan veertig jaar in het onderwijs werkzaam. Tijdens de officiële receptie in restaurant De Zwaan mocht de heer Van der Veen de felicitaties in ontvangst nemen van o.a. burgemeester Berger, van de inspectrice van het basisonderwijs, mevrouw Braakhekke, de voorzitter van de oudercommissie van de basisschool, de heer Te Veldhuis, van de heer Stam namens de kerkeraad der Nederlands-hervormde kerk en van de heer Bennemeer, hoofd van de christelijke basisschool namens de collega's van de andere scholen. Gedurende 22 jaar is de heer Van der Veen werkzaam als hoofd van de school in Heino. In de daaraan voorafgaande jaren stond hij in Gramsbergen voor

de klas. Terugkijkend op zijn jeugd vertelt Van der Veen: 'Het was helemaal niet gewoon dat een boerenjongen zoals ik ging studeren. De crisistijd was een armoedige tijd voor een boer. Ik heb echte armoede gekend. Ik voelde dan ook wel dat ik de studie aan de kweekschool (de Rijkskweekschool te Coevorden) zo kort mogelijk moest proberen te houden. Dat was ik aan mijn ouders verplicht'.

Henk Wessels

Bron

— Vereniging voor Heemkunde: Krantenknipselarchief.

*Bestuur en redactie van
Omheining
wensen alle lezers fijne Kerstdagen
en een voorspoedig 2001*

Op de autoloze zondag van 24 september was de kelderruimte van onze vereniging geopend voor publiek: Hiervan maakten 72 personen gebruik.

De ledenavond van 26 september werd door ruim honderd leden bezocht. De heer A. ten Hove uit Zwolle, weerman van tv en radio oost, belichtte het weer en de daarbij behorende weersgesteldheden op een enthousiaste wijze. Er viel zoveel over het weer te vertellen, dat hij heeft toegezegd nog een keer voor de vereniging een lezing te willen verzorgen.

Op 30 september bezochten leden van de stichting 'Vrienden van Oud Genemuiden' de verenigingsruimte. Zij werden ontvangen door enkele bestuursleden, die uitleg gaven over de werkzaamheden en de werkgroepen van de vereniging.

De 28e november werd in het café d' Olde Wetering te Lierderholthuis het boek gepresenteerd 'Jonker op de Heerenbrink onder Lierderholthuis. De briefwisseling (1734-1773) tussen Hendrik Arent van Oldenneel en Alexander W.D. van Hugenpoth; bezorgd door drs. G.A. Hutten'.

Mocht u belangstelling hebben voor dit boek, dan kunt het aanschaffen via de IJsselacademie in Kampen of via de boekhandel.

De kerstwandeling wordt ook dit jaar weer gehouden op tweede kerstdag en wel op dinsdag 26 december. Over deze wandeling treft u

bij deze 'Omheining' nadere informatie aan.

Aan het boek 'Wonen en werken aan de Oude Wetering onder Lierderholthuis', dat in plaats van ons contactblad in maart 2001 uitkomt, wordt hard gewerkt.

Schenkeningen

- Van mevrouw G.A. Brouwer,
Prins Bernhardstraat 33, een bijbel.
- Van de Brunawinkel, Markstraat 10,
een datumstempel van het vroegere
postkantoor van Heino.
- Van mevrouw R. Luttenberg-Broeknellis te
Zwolle, twee weckflessen met inhoud.
- Van de heer H. Overkamp,
Tulpenboom 36, onderdelen van
boerenwerktuigen.
- Van mevrouw J. Ulderink-Stegeman,
Tulpenboom 32, een houten
sigarendoosje Karel I.
- Van de heer J. v.d. Vegt,
Canadastraat 16, een beker met
afbeelding van de pompdagen 1997.

Alle schenkers hartelijk bedankt.